

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาแนวทางการเพิ่มพูนความเข้าใจเศรษฐศาสตร์
สำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์

A Study on Effective Economic Approach for Non-major Economics Student

โดย

ผศ.สมัย โกรทินธาคม

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2549

ISBN 978-974-671-568-3

ชื่อเรื่อง : การศึกษาแนวทางการเพิ่มพูนความเข้าใจเศรษฐศาสตร์สำหรับนักศึกษา

นอกคณะเศรษฐศาสตร์

ผู้วิจัย : ผศ.สมัย โกรทินธาคม

สถาบัน : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปีที่พิมพ์ : 2550

สถานที่พิมพ์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

แหล่งที่เก็บรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

จำนวนหน้างานวิจัย 98 หน้า

: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

คำสำคัญ : 1.การสอนเศรษฐศาสตร์

ลิขสิทธิ์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

2.กรณีศึกษา

บทคัดย่อ

ปัจจุบันมีนักศึกษาหลายคนที่ต้องเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นเป็นวิชาบังคับ จากประสบการณ์การสอนวิชานี้พบว่า นักศึกษาหลายคนบ่นว่าเข้าใจยาก ผู้วิจัยสำรวจงานเขียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชานี้ในต่างประเทศ พบว่าผู้เรียนก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ของผู้เชี่ยวชาญ จากบทความและตำรา แล้วเสนอแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนวิชานี้ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถนำหลักการที่เรียนไปทำความเข้าใจเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่เพื่อการเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ในขั้นต่อไป

ผู้วิจัยเสนอให้ลดทอนเนื้อหาบางบทเช่น การคำนวณค่าความยืดหยุ่น กราฟแสดงต้นทุนประเภทต่างๆ รายได้ประชาชาติตามนิยามต่างๆ ผลทวีคูณ กราฟแสดงอุปสงค์และอุปทานมวลรวม เป็นต้น แล้วเสนอให้มีกิจกรรมเสริมในชั้นเรียน เช่น การใช้บทสนทนาหรือเรื่องสั้นมาเป็นกรณีศึกษา แบบฝึกฝนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ตัวอย่างสถิติทางเศรษฐกิจ กรณีศึกษาจากหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามข้อเสนอของผู้วิจัยมีข้อจำกัดบางประการ เช่น บอกได้แต่เพียงแนวทางปรับปรุงการสอนอย่างกว้างๆ ซึ่งไม่สามารถยืนยันได้ว่า จะช่วยเพิ่มพูนความเข้าใจได้มากน้อยเพียงใด ไม่สามารถระบุสัดส่วนที่แน่นอนระหว่างการใช้เวลานำเสนอเนื้อหาหลักกับกิจกรรมเสริม นอกจากนี้ในกรณีมีนักศึกษาจำนวนมาก และผู้สอนมีหลายคน ผู้สอนจำเป็นต้องมีข้อตกลงร่วมกันหลายประการ แต่ข้อจำกัดเหล่านี้จะลดลง ถ้ามีการศึกษาวิจัยในชั้นเรียนในอนาคตว่า การเรียนวิชานี้มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องใดบ้าง เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการสอนวิชานี้ต่อไป

Title: A Study on Effective Economic Approach for Non-major Economics Student

Researcher: Asst. Prof. Samai Krotintakom

Institution: Dhurakij Pundit University

Year of Publication: 2007

Publisher: Dhurakij Pundit University

Sources: Dhurakij Pundit University

No.of page: 98 pages

Keywords: 1. Economics Teaching

Copyright: Dhurakij Pundit University

2. Case Studies

Abstract

Presently students in many faculties have to take the principle of economics as one of core courses. From author's teaching experiences, many non-major economics students complain on the difficulties of understanding in this subject. The study is an examination of several articles on economics teaching in foreign countries. The papers described that the students also face with the same problems. Therefore, the author has compiled opinions and recommendation from professional teaching articles and texts, and then proposes guidelines to improve teaching in economics. The main objective of this study is to emphasize on student competence in applying the principle of economics in everyday life, but not on the purpose of economics teaching preparation for intermediate level.

The author also presents a proposal for lessen some subject matters, i.e., calculation of price elasticity, graphing of various types of cost curves, national income by definitions, multipliers, graphing of aggregate demand and aggregate supply curves, etc. Meanwhile, the suggestion of the author is a development of supplementary activities in class, for example, case study in conversation dialog or short story formats, economics creative writing practices, economics data, news clips.

However, the author encounters some limitations of non-major economics teaching. Firstly, the study merely presents broad guidelines for teaching improvement, but dose not insure by how much economics understanding of the students will be increased. Secondly, the study could not specify the optimum combination of time consuming between core subject matter and supplementary activity. Finally, many sessions and lecturers in this

course are one of difficulties since it is necessity to make several agreements among the lecturers. Anyhow further classroom researches on specific problems and obstacles of teaching would decrease these limitations and be used for improvement of economics teaching.

DRAFT

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานอาจารย์ไพรินทร์ นาคจั่น ที่ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ
กรณีศึกษา และ อาจารย์ดวงจันทร์ วรคามิน ที่ช่วยเหลือในการขัดเกลาภาษาอังกฤษ ขอขอบคุณ
คุณปัญจพร ตุ่นหนั่ว คุณอุริชญา เนตรเซวียง และ คุณวิภา สงวนทรัพย์ สำหรับการช่วยเหลือใน
การจัดพิมพ์

ขอขอบคุณ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานวิจัย ให้มี
ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 สมมติฐาน	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย	3
1.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	4
บทที่ 2 วรรณกรรมปริทัศน์	
2.1 รูปแบบการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์	5
2.2 พัฒนาการของตำราในปัจจุบัน	10
2.3 การณรงค์เรื่องการอ่านออกเขียนได้ทางเศรษฐศาสตร์	12
2.4 ผลการสำรวจแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอน	20
2.4.1 การสอนเศรษฐศาสตร์จุลภาค	20
2.4.2 การสอนเศรษฐศาสตร์มหภาค	24
2.4.3 การเลือกกรณีศึกษาจากข่าวและบทความ	27
2.4.4 การใช้กรณีศึกษาเชื่อมโยงสู่บทเรียน	29
2.4.5 การวัดความรู้โดยใช้ข้อสอบปรนัย (Multiple-Choices)	33
2.4.6 ข้อเสนอให้นำหลักการสอนของ Angelo มาปรับใช้	39
2.5 ตัวอย่างเนื้อหาที่ควรมีการปรับเปลี่ยน	42

บทที่ 3	กรอบแนวคิดการสอนเศรษฐศาสตร์	
3.1	กรอบการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์	45
3.2	เศรษฐศาสตร์จุลภาค	47
3.3	เศรษฐศาสตร์มหภาค	50
บทที่ 4	ข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงสาระวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น	
4.1	เป้าหมายของการเรียนการสอน	52
4.2	ตัวอย่างกิจกรรมเสริมในชั้นเรียน	54
4.2.1	การใช้บทสนทนาหรือเรื่องสั้นเป็นสื่อการสอน	54
4.2.2	การทดสอบความเข้าใจของผู้เรียน	55
4.2.3	ตัวอย่างเกมในชั้นเรียน	57
4.2.4	ตัวอย่างการใช้ข่าวประกอบการสอน	60
4.2.5	การใช้สถิติเศรษฐกิจประกอบการสอน	61
4.3	สรุปแนวทางการสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น	62
บทที่ 5	บทสรุป	
5.1	สรุปผลการศึกษา	72
5.2	ข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะ	73
	บรรณานุกรม	74
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก 1 แบบทดสอบความรู้เศรษฐศาสตร์ขั้นพื้นฐาน	79
	ภาคผนวก 2 ตัวอย่างเรื่องสั้นประกอบการสอน	83

ซ

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนคนตกปลาในอ่างเก็บน้ำของชุมชน และจำนวนปลา
ที่จับมาได้ในแต่ละวัน

68

DRAFT

ณ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 ตัวชี้วัดเศรษฐกิจมหภาคของไทย ปี 2528-2549	62
ภาพที่ 2 ตัวอย่างการดูที่อธิบายภาวะเงินเฟ้อโดย ชัย ราชวัตร	69

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ตำราสำหรับการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นในปัจจุบันนี้ มีเนื้อหาครอบคลุมทั้งด้านจุลภาคและมหภาค สารของวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น จึงเป็นการย่อเอาเนื้อหาด้านจุลภาคและมหภาคมารวมไว้ด้วยกันโดยตัดทอนบางเรื่องออกไป ทำให้วิธีการนำเสนอของผู้สอนจึงต้องเน้นไปที่ “เทคนิค” การวิเคราะห์ มากกว่าที่จะเน้นให้เข้าใจ “แนวความคิด (Ideas)” ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวัน (ดูปัญหานี้ใน Heyne, 2000, บทนำ)

เมื่อวิธีการสอนเน้นไปที่ “เทคนิค” ลักษณะการออกข้อสอบวัดผลก็ต้องเน้นที่ “เทคนิค” อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงปรากฏว่า การเรียนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ผู้เรียนไม่เข้าใจแนวคิดเบื้องต้นและจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนของวิชา นักศึกษาจึงเตรียมตัวสอบโดยอาศัยการท่องจำเนื้อหา จาสูตรการคำนวณและรูปกราฟ เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ยังมีบางเรื่องที่นักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ (เช่น นิเทศศาสตร์ บัญชี รัฐประศาสนศาสตร์) ไม่จำเป็นต้องเรียน เช่น รายละเอียดของการคำนวณหาค่าความยืดหยุ่น การคำนวณผลทวีคูณ การคำนวณรายได้ประชาชาติในนิยามต่าง ๆ การวิเคราะห์เศรษฐกิจมหภาคโดยใช้กราฟแสดงอุปสงค์และอุปทานมวลรวม ทำให้เกิดความสับสน เพราะนักศึกษาไม่สามารถทำความเข้าใจได้ว่า มีความแตกต่างจากอุปสงค์อุปทานในเศรษฐศาสตร์จุลภาคอย่างไร เป็นต้น

เมื่อพิจารณาดำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นของต่างประเทศ ซึ่งใช้เป็นตำราอ้างอิงหลัก ล้วนมีเนื้อหาจำนวนตั้งแต่หลายร้อยหน้าจนถึงพันหน้า แต่การเรียนการสอนจะต้องให้ครบเนื้อหาภายในภาคเรียนเดียว (One-Semester) เรานักเศรษฐศาสตร์ทั้งหลาย ต่างต้องการปลูกฝังแนวความคิดเรื่องต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ให้นักศึกษาเข้าใจถึงความสำคัญของเรื่องนี้ แต่ไม่ตระหนักว่า การอ่านตำราเหล่านี้ภายในภาคเรียนเดียว นักศึกษามีต้นทุนค่าเสียโอกาสสูงมากเช่นกัน ดังนั้น นักศึกษาจึงไม่ค่อยสนใจอ่านตำราของต่างประเทศ

ส่วนตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นที่เป็นภาษาไทย ไม่ได้มีเนื้อหาเหมือนๆกับตำราของต่างประเทศ เพราะเป็นการจำลองโครงสร้างตำราของต่างประเทศมา แล้วเลือกเอาสาระสำคัญมานำเสนอ มีเนื้อหาไม่ยาวนานัก นักศึกษาสามารถอ่านจบแต่ละบทได้ในเวลาไม่นาน แต่อย่างไรก็ตาม ตำราเศรษฐศาสตร์ภาษาไทย ก็มีปัญหาในลักษณะ Trade-offs ระหว่างความกระชับกับ

ความกว้าง กล่าวคือเราพยายามอธิบายอยู่ตลอดเวลาว่า เศรษฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับปัญหาในชีวิตประจำวัน แต่ก็มีกรยกตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงประกอบแนวคิดทฤษฎีน้อยเกินไป จนทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าปัญหาในทางเศรษฐศาสตร์นั้นค่อนข้างไกลตัว

สถานการณ์ข้างต้น ทำให้การเรียนการสอนได้ผลไม่คุ้มค่ากับต้นทุน เพราะผู้สอนต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างมากในการถ่ายทอดเนื้อหา แต่ผู้เรียนก็ต้องฝืนเรียนในสิ่งที่ตนไม่ได้สนใจ ซึ่งเห็นได้ว่าไม่จำเป็นต้องรู้หรืออาจจะเข้าใจได้ต้องใช้เวลาานาน จนไม่คุ้มค่ามากเท่ากับการใช้เวลาไปเตรียมสอบวิชาอื่น จากการศึกษาการเรียนการสอนวิชานี้ในระยะหลายปีที่ผ่านมาในสหรัฐอเมริกา พบว่า นักศึกษาลงทะเบียนเรียนวิชานี้น้อยลงมาก หรือแม้กระทั่งจำนวนนักศึกษาที่เรียนคณะเศรษฐศาสตร์ ก็มีจำนวนลดลงไปมากเมื่อเทียบกับเมื่อสิบปีก่อนหน้า ผู้วิจัยเห็นว่าหากวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ไม่ได้เป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์แล้ว จำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชานี้ด้วยความสมัครใจน่าจะลดลง ดังนั้น จึงเห็นว่ามีควมจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระและรูปแบบการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นให้แตกต่างไปจากปัจจุบัน เพื่อให้มีสาระที่น่าสนใจ เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจและศึกษาแนวคิดหรือวิธีการเพิ่มพูนความเข้าใจวิชาเศรษฐศาสตร์สำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์
2. นำเสนอรายละเอียดรูปแบบการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงให้มีเนื้อหาสาระที่นักศึกษาทำความเข้าใจแนวความคิดสำคัญได้ง่ายขึ้น สามารถนำไปวิเคราะห์และทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันต่อไป

1.3 สมมติฐาน

ในระยะยี่สิบปีมานี้ ผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ มีผลงานบุกเบิกการศึกษาประเด็นใหม่ๆ ครอบคลุมไปยังสาขาสังคมศาสตร์ด้านอื่นมากขึ้น เช่น กฎหมาย สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ บทบาทของสถาบันในสังคม และ จิตวิทยา ดังนั้น ผู้ศึกษามีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าผู้แต่งตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นสมัยใหม่ น่าจะนำองค์ความรู้เหล่านี้มาผนวกไว้ในตำรามากขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต ตลอดจนมีการนำเสนอแนวคิดเหล่านั้นสำหรับนักศึกษาลงตีพิมพ์ในวารสารต่างๆ และการเผยแพร่ในรูปของ Discussion Paper, Working Paper

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตการศึกษารูปแบบและข้อเสนอแนะการนำเสนอสาระเศรษฐกิจสำหรับนักเรียนนอกคณะเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเรียนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นเพียงวิชาเดียวภายใน 1 ภาคเรียน (One-Semester)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เมื่อการศึกษานี้แล้วเสร็จ มหาวิทยาลัยจะได้คู่มือที่รวบรวมข้อเสนอแนะของนักวิชาการที่ผู้วิจัยสำรวจมา และผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการสอน (Guidelines) พร้อมทั้งบทความอ่านประกอบ กรณีตัวอย่าง แบบฝึกฝน เกมในชั้นเรียน และข้อมูลอื่นๆ สำหรับการสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น
2. แนวทางการปรับปรุงเนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์สำหรับนอกคณะเศรษฐศาสตร์
3. แนวทางการพัฒนาตำราเศรษฐศาสตร์สำหรับนักเรียนนอกคณะเศรษฐศาสตร์
4. นักเรียนนอกคณะเศรษฐศาสตร์ มีความรู้เกี่ยวกับการอ่านออกเขียนได้ทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Literacy) มากขึ้น

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

1. สำรวจและวิเคราะห์เนื้อหาสาระในตำราเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน ในการศึกษาที่ผู้วิจัยได้เลือกตำราหลักมาประกอบการศึกษา 2 เล่ม ได้แก่

Robert H. Frank and Ben Bernanke. *Principle of Economics*. McGraw-Hill/Irwin. 2007.

Daniel S. Hamermesh. *Economics Is Everywhere*. McGraw-Hill/Irwin. 2004.

เหตุผลในการเลือกตำราสองเล่มนี้ เนื่องจากเล่มแรกมีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลาย บางบทมีความทันสมัยกว่าเล่มอื่น เช่น อธิบายแนวคิดสำคัญของผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบลในด้านเศรษฐศาสตร์เชิงจิตวิทยา เศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย และเศรษฐศาสตร์สารสนเทศ เป็นต้น ส่วนตำราเล่มที่สอง ไม่ได้อธิบายสาระเนื้อหาเหมือนตำราที่มีการใช้อยู่โดยทั่วไป แต่เป็นการตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญในแต่ละบท

2. รวบรวมและวิเคราะห์บทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการออกแบบบทเรียนสำหรับวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นในวารสารเศรษฐศาสตร์ชั้นนำ เช่น *American Economic Review*, *Journal of Economic Education*, *Southern Economic Journal* และ web site เกี่ยวกับการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน เป็นต้น

3. สัมภาษณ์บทความหรือข้อเสนอแนะในการออกแบบบทเรียนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นจากเว็บไซต์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบทความหรือเอกสารตีพิมพ์โดยองค์กรต่างประเทศที่มีการรณรงค์เรื่องการสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น (เช่น สถาบัน The Foundation of Teaching Economics, National Council on Economic Education)

4. รวบรวมเอกสารอ่านประกอบ (Readings List) ทั้งในลักษณะบทความ ข่าวนิตยสาร หนังสือพิมพ์ กรณีตัวอย่าง นวนิยาย มาประกอบกับขั้นตอนที่ 3 อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจเนื้อหาในแต่ละบท ทั้งในส่วนจุลภาคและมหภาค โดยการยกมาทั้งหมดหรือย่อใจความสำคัญมา แล้วตั้งคำถามให้นักศึกษาตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น รวมทั้งนำเสนอให้นักศึกษาเล่นในชั้นเรียน เพื่อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในชั้น ซึ่งอาจช่วยให้การเรียนรู้วิชานี้สนุกสนานไม่น่าเบื่อ

1.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการสังเคราะห์เนื้อหาในตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น บทความและเอกสารต่างๆ ที่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบบทเรียน กรณีศึกษา จากนั้นผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบในการนำเสนอบทเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนในประเทศไทย ได้แก่ การจัดทำกรณีศึกษา แนวทางการวิเคราะห์และทำความเข้าใจสาระเศรษฐศาสตร์ที่แฝงอยู่ในข่าวสารประจำวันและบทความจากหนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ เป็นต้น

บทที่ 2

วรรณกรรมปริทัศน์

ผู้วิจัยได้สำรวจงานเขียนที่เกี่ยวกับการนำเสนอข้อคิดสำหรับการปรับปรุงการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเสนอแนะสำหรับการสอนนักศึกษาคณะอื่นๆ ที่จำเป็นต้องเรียนวิชานี้ ผู้วิจัยไม่ได้สำรวจคำแนะนำที่ครอบคลุมทั้งนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์และคณะอื่นๆ ทั้งหมด (Exhaustive) ผู้วิจัยเลือก (Selective) เฉพาะงานเขียนสำคัญๆ ที่ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการสอนนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์เท่านั้น

2.1 รูปแบบการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์

ถ้าลองถามนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ ที่ต้องเรียนเศรษฐศาสตร์จุลภาคและมหภาคเป็นวิชาบังคับ หรือนักศึกษาที่เรียนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นวิชาเดียว แล้วคงไม่มีโอกาสได้เรียนเศรษฐศาสตร์อีกเลย เช่น นิเทศศาสตร์ รัฐศาสตร์ ศิลปศาสตร์ นิติศาสตร์ ส่วนใหญ่จะบ่นว่า เข้าใจยาก บางเรื่องก็ไม่เข้าใจ

ศาสตราจารย์ Kenneth Elzinga นักเศรษฐศาสตร์ผู้สอนหนังสือมากกว่า 30 ปี เขียนบทความเรื่อง “Fifteen Theses on Classroom Teaching” ได้สรุปข้อคิดเห็นที่กลั่นมาจากประสบการณ์การสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น พร้อมทั้งอธิบายว่าเหตุใด เศรษฐศาสตร์จึงเป็นวิชาที่สอนยาก และเสนอหนทางปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นกว่าเก่าได้อย่างไร

บทความลักษณะนี้มีไม่มากนัก ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย จึงนำมาเสนอเพื่อชี้ให้เห็นว่า นักวิชาการในต่างประเทศก็ประสบปัญหาเหมือนกัน ศาสตราจารย์ Elzinga เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการป้องกันการผูกขาด สังกัดมหาวิทยาลัยแห่งเวอร์จิเนีย เขียนนวนิยายแนวสืบสวนสอบสวนร่วมกับ William Breit มาแล้ว 3 เรื่อง ภายใต้นามปากกาชื่อ Marshall Jevons ได้แก่ (1) *Murder at the Margin* (2) *The Fatal Equilibrium* และ (3) *A Deadly Indifference* โดยพระเอกของเรื่องเป็นนักเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาหลายแห่ง ใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น นับว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก แต่กว่าเล่มแรกจะได้ตีพิมพ์ Elzinga กับ Breit ต้องอดทนอยู่กับการส่งต้นฉบับไปยังสำนักพิมพ์หลายแห่ง ในที่สุดก็ได้สำนักพิมพ์เล็กๆ แห่งหนึ่งชื่อ *Thomas Horton and Daughters* (1978) มีผู้เขียนคำนิยมให้มากมาย ในจำนวนนี้มี Herbert Stein, Milton Friedman, Robert Solow และคนอื่นๆ รวมทั้งนักวิจารณ์

หนังสือแห่ง *The Wall Street Journal* อ่านเล่มที่ (2) แล้วให้ความเห็นว่า นี่คือ “A low-cost way to learn some economics.”

Elzinga ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับประสบการณ์สอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นไว้หลายประเด็น เช่น

1) วิชาเศรษฐศาสตร์ไม่เคยผลิตคนให้เป็นครูสอนเศรษฐศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่เหมือนกับศาสตร์อื่นๆ อนิจจา เศรษฐศาสตร์ได้รับฉายานามว่า ศาสตร์ว่าด้วยความหดหู่และสิ้นหวังแล้ว ยังเป็นศาสตร์ที่ไม่ประสบความสำเร็จในการผลิตคนให้เป็นครูผู้ยิ่งใหญ่อีกด้วย

2) ผลสรุปจากข้อ 1) ไม่ใช่เรื่องแปลก นักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่รู้กันทั้งนั้นว่า จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นได้อย่างไร แต่จะไม่ทุ่มเทอธิบายอย่างละเอียดละออ โดยเฉพาะเมื่อรู้สึกว่าการใช้ความพยายามเพิ่มขึ้น แต่ผลที่ได้รับกลับลดลงเรื่อยๆ (Diminishing returns) จนไม่คุ้มกับความเหนื่อย

3) เนื่องจากผลในข้อ 2) จึงสรุปได้ว่า การเป็นครูผู้ยิ่งใหญ่ในวิชาเศรษฐศาสตร์ยากยิ่งกว่าเป็นครูผู้ยิ่งใหญ่ในศาสตร์อื่นๆ

4) บางทีเนื้อหาการสอนเศรษฐศาสตร์ในห้องเรียน มีลักษณะไม่ต่างจากข้าวของที่แช่ในตู้เย็น ซึ่งจะต้องเอาของใกล้เน่าเสียออก แล้วเอาของใหม่เข้าไปเติมอยู่เสมอ

5) ต้องเล่าเรื่องประกอบคำบรรยายบ้าง อาจนำมาจากข่าวหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป แต่ขัดกับแนวคิดพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์

6) ขณะสอนฟังดูตลกที่นักศึกษา ว่าเขามีปฏิกริยาอย่างไร กำลังให้ความสนใจอยู่หรือไม่ แต่ถ้าห้องเรียนมีนักศึกษาจำนวนมาก ก็คงลำบากเหมือนกัน

7) ลองถามนักศึกษาว่า เขาคาดหวังว่าจะได้รู้เรื่องอะไรจากวิชานี้ ต้องใจกว้างให้เขาเสนอแนะปรับปรุงวิธีการสอนที่จะทำให้เขาเรียนรู้เรื่องขึ้น ส่วนนักศึกษาก็ต้องเขียนคำมั่นมาว่า จะยินดีทำอะไรบ้างเพื่อให้เขาใจบทเรียนมากขึ้น นั่นคือให้เขามีความรับผิดชอบมากขึ้น เข้าใจว่าอันนี้คงเป็นการป้องกันพวกที่ตีแต่เสนอแนะนั่นนี่ แต่ไม่ยินดีทำการบ้าน ไม่อยากอ่านหนังสือเพิ่มเติม หรือไม่อยากเข้าห้องเรียน แต่อยากได้เกรดดี ๆ เป็นต้น

8) บรรดานักเศรษฐศาสตร์ชอบคิดว่า ตนเองสอนวิธีคิดแบบนักเศรษฐศาสตร์ (Thinking Like An Economist) แต่ก็ยังสอนคำศัพท์อีกด้วย ไม่แน่ใจเหมือนกันว่า ต้องการให้คนฟังแล้วดูน่าเชื่อถือมากขึ้นหรือไม่ ศัพท์ทั้งหลายนี้เองที่สร้างปัญหา กลายเป็นอุปสรรคให้เข้าใจยาก ตัวอย่างมีหลายคำ เช่น *Demand*, *Supply*, *Equilibrium*, *Utility Maximization*, *Bounded Rationality*, *Time Value of Money*, *Asymmetric Information* เป็นต้น

Elzinga เห็นว่า เรามักจะรู้สึกเฉยๆ ถ้าได้ยินนักศึกษาคนหนึ่งถามเพื่อนว่า “นี่นายรู้เรื่องหรือเปล่าว่า เมื่อคืนนี้ มีคนโดนจี้ ที่หน้าหอพักเรา” แต่หลังจากเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ผ่านไป แล้ว เรามักจะภูมิใจถ้าได้ยินนักศึกษาคนนั้นพูดว่า “นี่นายรู้เรื่องหรือเปล่าว่า เมื่อคืนนี้ มีการโอนทรัพย์สินอย่างไม่เต็มใจ (involuntary wealth transfer) ที่หน้าหอพักเรา” ตัวอย่างนี้เป็นเรื่องสนุกๆ แต่ความจริงก็ต้องยอมรับว่า ส่วนหนึ่งเรากำลังสอนคำศัพท์ มากกว่าความเป็นมาของแนวคิด (Ideas) ที่อยู่เบื้องหลัง

นอกจากนี้ ยังให้ข้อคิดอีกหลายอย่าง เช่น แต่ละคนก็มีแบบฉบับการสอนเป็นของตัวเอง แต่สิ่งสำคัญคือ ต้องเข้าใจเนื้อหาที่สอนอย่างทะลุปรุโปร่ง และต้องชอบอธิบายในเรื่องที่สอน อาจารย์ท่านใดมีตำแหน่งนำหน้า ไม่ว่าจะเป็น ศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ด็อกเตอร์ ควรลืมหูลืมตาไปชั่วขณะ แล้วชวนนักศึกษาคุยเรื่องราวใกล้ตัวของเขา ถามถึงรสนิยม นักร้อง นักแสดงที่เป็นขวัญใจของเขาบ้าง ลองนึกภาพดูว่า ถ้าอาจารย์ผู้สอนอายุรุ่นสี่สิบห้าสิบ ชวนนักศึกษาคุยเกี่ยวกับดารา นักร้องและนักแสดงในยุคนี้ คงเรียกความสนใจได้ไม่น้อย

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม Elzinga ยอมรับว่า การสอนให้ดีเป็นเรื่องยากเหมือนกัน กลเม็ดที่ยกตัวอย่างมาอาจช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นได้ในระดับหนึ่ง แต่อาจจะไม่เพียงพอ และแนะนำให้ครูสอนเศรษฐศาสตร์ไปหาอ่านหนังสือ 2 เล่มชื่อ *Teaching Undergraduate Economics: A Handbook for Instructors*. บรรณาธิการโดย William Walstad กับ Phillip Saunders (McGraw-Hill, 1998) อีกเล่มคือ *Teaching Economics to Undergraduates: Alternatives to Chalk and Talk*. บรรณาธิการโดย William Becker กับ Michael Watts (Edward Elgar, 1998)

Case (2002) และ Hamermesh (2002) เห็นด้วยกับ Elzinga ที่ว่า ผู้สอนควรเน้นแนวคิด มากกว่าศัพท์เทคนิคทั้งหลาย และให้เลือกแนวคิดสำคัญๆ มานำเสนอ

ในแง่ของสาระการสอน Bartlett (1993) ระบุว่า เมื่อครั้งได้อ่านนิตยสาร Times ในลอนดอน คอลัมน์จดหมายถึงบรรณาธิการ มีประชาชนร้องเรียนมาว่า รถประจำทางที่ผู้โดยสารยังไม่เต็มคัน วิ่งผ่านจุดจอดต่างๆ ที่มีผู้โดยสารรอขึ้นรถหลายคน อีกไม่กี่วันเจ้าของบริษัทรถ ก็ส่งจดหมายชี้แจงว่า ทำไมผู้โดยสารไม่คิดว่า หากหยุดรับทุกป้าย คนขึ้นรถก็ไม่สามารถรักษาเวลาที่กำหนดตลอดเส้นทางได้ แน่นอนว่า รถประจำทางในอังกฤษได้รับประกันเวลาเดินทางไปถึงสถานที่ต่างๆ ให้ทัน ตามที่รัฐกำหนดไว้ในสัมปทาน

Bartlett เปรียบเทียบวิธีการสอนเศรษฐศาสตร์ว่า คล้ายกับการขับรถประจำทางที่มีผู้โดยสารไม่เต็มคันรถ พอถึงจุดจอด กลับไม่จอดรับผู้โดยสาร เพื่อรักษาเวลาในแต่ละเส้นทาง

“คนขับรถ” ก็เหมือน “ผู้สอน” ส่วนรถประจำทางก็คือ “สาระวิชาเศรษฐศาสตร์” ผู้โดยสารรถก็คือ “นักเรียน” หากนักเรียนขึ้นรถมา เขาย่อมรู้อยู่แก่ใจว่า คนขับรถคนนั้นจะพาเขาไปไหน จึงขึ้นรถมา ดังนั้นจึงหยุดรับผู้โดยสาร อย่ารีบด่วนเหมือนขับรถประจำทางเหมือนที่เคยเป็นมา

Bartlett ประทับใจในรูปแบบการนำเสนอเรื่องฟอสซิล ของ Stephen Jay Gould ซึ่งอธิบายกระบวนการวิวัฒนาการโดยพยายามทำให้ผู้อ่าน “ได้ทำความเข้าใจ” (Me understanding) มากกว่าที่จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่า สิ่งที่ Gould อธิบายตามความเข้าใจของเขา (His understanding) นั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจ Bartlett จึงเชิญชวนผู้สอนเศรษฐศาสตร์ทั้งหลายให้ตระหนักว่า ผู้เรียนจะไม่ประทับใจในสิ่งที่ผู้สอนเข้าใจและกำลังอธิบาย แต่จะประทับใจ ถ้าเขาสามารถเข้าใจในสิ่งที่เรากำลังอธิบาย

Barlett เห็นว่า เมื่อมาดูตำราเศรษฐศาสตร์ใหม่ๆ ในทุกวันนี้ ไม่ได้อธิบายความเป็นไปในโลก แต่กลับนำเสนอสาระที่สอดคล้องกับเนื้อหาตำรารุ่นเก่า ซึ่งผู้แต่งเองรู้สึกรู้ว่าเป็นหนทางที่สบายใจและปลอดภัยที่เขียนอย่างนั้น สำนักพิมพ์และผู้ประเมินตำราทั้งหลาย มีความสบายใจที่จะให้มีการตีพิมพ์ตำราที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับตำราเล่มอื่นๆ ที่เคยพิมพ์มาก่อน ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ที่บันทึกปัญหาเดียวกับ Bartlett คือ Colander (2003) ระบุว่า ผู้เขียนตำรารุ่นใหม่สามารถเพิ่มเติมอะไรใหม่ๆ ให้ต่างจากตำรารุ่นเก่าได้เพียง 30% ก็เพราะปัญหาระบบการพิมพ์กับผู้ประเมิน (Reader) เมื่อเป็นเช่นนี้ วิธีการสอนที่ง่ายที่สุดก็คือ สอนตามรูปแบบที่ผู้สอนเคยได้เรียนมา ซึ่งสร้างต้นทุนอยู่เหมือนกัน Barlett สรุปว่า

หนึ่ง เนื้อหาเศรษฐศาสตร์ถูกนำเสนอในรูปคณิตศาสตร์ที่มักจะเริ่มว่า ถ้าเรากำหนด (Given) สิ่งเหล่านี้มาแล้วมันจะนำไปสู่อะไร (Therefore) การนำเสนออย่างนี้เราเองก็มีความภูมิใจและสบายใจ

สอง นักเรียนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจมาตรวัด (Yardstick) ในข้อหนึ่ง การสอนเพื่อเป็นการรักษาเส้นทางเก่า ก็จะได้ผู้โดยสารใหม่ๆ นักเรียนที่อยู่กับวิชาเศรษฐศาสตร์ยาวนานเท่านั้น ถึงจะเข้าใจภาษาในเศรษฐศาสตร์ตรงกับผู้สอน ซึ่งคงหนีไม่พ้นนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ แต่สำหรับนักศึกษาคณะอื่นๆ คงไม่เข้าใจและเห็นว่าเศรษฐศาสตร์ไม่มีความสำคัญ

จากนั้น Bartlett ตั้งคำถามท้าทายผู้สอนเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันว่า เรารู้หรือไม่ว่าเราสอนแบบในสิ่งที่เราเคยเรียน บางครั้งเราก็สอนในแนวที่ยังอยู่กับเส้นทางเก่าหรือไม่ ซึ่งเขาสรุปว่า ตั้งแต่สอนหนังสือมามากกว่า 25 ปี ไม่เคยแก้ไขปัญหาเส้นงบประมาณ (Budget Line) สัมผัสกับเส้นความพอใจ (Indifference Curve) แม้แต่ครั้งเดียว และไม่เคยได้ใช้ภูมิความรู้มาแก้สมการอุปสงค์และอุปทาน เพื่อคำนวณหาราคาและปริมาณดุลยภาพ เนื้อหาใน

ตำราและแบบฝึกหัดก็มีส่วนฝึกฝนให้นักศึกษาแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งส่งสัญญาณให้นักศึกษาเข้าใจว่า กลไกเหล่านั้นคือเศรษฐศาสตร์ เราทั้งหลายชอบนำมาอธิบาย เพราะมันง่าย และ ออกข้อสอบ เพราะตรวจง่ายดี แต่วิธีการนี้น่าเบื่อและเป็นอุปสรรคในการทำให้เข้าใจหลักพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ ไม่น่าเหมือนกันว่า ถ้าให้นักศึกษาฝึกฝนทักษะเหล่านั้นอยู่บ่อยๆ อาจทำให้นักศึกษาเข้าใจว่า การหาราคาและปริมาณดุลยภาพ คืองานที่ผู้สอนเศรษฐศาสตร์ทั้งหลายทำอยู่ทุกวัน แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่า นักเศรษฐศาสตร์ไม่ได้ทำหน้าที่หาราคาและปริมาณดุลยภาพเลย เพราะมีกลไกตลาดทำหน้าที่นั้นแทนนักเศรษฐศาสตร์อยู่แล้ว

Bartlett แนะนำในประเด็นต่อไปนี้

- มีเรื่องอะไรบ้างที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ และทำอะไรถึงจะทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของเรื่องนั้นๆ
- บางครั้งผู้สอนต้องเรียนรู้เหมือนกันว่า มีเรื่องอะไรที่ไม่ควรสอน เราควรปรับปรุงสาระการสอนไปอย่างไร และต้องแยกแยะให้ออกระหว่าง *Teaching* กับ *Scholarship* เพราะทั้งสองอย่างไม่เหมือนกัน ยกเว้นแต่เมื่อเรามีเวลาจำกัดเท่านั้น
- ผู้สอน คือคนขับรถประจำทาง ที่จะต้องให้ความรู้ในเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยไม่กลับไปตามอย่างเส้นทางเก่าที่เคยใช้มาในอดีต
- ผู้เรียน คือผู้โดยสารคนใหม่ ซึ่งยังไม่เข้าใจเส้นทางเก่าที่เรายึดติด เราต้องนำเสนอในรูปแบบระมัดระวังในการนำเสนอ, ประเด็นที่สำคัญ, เอกสารที่แจกต้องชัดเจน สุดท้ายคือวิธีการนำเสนอ (*Style*)
- ผู้คนสนใจในสิ่งที่ช่วยทำความเข้าใจในโลกได้ดีขึ้น ผู้สอนต้องหาความเชื่อมโยงระหว่างแบบจำลอง (*Models*) กับความเป็นจริงในโลกเขาเอง เพื่อหาความเหมือนระหว่างผลจากแบบจำลองกับคำอธิบายจริง ความจริงแล้วแบบจำลองก็มาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เราไม่ควรใช้แบบจำลองเพื่อหนีไปจากความเป็นจริง ฉะนั้นเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่ต้องเอาแบบจำลองมาอธิบายความเป็นจริง
- เราทั้งหลายคงไม่อยากเห็นผู้เรียนเป็นผู้โดยสารรถประจำทางสายเศรษฐศาสตร์ ที่นั่งอยู่เฉยๆไปตลอดเส้นทาง แต่เราอยากให้เขามีบทบาทเป็นกระเปาะรถ ให้แต่ละคนมีส่วนร่วมในการเดินทางไปยังจุดหมาย โดยสร้างความเป็นกันเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอยู่เสมอ ตัวอย่างที่น่าสนใจที่ *Bartlett* ยกมาจากวิชาเศรษฐศาสตร์เมืองคือ บริษัทยักษ์ใหญ่ในมลรัฐหนึ่ง ปลดคนงานออกสองหมื่นกว่าคน ถ้าคุณเป็นผู้วางแผนการศึกษาในเขตการศึกษานี้ คุณคิดว่าจะมีผลต่ออัตราการเข้าโรงเรียนในเขตนั้น

อย่างไร และคุณจะสามารถผลกระทบนั้นได้อย่างไร นักศึกษาดกเถียงกันจนเวลาผ่านไปกว่า 1 ชั่วโมง จึงรู้ว่าวิธีการหาคำตอบปรากฏอยู่ในบทความอ่านประกอบที่ผู้สอนได้ให้อ่านมาล่วงหน้าแล้วนั่นเอง

สุดท้าย เขาเสนอเรื่องการสอบวัดผล (รวมทั้งแบบฝึกหัด) โดยให้ความเห็นว่า ผู้สอนจะต้องไม่ถามคำถามง่ายๆ ซ้ำกันในหนังสือ หรือใน Lecture Note แต่ควรถามถึงเหตุการณ์หรือปัญหาที่เอาระในตำราหรือ Lecture Note มาช่วยในการคิดหาคำตอบ โดยมุ่งให้นักศึกษา “ใช้” หลักเศรษฐศาสตร์ มากกว่าจะให้ตอบ “ซ้ำ” กับเนื้อหาในตำรา ข้อดีของวิธีนี้ก็คือ สร้างลักษณะนิสัยให้คิดอย่างถี่ถ้วน ให้เกิดขึ้นติดตัวต่อไปในระยะยาว มากกว่าจะเน้นให้ทำข้อสอบได้ครบหน่วยกิตตามหลักสูตร ซึ่งนักศึกษาจะได้ทักษะที่คุ้มค่าตลอดเวลาที่เรียน แต่สุดท้าย Bartlett ก็สารภาพเหมือนกับ Elzinga ที่ว่า ไม่มีรูปแบบการสอนใดสมบูรณ์แบบ แต่ละคนต้องคิดค้นเอาเอง

2.2 พัฒนาการของตำราในปัจจุบัน

เมื่อหันมาดูองค์ความรู้ด้านวิชาเศรษฐศาสตร์ ได้พัฒนาไปมากเพียงใดนั้น การพิสูจน์วิธีหนึ่งก็คือ การเปรียบเทียบเนื้อหาในตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นในปัจจุบัน มีความแตกต่างจากอดีตอย่างไรบ้าง เพราะกว่าจะมีการนำเอาพัฒนาการใหม่ๆ ที่ได้จากงานศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Studies) มาถ่ายทอดลงในตำราพื้นฐานได้นั้น จะต้องผ่านการถกเถียงจนเป็นที่ยอมรับกันในวงกว้างมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ในรูปของ Discussion Paper, Working Paper ตลอดจนตีพิมพ์ลงในวารสารเศรษฐศาสตร์ชั้นนำอย่างต่อเนื่องติดต่อกันมานานหลายปี ดังนั้น เนื้อหาในตำราพื้นฐาน ย่อมชี้ถึงสถานะองค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

จากการสำรวจตำราหลักภาษาอังกฤษในปัจจุบัน พบว่า ประการแรก ตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นที่ครอบคลุมทั้งเศรษฐศาสตร์จุลภาคและมหภาคมีความหนาแน่นมาก บางเล่มมีจำนวนพินกว่าหน้า แต่ละหน้าจัดพิมพ์ตัวอักษรเป็น 2 คอลัมน์ เพื่อบีบเนื้อหา แต่กระนั้นก็ยังมีความหลายร้อยหน้า เหตุผลที่อธิบายว่า ทำไมตำราเบื้องต้นจึงมีเนื้อหาหนาขนาดนั้น ก็คือ การพิมพ์ตำราจำหน่ายทั่วโลก มีต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) ค่อนข้างสูง สำนักพิมพ์ต้องลงทุนจัดพิมพ์คู่มือผู้สอน แบบฝึกหัดสำหรับผู้เรียน การพัฒนา Web Site สำหรับใช้ประกอบการตำรา ที่สำคัญคือ การจัดหาผู้ประเมินเนื้อหาของตำราก่อนจัดพิมพ์ ผู้ประเมินแต่ละคนก็ต้องการให้ผู้เขียนเพิ่มเติมเนื้อหาในเรื่องนั้นๆ และด้วยเหตุผลทางการตลาด บรรณาธิการประจำสำนักพิมพ์ จะให้ผู้เขียนแก้ไขตามที่ผู้ประเมินแนะนำ จึงทำให้ตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นมีเนื้อหาครอบคลุมหลายเรื่อง

จนกระทั่งกลายเป็นหนังสือสารานุกรมเศรษฐศาสตร์ มีเนื้อหามากเกินกว่าผู้ที่เรียนวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาแรก จะอ่านจบและเข้าใจได้ภายในเทอม

ประการที่สอง ตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นในระยะหลัง มีวิธีนำเสนอในรูปแบบที่ต่างไปจากเดิม โดยเฉพาะในส่วนของเศรษฐศาสตร์มหภาค เช่น *Mankiw* (1998) ให้ความสำคัญกับแนวคิด Classical เทียบเท่ากับแนวคิดแบบ Keynesian โดยอธิบายการปรับตัวของเศรษฐกิจมหภาคในระยะยาว (Classical) ก่อน แล้วตามด้วยคำอธิบายในระยะสั้น (Keynesian) ที่น่าสนใจก็คือ *Mankiw* ตัดเนื้อหาเกี่ยวกับกราฟ 45 องศาออกไป (ซึ่ง *Paul Samuelson* เป็นผู้คิดค้นขึ้นมาเพื่ออธิบายการกำหนดรายจ่ายและรายได้ประชาชาติ) เนื่องจาก *Mankiw* เห็นว่า นักศึกษาทำความเข้าใจได้ยาก ขณะที่ตำราเล่มอื่นๆ เช่น *Samuelson and Nordhaus*, *Baumol and Blinder*, *Brue and McConnell*, *Lipsey and Courant* ยังคงใช้กราฟดังกล่าวมาอธิบายเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับแนวคิดของกลุ่ม Classical น้อยเกินไป

ประการที่สาม มีเนื้อหาหลายเรื่องที่ถูกตัดออก หรือไม่ก็นำเอาไปใส่ในภาคผนวก ซึ่งอาจมีนัยว่า หัวข้อเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องสอนหรือให้ผู้สนใจศึกษาเพิ่มเติมเอาเอง เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคโดยใช้ทฤษฎีความพอใจเท่ากัน (Indifference Curve) และเส้นงบประมาณ (Budget Line) การวิเคราะห์การผลิตโดยใช้เส้นแสดงต้นทุนเท่ากัน (Isocost) กับเส้นแสดงผลผลิตเท่ากัน (Isoquant) นอกจากนี้คำอธิบายพฤติกรรมกำหนดราคาและปริมาณสินค้าของผู้ขายในตลาดที่มีผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) ซึ่งเผชิญเส้นอุปสงค์ที่หักงอ (Kinked Demand) ไม่มีในตำราของ *Samuelson*, *Lipsey* และ *Mankiw* แต่จะอธิบายโดยใช้ทฤษฎีเกม (Game Theory) ขณะที่ตำราของ *Baumol and Blinder* และ *Brue and McConnell* นำทฤษฎีอุปสงค์หักงอมมาอธิบายด้วย นอกจากนี้ *Brue and McConnell* มีแบบจำลอง Cartel, Price Leadership เพิ่มเติมอีกด้วย

ในส่วนของเศรษฐศาสตร์มหภาค *Skousen* (1997, p.141) ตั้งข้อสังเกตว่า ตำราของ *Samuelson* อธิบายเรื่องภาวะความขัดแย้งของการประหยัด (Paradox of thrift) อยู่ในเนื้อหาหลักมาทุกครั้ง ยกเว้นฉบับพิมพ์ครั้งที่ 13 เป็นหัวข้อในภาคผนวก ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 14 ถูกตัดออกไป แต่ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 15 นำกลับมาอธิบายแทรกในเนื้อหาหลักอีกครั้ง

ประการที่สี่ ตำราพื้นฐานหลายเล่ม เริ่มระบุประเด็นความคิดรวบยอด (Short List) ที่สะท้อนภาพรวมของเนื้อหาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น เช่น ตำราของ *Mankiw* ระบุแนวคิดพื้นฐานเศรษฐศาสตร์มา 10 ข้อ ตำราของ *Frank and Bernanke* ระบุแนวคิด 7 ข้อ แต่มีลักษณะพิเศษเพิ่มเติมต่างไปจากตำราเล่มอื่นๆ ก็คือ พยายามอธิบายเนื้อหาในแต่ละบท โดยใช้หลักการในแต่ละข้อนั้น ไปประยุกต์ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ข้อดีของวิธีการเช่นนี้ก็คือ ช่วยให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับหลักการและมองเห็นว่าหลักการเหล่านั้นสามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ได้อย่างไร

นอกจากนี้ยังมีตำราของ *Baumol and Blinder* ระบุความคิดรวบยอด 12 ข้อ แต่ *Hansen, Salemi and Siegfried* (2002, p.466) เห็นว่า กว่าผู้เรียนจะได้เรียนรู้ประเด็นเหล่านั้น ก็ต้องเสียเวลาพลิกดูในเนื้อหาซึ่งมีถึง 800 หน้า

ประการที่ห้า ผลงานของผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในระยะหลัง มีงานบุกเบิกการศึกษาประเด็นใหม่ๆ ที่ครอบคลุมหลายด้าน เช่น กฎหมาย สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ บทบาทของสถาบันในสังคม และจิตวิทยา องค์ความรู้เหล่านี้ ได้มีการนำเอามาผนวกไว้ในตำรามากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต เช่น ตำราของ *Frank and Bemanke* เสนอแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์และนักจิตวิทยา (*Daniel Khaneman* กับ *Amos Tversky* ได้รับรางวัลโนเบลเมื่อปี 2002) เกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้คน บางครั้งก็ไม่สมเหตุสมผลตามสมมติฐานเศรษฐศาสตร์ดั้งเดิม รวมทั้งแนวคิดของ *Ronald Coase* และความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐศาสตร์กับกฎหมาย

ส่วนตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นของไทยในปัจจุบัน ยังไม่มีการผนวกข้อค้นพบจากการศึกษาของผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบล เช่น ทฤษฎีเกม พฤติกรรมกึ่งสมเหตุสมผล (Quasi-Rationality) การวิเคราะห์กฎหมายด้วยเศรษฐศาสตร์ (โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาผลกระทบภายนอก) เป็นต้น เนื้อหาเหล่านี้จะปรากฏในตำราเศรษฐศาสตร์ระดับกลาง

2.3 การรณรงค์เรื่องการอ่านออกเขียนได้ทางเศรษฐศาสตร์

การรณรงค์เรื่องการอ่านออกเขียนได้ทางเศรษฐศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาในสหรัฐอเมริกา มีมาตั้งแต่ปี 2504 (เป็นปีเดียวกับที่ไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1) โดยจัดตั้งคณะกรรมการ “*National Council on Economic Education (NCEE)*” ตอนนั้นคณะกรรมการมี *Paul Samuelson* รวมอยู่ด้วย และเชิญนักเศรษฐศาสตร์หลายคนมาวิจารณ์สาระ เช่น *George Stigler* แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก รวมทั้ง *Campbell McConnell* ผู้แต่งตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น พิมพ์จำหน่ายทั่วโลกมาแล้วหลายครั้ง

Stigler (1963) ยกตัวอย่างมาตรฐานที่นักเรียนมัธยมต้องรู้ในสมัยนั้นมีอะไรบ้าง ผู้วิจัยขอยกมาบางข้อ เช่น

ผู้เรียนต้องรู้การออม การลงทุนคืออะไร

หลักการลดน้อยถอยลงของความพอใจ และการผลิต

จำนวนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน

นักเรียนต้องเข้าใจแนวคิดเรื่องผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP)

ถ้าประเทศสูญเสียทองคำและเงินตราต่างประเทศไปมาก ๆ จะนำประเทศไปสู่ภาวะ
คับขันได้ อย่างไร

ระบบเศรษฐกิจแต่ละประเภทได้แก่ ทุนนิยม สังคมนิยม คอมมิวนิสต์เป็นอย่างไร

Stigler เห็นว่า ถ้าหลักสูตรเป็นแบบนี้ก็เหมือนกับนำตำราของ Samuelson และ
McConnell มาถ่ายทอดลงระดับล่าง แล้วเราจะได้อาจารย์สอนนักเรียน ซึ่งถ่ายทอดมาจากหนังสือ
สารานุกรม (Water-Down Encyclopedia) จึงเสนอว่า นักเรียนมัธยมต้นหรือมัธยมปลาย ควรจะ
เรียนอะไรบ้าง ตัวอย่างที่ Stigler อ้างถึงส่วนใหญ่เป็นกรณีที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ผู้วิจัย
จึงขอเสนอตัวอย่างเทียบเคียงกับกรณีของไทยว่า นักเรียนควรรู้เรื่องนโยบายและเหตุการณ์
ปัจจุบัน แต่ไม่ต้องเน้นรายละเอียดมาก เช่น

บริษัทค้าปลีกต่างชาติ มาเปิดร้านขายในประเทศไทย นักเรียนคิดว่า มีข้อดีข้อเสีย
อย่างไร

ถ้า ส.ส. หาเสียงว่า จังหวัดของเราต้องมีสนามบิน และควรจะมีสนามบินทุกจังหวัด
ก็ถามนักเรียนต่อได้เลยว่า ถ้าประเทศไทยมีสนามบินทุกจังหวัด จะมีผลดีผลเสีย
อย่างไรบ้าง

ถ้ารัฐบาลประกาศเก็บภาษีนำเข้ารถยนต์ที่มีราคาเกิน 2 ล้านบาท ในอัตรา 200%
ของราคาจะมีผลดีผลเสียอย่างไรบ้าง

ตอนนี้เวลาใครขึ้นแท็กซี่ คนขับมักบอกว่า รายได้ไม่ค่อยดีเพราะว่า แท็กซี่เยอะ
เหลือเกิน ถ้ารัฐบาลจำกัดจำนวนรถแท็กซี่ให้น้อยลงน่าจะดี ก็ลองเอาไปถามนักเรียน
ว่า ถ้ารัฐบาลกำหนดจำนวนรถแท็กซี่ไม่เกิน 5,000 คันในกรุงเทพฯ คุณคิดว่าจะมี
ผลดีผลเสียอย่างไร

Stigler และอาจารย์อีกหลายท่านยอมรับว่า การเขียนตำราในแนวนี้ยาก แต่ก็อยากจะ
ปลูกเร้ากระแสในเรื่องของการอ่านออกเขียนได้ เพราะจะได้นำมาปรับปรุงหลักสูตรของเราได้
แน่นอนว่าไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด Stigler (1983, pp.65-66) เชื่อว่า ผู้สอนจะต้องเผชิญอุปสรรค
ที่มีอยู่ในสังคม 3 ประการ ได้แก่

หนึ่ง ความเข้าใจในวิชาใด ๆ ผู้เรียนต้องตั้งใจ ต้องได้รับการชี้แนะจากผู้สอนเป็น
อย่างดี และการฝึกฝนในเรื่องการประยุกต์ในสถานการณ์ต่างๆ

สอง ข้อถกเถียงในเชิงนโยบาย ทำให้ผู้คนทำความเข้าใจได้ง่าย แต่ถ้าอธิบายในเชิง
คณิตศาสตร์แล้วผู้เรียนย่อมทำความเข้าใจได้ยาก

สาม การทำความเข้าใจเศรษฐศาสตร์ ต้องใช้เวลาและต้องอดทน แต่ผู้คนที่หลายชอบวิธีการง่ายและเร็ว สำหรับนำมาใช้หาคำตอบได้โดยตรง ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่ผู้คนจะตกเป็นเหยื่อโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆอยู่เสมอ

แต่ทั้งหมดนี้ก็ไม่ได้ทำให้การปรับปรุงด้านการอ่านออกเขียนได้ในทางเศรษฐศาสตร์ถึงกับสิ้นหวัง ถ้าเราไม่ยึดยึดแนวคิดที่เราเห็นว่าจำเป็น ให้แก่ผู้เรียนมากเกินไป แต่เป็นการพยายามสร้างสภาพเงื่อนไขที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่ทักษะการอ่านออกเขียนได้ทางเศรษฐศาสตร์ต่อไป

ปัจจุบันนี้ วงการนักเศรษฐศาสตร์อเมริกัน เริ่มหันมาสนใจณรงค์เรื่องการอ่านออกเขียนได้ทางเศรษฐศาสตร์มากขึ้นอีกครั้ง หลังจากมีการสำรวจพบว่า นักเรียนและประชาชนชาวอเมริกัน ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพื้นฐานเศรษฐศาสตร์ ไม่ถูกต้องอยู่หลายข้อ ดังนั้นคณะกรรมการ “National Council on Economic Education (NCEE)” จึงปฏิรูปและกำหนดสาระการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ โดยได้รับความร่วมมือกับสถาบันเครือข่าย ได้แก่ The National Association of Economic Education, The Foundation of Teaching Economics และคณะกรรมการการศึกษาเศรษฐศาสตร์ ของสมาคมเศรษฐศาสตร์อเมริกัน (American Economic Association)

บทความของ Siegfried and Meszaros (1997) ระบุรายละเอียดสาระมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดโดยคณะกรรมการ NCEE สำหรับนักเรียน 3 ช่วงชั้น (เกรด 4, 8, 12) ซึ่งเทียบเท่ากับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของไทย โดยคาดว่า เมื่อเรียนจบถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ควรมีความรู้ในเรื่องใด และเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แล้วผู้เรียนต้องสามารถอธิบายเรื่องใดได้บ้าง สุดท้ายเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะต้องมีความสามารถวิเคราะห์ และรอบรู้กว้างขวางกว่าผู้เรียน ถึงชั้น ป.4 และ ม.2 ในเรื่องใด

มาตรฐานการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรียกว่า “Voluntary National Content Standards in Economics” มีทั้งหมด 20 มาตรฐาน ให้แต่ละโรงเรียนใช้เป็นแนวทางกำหนดรายละเอียดการเรียนการสอนเอาเอง โดยไม่ได้มีการบังคับใดๆ ผู้วิจัยขอเรียบเรียงและสรุปสาระสำคัญของมาตรฐานเหล่านั้น มานำเสนอดังต่อไปนี้

มาตรฐานที่ 1

ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมีจำกัด ถ้าหากตัดสินใจใช้ทรัพยากรเหล่านั้นไปในทางใดแล้ว ย่อมมีเหลือน้อยลงสำหรับใช้ประโยชน์ไปในทางอื่น

มาตรฐานที่ 2

การเลือกใช้ทรัพยากรการผลิตไปในทางใด จะต้องคำนึงถึงว่าประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับนั้น คำนวณกับการที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ เพิ่มขึ้น หรือไม่

มาตรฐานที่ 3

ในการจัดสรรสินค้าและบริการมีหลายวิธี วิธีการหนึ่งก็คือการเลือกผู้แทนของประชาชนเข้าไปร่วมบริหารประเทศ เพื่อกำหนดกติกาการผลิต การจัดสรรสินค้าและบริการแก่ประชาชน

มาตรฐานที่ 4

คนเราจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกระทำการต่างๆ ปฏิบัติตามสิ่งจูงใจ ทั้งการให้รางวัลและถูกทำโทษ เช่น ถ้าเฝ้าแก่เพิ่มเบี้ยเลี้ยง ลูกจ้างจะขยันทำงานมากขึ้น และกรณีโทษทางกฎหมายสูงขึ้น ผู้คนจะฝ่าฝืนกฎหมายน้อยลง

มาตรฐานที่ 5

การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าโดยสมัครใจระหว่างบุคคล ห้างร้านต่างๆ และการค้าระหว่างประเทศ เกิดขึ้นเพราะทั้งสองฝ่ายต่างคาดว่าจะได้รับประโยชน์มากขึ้น

มาตรฐานที่ 6

เมื่อบุคคลหรือประชาชนในประเทศใด สามารถผลิตสินค้า A ได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำ ขณะที่อีกคนหนึ่งหรือประชาชนในอีกประเทศหนึ่งสามารถผลิตสินค้า B ด้วยต้นทุนที่ต่ำ ถ้ามีการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้านี้ระหว่างกันแล้ว ทั้งสองฝ่ายย่อมได้รับประโยชน์มากกว่ากรณีที่ต่างคนต่างผลิตทั้งสองสินค้า โดยไม่มีการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน

มาตรฐานที่ 7

ตลาดซื้อขายสินค้าและบริการเกิดขึ้นเพราะ มีผู้ต้องการซื้อและผู้ต้องการขายสินค้า การต่อรองราคาระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย จะทำให้เกิดราคากลางสำหรับราคาซื้อขายในตลาด ดังนั้น ตลาดจึงเป็นแหล่งกระจายสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค

มาตรฐานที่ 8

ราคาซื้อขายในตลาดของสินค้าใดๆ มีการเปลี่ยนแปลง จะมีผลทำให้ปริมาณต้องการซื้อและปริมาณต้องการขายเปลี่ยนแปลงไป ขณะเดียวกันถ้าปริมาณต้องการซื้อ หรือ ปริมาณต้องการขายเปลี่ยนแปลงไป ก็มีผลทำให้ราคาซื้อขายในตลาดเปลี่ยนแปลงไปด้วย

มาตรฐานที่ 9

สินค้าใดมีผู้ผลิตหลายรายแข่งขันกัน จะบีบให้ผู้ผลิตทำการผลิตโดยเสียต้นทุนต่ำที่สุด และจำหน่ายในราคาถูก ขณะเดียวกันถ้ามีผู้ซื้อหลายราย จะทำให้สินค้านั้นมีราคาสูงขึ้น ดังนั้นสินค้าและบริการจะไปตกอยู่ในมือผู้ที่มีกำลังซื้อ

มาตรฐานที่ 10

การซื้อขายสินค้าภายใต้ระบบตลาด จำเป็นต้องมีสถาบันต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ระบบธนาคาร และองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องการซื้อขายแลกเปลี่ยน

มาตรฐานที่ 11

เงินทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การใช้จ่าย การค้าขาย การออม การลงทุน การกู้ยืม ทำให้เกิดความสะดวกในการเปรียบเทียบมูลค่าสินค้าและบริการต่างๆ ความเข้าใจเรื่องการเงินจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

มาตรฐานที่ 12

อัตราดอกเบี้ย มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างปริมาณเงินออมและเงินกู้ยืม ถ้าอัตราดอกเบี้ยมีการเปลี่ยนแปลง จะทำให้ปริมาณเงินออมและเงินกู้ยืมเปลี่ยนแปลงไป และจะมีผลต่อการตัดสินใจในการบริโภค การดำเนินธุรกิจของประชาชนในปัจจุบัน และในอนาคต

มาตรฐานที่ 13

รายได้จากการทำงานในแต่ละอาชีพนั้น มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับมูลค่าตลาดของสินค้าที่แรงงานผลิต ถ้าสินค้านั้นมีมูลค่าตลาดสูง ผลตอบแทนของอาชีพนั้นจะสูง นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับความสามารถและความถนัดเฉพาะทางของแต่ละคน

มาตรฐานที่ 14

ผู้ประกอบการเป็นผู้ลงทุนซื้อหาปัจจัยการผลิต มาผลิตเป็นสินค้าและบริการ โดยหวังว่า จะได้กำไรมากกว่าที่ตนจะไปประกอบอาชีพอื่น ขณะเดียวกันก็ต้องรับภาระความเสี่ยง ถ้าเกิดความล้มเหลว

มาตรฐานที่ 15

การทำให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนสูงขึ้นในอนาคต จำเป็นต้องลงทุนด้านการผลิต เช่น เครื่องจักร โรงงาน เทคโนโลยีที่ทันสมัย และลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัย การศึกษา และการฝึกฝนทักษะ

มาตรฐานที่ 16

รัฐบาลมีบทบาทในการป้องกันประเทศ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ยังมีบทบาททางเศรษฐกิจในการส่งเสริมให้ระบบตลาดมีการแข่งขันมากขึ้น รัฐจะแทรกแซงกลไกตลาด ถ้าเห็นว่าประโยชน์ที่ตกอยู่กับคนส่วนรวมมีมากกว่าต้นทุนที่เสียไป

มาตรฐานที่ 17

ในบางครั้งนโยบายของภาครัฐอาจมีต้นทุนสูงกว่าประโยชน์ที่ได้รับก็ได้ ถ้านโยบายนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อพิทักษ์กลุ่มผลประโยชน์เพียงบางกลุ่ม หรือเพื่อให้บรรลुวัตถุประสงค์ในด้านสังคมมากกว่าด้านเศรษฐกิจ

มาตรฐานที่ 18

การตัดสินใจใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการประกอบธุรกิจของภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ และองค์กรของภาครัฐ จะมีผลต่อระดับรายได้ของประเทศ การจ้างงาน และระดับราคาสินค้าโดยทั่วไป

มาตรฐานที่ 19

การว่างงานและภาวะเงินเฟ้อ สร้างภาระแก่ประชาชน ภาวะเงินเฟ้อทำให้บุคคลมีต้นทุนในการครองชีพสูงขึ้น ผลกระทบที่ตกอยู่กับแต่ละคนจะแตกต่างกันไป บางกลุ่มเสียประโยชน์ ในขณะที่บางกลุ่มได้รับประโยชน์ แต่โดยทั่วไปนั้นภาวะเงินเฟ้อจะมีผลบั่นทอนมาตรฐานการครองชีพของประชาชน เนื่องจากต้องหมดเปลืองทรัพยากรไปเพื่อป้องกันความไม่แน่นอนของราคา

มาตรฐานที่ 20

การดำเนินนโยบายของภาครัฐในด้านการเงินและการคลัง จะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม ทำให้ระดับการจ้างงาน ผลผลิตและระดับราคาสินค้าในประเทศเปลี่ยนแปลงไป

จะเห็นว่าสาระมาตรฐานทั้ง 20 ข้อ ประกอบด้วยเศรษฐศาสตร์จุลภาค ซึ่งเน้นความสำคัญของการตัดสินใจในเชิงเศรษฐศาสตร์ ทั้งระดับส่วนบุคคลและสังคม บทบาทของสิ่งจูงใจ ความสำคัญของการมีตลาด กฎหมาย ขณะที่ส่วนเศรษฐศาสตร์มหภาค ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของเงิน การใช้จ่ายการทำธุรกิจ การออม การลงทุน อัตราดอกเบี้ย การว่างงาน ภาวะเงินเฟ้อ นโยบายการเงินการคลัง ตลอดจนบทบาทของสถาบันการเงิน และองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการดำรงชีวิต การทำมาค้าขาย ให้มีความสะดวกและคล่องตัวยิ่งขึ้น ความสำคัญของการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์

สาระมาตรฐานเหล่านี้ มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยอยู่ไม่น้อย ดังจะเห็นได้จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2540 เนื้อหาสาระในทุกวิชานั้นมีกรอบสาระมาตรฐาน (Content Standards) เป็นตัวกำหนดทั้งสิ้น

Hansen et al. (2002) เสนอให้ปรับปรุงสาระการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์สำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ และเสนอให้มีการใช้สาระมาตรฐานทั้ง 20 ข้อ เป็นกรอบสำหรับการเรียนการสอน ขณะที่ Lucas (2002) เห็นด้วยว่า เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น จำเป็นต้องรี้อโครงสร้างใหม่ (แต่ยอมรับว่าไม่รู้จะทำอย่างไร) โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ได้เรียนคณะเศรษฐศาสตร์ แต่ต้องเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น 1 วิชา Lucas ไม่เห็นด้วยกับ Hansen ที่เสนอให้ใช้สาระมาตรฐาน 20 เรื่องของ NCEE สำหรับประเมินการอ่านออกเขียนได้ ด้วยเหตุผลดังนี้

ประการแรก เราจะมั่นใจได้อย่างไรว่า เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้สาระ 20 เรื่อง ก็จะถือว่าเขามีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์แล้ว

ประการที่สอง คำอธิบายในสาระทั้งหลายนั้น ต้องมีผู้เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่อยู่แล้ว เช่น การย่ำว่า “ทรัพยากรมีจำกัด” (มาตรฐาน 1), “การจัดสรรสินค้าและบริการมีหลายวิธี” (มาตรฐาน 3), “นโยบายการคลังรัฐบาล และ นโยบายการเงินของธนาคารกลาง มีผลกระทบต่อระดับการจ้างงาน ผลผลิต และระดับราคา” คงไม่มีใครคัดค้านข้อเขียนลักษณะนี้ ดังนั้นจึงไม่เห็นว่ามีปัญหาอะไรต้องแก้ไข

ประการที่สาม Hansen เสนอให้ใช้สาระนี้สำหรับการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น แต่คำอธิบายสาระค่อนข้างเป็นข้อสรุปทั่วไป (Too Generally) และมีหลายประเด็นที่ผูกโยงกับ

รายละเอียดการวิเคราะห์ (Technical Level) พอสมควร เช่น ผลกระทบของการใช้นโยบายการคลัง เราจะยึดแนวการวิเคราะห์ตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ท่านใด การนำเสนอกรณีศึกษา โดยไม่ลงรายละเอียดเชิงเทคนิคมาก อาจจะเป็นประโยชน์จริง แต่ก็ไม่จำเป็นต้องนำเสนอกรณีศึกษาต่างๆ เหล่านั้น มาผูกโยงกับสาระใดๆ ใน 20 สาระนี้ก็ได้

อย่างไรก็ตาม *Lucas* ยอมรับว่า แนวทางการเพิ่มพูนการอ่านออกเขียนได้ ตามที่ *Hansen* เสนอนั้น เป็นงานที่ยาก เพราะคนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญ (Loony Things) ไม่ว่าเราจะออกแบบบทเรียนมาอย่างไร และพยายามชี้ให้เห็นว่า หลักเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน ช่วยให้ได้ถึถ้วนขึ้นในเรื่องที่กำลังสนใจอยู่ก็ตาม

Krueger (2002) เห็นด้วยกับการเพิ่มพูนการอ่านออกเขียนได้ทางเศรษฐศาสตร์ แต่ไม่เห็นด้วยกับ *Hansen et al.* ที่ระบุว่า ตลาดตำราพื้นฐานค่อนข้างล้นเหลือ และเห็นว่าตำราเศรษฐศาสตร์ควรมีเนื้อหาน้อยลง (Less is More) ตรงกันข้ามกลับเห็นว่า การสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นมีวัตถุประสงค์หลากหลาย ต้องให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิชาให้มากที่สุด เพื่อเป็นข้อมูลว่าเขาจะสนใจศึกษาต่อด้านเศรษฐศาสตร์ดีหรือไม่ นอกจากนี้เห็นว่า การเพิ่มพูนการอ่านออกเขียนได้ทางเศรษฐศาสตร์ จะมีผลต่อประชากรไม่มากนัก เพราะมีเพียง 10% ของประชากรรวมเท่านั้นที่ได้เรียนเศรษฐศาสตร์ระดับมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เรียนเศรษฐศาสตร์มาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา การเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ก็จะมีสาระซ้ำซ้อนกับระดับมัธยมศึกษา ดังนั้นควรมุ่งยกระดับการอ่านออกเขียนได้ทางเศรษฐศาสตร์ในระดับมัธยม รวมทั้งเพิ่มพูนคุณภาพและปริมาณการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ ให้แก่ผู้ที่อยู่ในด้านการสื่อสารมวลชน จะประสบความสำเร็จมากกว่ามาปรับปรุงเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นในระดับมหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตาม *Krueger* เห็นด้วยกับ *Hansen* ในหลายประเด็น เช่น การลดเนื้อหาต่างๆ เห็นด้วยที่ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นมากขึ้น (More Interaction) ผู้สอนเขียนและพูดให้น้อยลง ใช้เหตุการณ์ในปัจจุบันและจากข่าวหนังสือพิมพ์ มาประกอบการสอน การนำเสนอตัวอย่างในลักษณะนี้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เพราะเป็นตัวอย่างที่ใกล้ตัวผู้เรียน

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่ *Krueger* เห็นว่าไม่มีในตำราคือ ผลการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) เช่น เรบอกรู้เรียนอยู่เสมอว่า เมื่อใดที่ผลประโยชน์มากกว่าต้นทุนทางสังคม รัฐต้องเข้ามาบีบคั้นแต่ไม่มีรายละเอียดว่า ผลประโยชน์และต้นทุนทั้งหลายคำนวณมาอย่างไร ดังนั้น ควรเพิ่มตัวอย่างจากการวิจัยเชิงประจักษ์ เพื่อสนับสนุนแนวคิดทฤษฎีโดยให้ผู้เรียนรู้ว่าเศรษฐศาสตร์มาเกี่ยวข้องกับประเด็นเหล่านั้นได้อย่างไร แม้เศรษฐศาสตร์จะไม่มีคำตอบสำหรับทุกคำถาม แต่ก็มีกรอบการวิเคราะห์ประเด็นที่ชัดเจน สำหรับทำความเข้าใจเกี่ยวกับ

พฤติกรรม แม้จะอธิบายยากสำหรับเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ก็ควรยกตัวอย่างให้เห็นจากผลการศึกษาเชิงประจักษ์ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนไม่น้อย

ข้อเสนอของ Hansen มีความคล้ายคลึงกับ Becker (2003) ที่ต้องการทำให้วิชาเศรษฐศาสตร์น่าสนใจขึ้น (How to Make Economics to Sexy Social Science) แต่อย่างไรก็ตาม Hamilton (2003) เห็นว่า การนำเสนอผลการการศึกษาเชิงประจักษ์นั้น เหมาะสำหรับนักศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์มากกว่า เพราะถ้าสอนนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ โดยมุ่งนำเสนอผลการศึกษาเชิงประจักษ์ ก็เป็นเรื่องดี แต่อาจจะทำให้ผู้เรียน ไม่เข้าใจแนวคิดพื้นฐานที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์นั้นๆ มาก่อน

จากการศึกษางานเขียนในส่วนที่ 2.1-2.3 ผู้วิจัยสรุปภาพรวมได้ว่า ประการแรก การใช้รูปแบบและวิธีการสอนสำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ จะต้องต่างจากการสอนนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ ประการที่สอง เป้าหมายของการเรียนการสอนนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาตำราเศรษฐศาสตร์พื้นฐานที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำให้การปรับเปลี่ยนเนื้อหาค่อนข้างมีข้อจำกัด ประการที่สาม ถ้ามีการลดทอนเนื้อหาตำราบางส่วนสำหรับถ่ายทอดแก่นักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์แล้ว ทดแทนด้วยการอภิปรายข่าวสารในชั้นเรียน กรณีศึกษาในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ ตลอดจนนำเสนอบทเรียนให้ครอบคลุมสาระมาตรฐาน ก็ไม่มีหลักประกันว่า จะช่วยเพิ่มพูนนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์มากกว่าเดิมหรือไม่

2.4 ผลการสำรวจแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้สำรวจข้อคิดเห็นและคำแนะนำของนักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน ซึ่งครอบคลุมการสอนเนื้อหาส่วนจุลภาค มหภาค การคัดเลือกกรณีศึกษาจากข่าวและบทความ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอความเห็นและตั้งข้อสังเกตต่อประเด็นเหล่านั้น เพื่อให้ผู้สอนพึงตระหนักถึงข้อจำกัดสำหรับนำมาประยุกต์ใช้ด้วย

2.4.1 การสอนเศรษฐศาสตร์จุลภาค

Hamermesh (2002) แนะนำอาจารย์ใหม่ที่สอนวิชานี้ เขาเองค่อนข้างผิดหวังที่ใครๆ ต่างพูดเสียงเดียวกันว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาน่าเบื่อและผู้เรียนไม่ค่อยเข้าใจ เขาให้ข้อคิดจากประสบการณ์สอนเศรษฐศาสตร์จุลภาคมาแล้วมากกว่า 30 ครั้ง (Sections) รวมจำนวนผู้เรียนทั้งหมดกว่า 12,000 คน ต่อไปนี้เป็นคำแนะนำสำหรับผู้สอนห้องเรียนขนาดไม่เกิน 100 คน โดยมีสมมติฐานว่า ผู้เรียนวิชานี้แล้ว ไม่ต้องการเรียนต่อยอดวิชาอื่นๆ ในเศรษฐศาสตร์ ซึ่งคง

หมายถึงนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ ที่ไม่ทราบว่าวิชานี้มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องอะไรบ้าง และกังวลว่า วิชานี้อาจจะจุดระดับเกรดเฉลี่ยสะสม

จากสมมติฐานข้างต้น ผู้สอนต้องให้กำลังใจ และกระตุ้นผู้เรียนมากกว่าวิชาอื่นๆ โดยมุ่งอธิบายว่า เศรษฐศาสตร์เรียนเกี่ยวกับอะไร สิ่งจำเป็นที่สำคัญมากที่สุดก็คือ การใช้หลักการมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และต้องสอนแนวความคิดมากกว่าสอนเทคนิค (Teach Ideas, Not Techniques) ประเด็นนี้สอดคล้องกับความเห็นของ *Elzinga* เพื่อต้องการให้ผู้เรียนมองเห็นหลักการเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน มากกว่าการสอนเพื่อเตรียมตัวเรียนต่อสาขาเศรษฐศาสตร์

Hamermesh ยกตัวอย่างว่า เคยมีอาจารย์พิเศษมาสอนวิชานี้ อธิบายทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค โดยใช้แนวคิดของ Bordered Hessians จากตัวอย่างนี้ ผู้วิจัยเคยประสบเมื่อหลายปีก่อน มีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มาพบผู้วิจัยเพื่อให้อธิบายรูปกราฟที่แสดงผลการทดแทน (Substitution Effect) และ ผลทางรายได้ (Income Effect) เนื่องจากเรียนไม่รู้เรื่อง นอกจากนี้ยังมีอีกเรื่องที่ไม่เข้าใจว่า ทำไมดุลยภาพของผู้บริโภคจะเกิดขึ้นเมื่อ MU_x/P_x เท่ากับ MU_y/P_y เป็นต้น

1. ประเด็นในชั้นเรียน

ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเศรษฐศาสตร์จุลภาคไม่น่าตื่นเต้น ดังนั้นผู้สอนจะต้องเสนอตัวอย่างที่ใกล้ตัวผู้เรียน ซึ่งอาจจะมาจากหนังสือพิมพ์ ความเชื่อต่างๆ ในสังคม ดังนี้

1) ความจำกัดของทรัพยากร และเส้นเป็นไปได้ในการผลิต ให้ยกตัวอย่างการจัดสรรเวลาของนักเรียนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมได้อย่างไร เช่น ใช้เวลาอ่านหนังสือให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มเกรดขณะเดียวกันการมุ่งมั่นค้นคว้าเพิ่มเติม ทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ ก็จะทำให้ผู้เรียนมีเวลาประกอบกิจกรรมอย่างอื่นลดลงไป

2) ตัวอย่างผู้ผลิตน้อยราย ได้แก่ บริษัทต่างๆ ที่วางนโยบายโฆษณาในการถ่ายทอดสดการแข่งขันกีฬา

3) ทำไมผู้ผลิต ผู้ประกอบการต่างๆ สามารถทำกำไรได้สูงสุด โดยที่ไม่ได้รู้เรื่องกราฟที่แสดงต้นทุนต่างๆ

4) กระตุ้นโดยการถามผู้เรียนอยู่บ่อยๆ และให้เวลาคิดอย่างน้อย 1 นาที และตามด้วยคำอธิบาย

5) ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มแล้วประมุขกันว่า กลุ่มไหนจะได้สิทธิ์ในการบริหาร Cartel เพียงกลุ่มเดียว ราคาประมูลเริ่มต้น 10 เหรียญ แล้วตั้งคำถามต่อว่า การบริหาร Cartel ที่ได้สิทธิ์มานั้น คุณคิดว่าจะประสบปัญหาใดบ้าง และเตรียมหาทางแก้ไขอย่างไร

ถ้าผู้สอนใช้วิธีการเหล่านี้ ต้องเอาใจใส่ผู้เรียนตลอดเวลา และอาจจะได้ตัวอย่างใหม่ๆ เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม Hamermesh เตือนผู้สอนให้ใช้ตัวอย่างที่ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดที่ง่ายขึ้นและจดจำได้อีกนาน แต่อย่าใช้ตัวอย่างนั้นๆ เพื่อขยายแนวคิด โดยที่ผู้เรียนก็ไม่เข้าใจเหตุผลว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ผู้สอนอาจเพิ่มตัวอย่างจากการทำวิจัยก็ได้

คำแนะนำอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องรอง แต่ก็มีประโยชน์ไม่น้อย เช่น

- ถ้ามีตำราเรียนหลักแล้ว เอกสารที่แจกเพิ่มเติมไม่ต้องลงรายละเอียดมากนัก เพราะผู้เรียนจะยึดติดกับเอกสาร จนปิดกั้นการเรียนรู้ในลักษณะ Active Learning
- เอกสารที่แจกในชั้น ควรมีเนื้อหาล่วงหน้าไปกว่า 2-3 ครั้ง เพื่อจำเป็นต้องตั้งคำถามผู้เรียนก็มีเอกสารในมือพอรู้ได้ว่า ผู้สอนจะสอนอะไรบ้าง
- ตอนอธิบายเนื้อหา ถ้าผู้สอนอธิบายผิดพลาดและแก้ไขไม่ทัน (ซึ่งมักเกิดขึ้นกับผู้สอนทุกคนอยู่แล้ว) ให้ข้ามไปอธิบายประเด็นอื่น อย่ามัวแก้ต่างแบบตะกุกตะกัก
- การนำเสนอบทเรียนด้วย Power Point ก็ดี แต่ก็สร้างบรรยากาศแบบ Passive Learning ถ้าจำเป็นต้องใช้ Power Point ไม่ควรเติมรายละเอียดมากนัก
- นักศึกษาที่เรียนเศรษฐศาสตร์พื้นฐานส่วนใหญ่อายุราว 18-19 ปี ผู้สอนต้องดูว่าเขากำลังฟังเรื่องที่อธิบายอยู่หรือไม่ การถามว่า คุณเข้าใจหรือไม่ ไม่มีประโยชน์ เพราะมีน้อยคนที่จะบอกว่าไม่เข้าใจ ดังนั้นต้องเปลี่ยนวิธีการนำเสนอ ยกตัวอย่างโยงเข้าสู่หลักการหรือจากหลักการสู่ตัวอย่าง เดินรอบๆ ห้อง แต่การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องไม่เร็วไปนัก
- ผู้สอนทุกคนมีบุคลิกบางอย่างที่บางครั้งก็กลายเป็นเรื่องแย่ เช่น ส่งสายตามองอยู่มุมเดียว (เคยมีนักศึกษาเขียนแบบประเมิน Hamermesh ว่า บางครั้งก็มองอยู่มุมเดียวตลอด ชั่วโมงการสอน)
- การชี้ผู้เรียนให้ตอบคำถามก็เป็นเรื่องดี แต่ไม่ควรใช้บ่อย แม้แต่การสอนในห้องที่มีผู้เรียนน้อยๆ เพราะไม่มีใครอยากเป็นผู้ถูกเลือกให้ตอบคำถาม
- การถามควรจะถามบ่อยเพียงใด อันนี้ขึ้นอยู่กับแผนการสอนที่แจกให้ผู้เรียน ถ้าต้องการถามมากไปกว่าเนื้อหา ก็ไม่ต้องรู้สึกผิดที่จะบอกให้ผู้เรียนช่วยหาคำตอบมาในครั้งหน้า หรือคำถามที่ผู้สอนนึกขึ้นมาได้ว่า ควรตั้งคำถาม แต่ผู้สอนเองก็ยังไม่มีความตอบให้ผู้เรียนอย่าง

ชัดเจน อาจเนื่องมาจากปัญหานั้นมีความซับซ้อน หรือไม่มีเวลาอธิบายในชั้นมากพอ ก็บอกผู้เรียนไปเลยว่า จะมาเฉลยในครั้งหน้า ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไร トラバิดที่เรามีเจตนาตอบคำถามในชั่วโมง และทำอย่างนั้นอยู่เสมอ ถึงอย่างไรผู้เรียนคงคิดว่าผู้สอนกระตือรือร้นที่จะตอบคำถามเสมอมา

- ให้เกียรติผู้เรียน อย่าปรัมปราสว่าเขาเรื่องนี้ใครไม่เข้าใจก็แย่แล้ว ไม่ควรวิจารณ์บุคลิกลักษณะของผู้เรียน ควรช่วยเหลือและให้โอกาสแก่ผู้ที่ตามเพื่อนไม่ค่อยทัน ให้เขามีบทบาทมากขึ้น
- ตรงต่อเวลา และ ไม่ควรเลิกเร็วนัก
- ไม่ควรเชิญผู้บรรยายพิเศษมาในวิชานี้ เพราะผู้เรียนจะมองว่า ผู้สอนต้องการลดภาระของตนเอง
- แต่งตัวให้สุภาพเหมาะสม ผู้ที่เพิ่งเริ่มต้นอาชีพการสอน ที่มีอายุห่างจากผู้เรียน ไม่มาก จะต้องรักษาระยะห่างกับผู้เรียน

2. การจัดการ การทดสอบและให้เกรด

- ใส่รายละเอียดเกี่ยวกับหนังสืออ่านประกอบ เกณฑ์การวัดผล เวลาสอบ ลงในเค้าโครงการสอน เพื่อป้องกันการเข้าใจผิด จงใช้ชั่วโมงที่ผู้สอนให้นักศึกษาเข้าพบ (Office Hour) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมาถามในส่วนที่ยังไม่เข้าใจ แต่จะต้องไม่สอนรายละเอียดซ้ำให้แก่ผู้ที่ขาดเรียน การระบุเวลาให้นักศึกษาเข้าพบ ต้องให้ผู้เรียนมั่นใจว่า ถ้ามาพบผู้สอนในช่วงเวลาที่ระบุไว้ จะต้องได้พบแน่นอนอย่างน้อย 3-4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ขอให้ผู้สอนเข้าใจว่า งานสอนเป็นงานวิชาการหนึ่งเท่านั้น การอยู่ห้องเกินที่ระบุในช่วงเวลาที่ให้นักศึกษาเข้าพบ ต้องไม่ใช่เป็นเพราะผู้เรียนขอให้อยู่ ส่วนใครจะมาพบนอกเวลาที่ระบุ ต้องมีการนัดหมายผู้สอนล่วงหน้า
- ผู้เรียนต้องการทดสอบอยู่เสมอ เพื่อกระจายความเสี่ยง Hamermesh เสนอให้สอบกลางภาค 2 ครั้ง และปลายภาค 1 ครั้ง หรืออาจจะมีทดสอบย่อยสัปดาห์ละครั้ง โดยใช้เวลาก่อนเลิกชั้นเรียน 10 นาที เพื่อตรวจสอบดูว่า นักศึกษาได้อ่านเอกสาร บทความที่มอบหมายล่วงหน้าหรือไม่ สำหรับห้องเรียนที่มีผู้เรียนมาก การสอบกลางภาค 1 ครั้ง ควรเป็นข้อเขียน ที่เหลืออีก 1 ครั้งและสอบปลายภาค ควรเป็นข้อสอบปรนัย
- ก่อนสอบควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งคำถามแล้วผู้สอนตอบ โดยใช้เวลา 2 ครั้ง (3 ชั่วโมง) และต้องย้าให้ผู้เรียนรู้ตั้งแต่ชั่วโมงแรกว่า สองครั้งสุดท้ายไม่ใช่การทบทวนทั้งหมด แต่มีเพื่อลดจำนวนนักศึกษาที่จะไปถามผู้สอนในตอนใกล้สอบ

- หลังการสอบผ่านพ้นไปไม่นาน ผู้สอนต้องเฉลยและอธิบายคำถามที่นักศึกษาส่วนใหญ่ตอบไม่ถูกต้อง
- การสอนวิชาพื้นฐาน ผู้สอนต้องเอาใจใส่ให้มาก พยายามเรียนรู้วิธีการถ่ายทอดเนื้อหาอย่างไร จึงจะประสบความสำเร็จ แม้ไม่ใช่เรื่องง่ายนัก แต่ทุกคนก็สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้

2.4.2 การสอนเศรษฐศาสตร์มหภาค

Kennedy (2006) เห็นว่า ผู้เรียนเศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้นในทุกวันนี้ ส่วนใหญ่ต้องลงทะเบียนเรียนเพราะเป็นวิชาบังคับ (เช่น คณะบริหารธุรกิจ) มีน้อยคนที่จะได้เรียนวิชานี้ในระดับที่สูงขึ้น (Intermediate) เหมือนผู้เรียนในสาขาเศรษฐศาสตร์ เมื่อพิจารณาเนื้อหาตำราในปัจจุบัน ดูเหมือนว่าต้องการให้ผู้เรียนรู้แนวคิดทั้งหลายให้มีความพร้อมสำหรับทำความเข้าใจเนื้อหาในระดับที่สูงขึ้น เราจึงเห็นตำราพื้นฐานมีเนื้อหาครอบคลุมหลายเรื่อง รวมทั้งให้ภาพสถาบันที่เกี่ยวข้องทั้งหลายในรายละเอียด ดังนั้น Kennedy จึงเชิญชวนผู้สอนให้ปรับสาระเศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น โดยมุ่งให้ผู้เรียนนึกถึงแนวคิดสำคัญๆ และสามารถทำความเข้าใจเรื่องราวที่พบเห็นได้บ้างหลังจากที่เรียนจบแล้ว (ความเห็นนี้สอดคล้องกับ Hamermesh ที่มุ่งสอนแนวคิดมากกว่าเทคนิค) เมื่อเป้าหมายเปลี่ยนไปก็ต้องปรับรูปแบบการสอนให้สอดคล้องเช่นกัน แต่การปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหาการสอน Kennedy เชื่อว่าน่าจะเกิดแรงต้านและมีคำถามจากผู้สอนอยู่หลายประการ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างมาดังนี้

1. การสอนเศรษฐศาสตร์มหภาคเบื้องต้น ควรจะให้ผู้เรียนได้เห็นภาพกว้าง (Survey Courses) ที่ครอบคลุมปรากฏการณ์ทางมหภาคและยกตัวอย่างคำศัพท์ให้มากที่สุด แต่ Kennedy ก็เชื่อในปรัชญา “Less is more.” ยิ่งให้มากเท่าใด ผู้เรียนยิ่งลืมนั่น และอ้างถึงเหตุผลของ Saunders ที่ว่า “It’s not what you cover, it’s what they learn. When instructors choose broad coverage, student end up familiar with but unable to apply the covered concepts.”

2. ถ้าเราไม่สอนกราฟ (และคณิตศาสตร์) ตามตำราที่มีอยู่ ผู้เรียนจะไม่ขาดเครื่องมือในการวิเคราะห์หรือ Kennedy เห็นว่าการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์จำเป็นต้องมีแนวคิดที่ชัดเจนและพิจารณาให้ถี่ถ้วน ซึ่งไม่จำเป็นต้องพึ่งกราฟ เช่น การตั้งคำถามว่า “ถ้าธนาคารกลางประกาศว่าจะรักษาเสถียรภาพอัตราแลกเปลี่ยนและไม่ให้เกิดเงินเฟ้อ คุณคิดว่าธนาคารกลางจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าประเทศคู่ค้าหลักของเรามีปัญหาเงินเฟ้อ” เป็นต้น

3. Kennedy เห็นว่าการสอนเนื้อหาให้ครอบคลุมตามตำราไม่น่าจะเหมาะสม เพราะตำราที่มีอยู่ล้วนมีลักษณะเป็นสารานุกรม เนื่องจากต้องการให้มียอดขายสูงสุด ขณะที่เป้าหมาย

เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งสำคัญๆ เป็นเรื่องรอง ภาวะอย่างนี้เป็น “Market Failure” อยู่เหมือนกัน Kennedy อ้างเหตุผลตาม Angelo ว่า ผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นวัยใด เห็นเนื้อหาในตำราแล้วก็ต้องเลือกบทที่จะต้องทำความเข้าใจ และทิ้งบทที่เห็นว่าไม่สำคัญหรือผู้สอนไม่เน้น ขณะที่ Boskin (อดีตที่ปรึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ของประธานาธิบดีเรแกน) ก็เห็นว่า เมื่อตำรามีเนื้อหามาก ผู้เรียนไม่รู้ว่ในส่วนใดของบทมีความสำคัญและอาจสับสนมองหาความเชื่อมโยงลำบาก

4. ถาลดทอนเนื้อหาหลงแล้ว จะสอนอย่างไร Kennedy เสนอให้ใช้ “Short List” แนวคิดสำคัญๆ เหมือนคำแนะนำของ Frank and Bernanke โดยให้แนวคิดเหล่านี้ไปวิเคราะห์ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ภายใต้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป แนวคิดนี้ก็มีความสอดคล้องกับข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาวิจัยของ Angelo ที่ว่า “*Learning to transfer, to apply previous knowledge and skills to new contexts, requires a great deal of practice.*”

5. เราจะมั่นใจได้อย่างไรว่า นักศึกษาจะสามารถใช้ “Short List” แนวคิดสำคัญๆ ในข้อ 4 ไปทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางมหภาคได้ หลังจากทีเรียนจบไปแล้ว ทั้งๆ ที่เราก็กไม่รู้ว่า จะมีประเด็นมหภาคอะไรบ้างเกิดขึ้นในตอนนั้น Kennedy ตอบว่า ประเด็นเศรษฐศาสตร์มหภาคอยู่ในข่าวและบทวิจารณ์ตามหนังสือพิมพ์รายวัน ดังนั้นการมุ่งสอนให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเหตุผล ที่มาที่ไปของประเด็นต่างๆ ในข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวสารทางธุรกิจได้ ก็นับว่าประสบความสำเร็จแล้ว (Kennedy เคยนำเสนอรูปแบบการสอนพร้อมตัวอย่างข่าวในหนังสือพิมพ์ ในหนังสือ Macroeconomic Essentials for Media Interpretation.)

6. เราจะทำอย่างไรถึงจะให้ให้นักศึกษานึกถึง Short List เหล่านั้นได้ Kennedy มีข้อเสนอต่อไปนี้

1) ทิ้งรายละเอียดเชิงเทคนิคที่ไม่จำเป็นสำหรับทำความเข้าใจ ให้นำเสนอภาพกว้าง และไม่ต้องให้ผู้เรียนท่องจำ

2) อธิบายเหตุผลเป็นเรื่องราว ว่าระบบเศรษฐกิจจะมีการปรับตัวอย่างไร เมื่อมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องบางอย่างเปลี่ยนไป โดยไม่ต้องอธิบายด้วยกราฟ เช่น ผลกระทบเมื่อรัฐบาลใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และการซื้อขายพันธบัตรของรัฐ เป็นต้น

3) เลือกนำเสนอข้อสรุปที่นักเศรษฐศาสตร์ยอมรับกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่ง Kennedy ยอมรับว่ามีไม่มากนัก เช่น

- อัตราเงินเฟ้อ มีค่าเท่ากับ อัตราการเพิ่มของปริมาณเงิน ลบด้วย อัตราการเพิ่มของรายได้ที่แท้จริง ประเด็นนี้นักเศรษฐศาสตร์น่าจะยอมรับกันได้ โดยเฉพาะในระยะยาว (*In the long run inflation is always and everywhere a monetary phenomenon.*)

- อัตราการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน มีค่าเท่ากับ อัตราเงินเฟ้อในต่างประเทศ ลบด้วย อัตราเงินเฟ้อในประเทศ

การอธิบายเรื่องเหล่านี้จะต้องระบุความเป็นมา และการลำดับเหตุผลว่ามีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์อยู่เบื้องหลังอย่างไรบ้าง

4) เชื่อมโยงแนวคิดที่เรียนไปกับเหตุการณ์ในข่าวหนังสือพิมพ์ ตำราทุกวันนี้ไม่มีเนื้อที่มากพอสำหรับ News Clips มีอยู่บ้างที่ยกมา แต่ก็ยาวเกินไป คำถามท้ายบทก็เน้นแต่เชิงเทคนิค (Mechanical Matters) Kennedy เสนอให้ใช้ข่าวสั้น เพื่อดึงดูดความสนใจ แต่ยอมรับว่าตัวอย่างที่เหมาะสมกับผู้เรียนในเศรษฐศาสตร์มหภาค ก็หายากกว่าประเด็นเศรษฐศาสตร์จุลภาค

5) ตั้งคำถามชวนให้คิดและนำติดตาม เพื่อทดสอบความเข้าใจ

สุดท้าย Kennedy เสนอให้ผู้สอนอธิบายแนวคิดสำคัญๆ (Short List)

ดังต่อไปนี้

1. ผลิตภัณฑ์ในประเทศ (GDP)
2. สถานการณ์ที่จะส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานหรือว่างงาน
3. แนวคิดเรื่องผลทวีคูณ (Multiplier) แต่ไม่เน้นคำนวณ
4. อัตราการว่างงานตามธรรมชาติ (Natural Rate of Unemployment)
5. ความสำคัญของผลิตภาพการผลิต
6. การเพิ่มขึ้นของปริมาณเงินในระบบ
7. เงินเฟ้อกับปริมาณเงินที่เพิ่มขึ้น
8. อัตราดอกเบี้ยกับราคาหลักทรัพย์
9. อัตราดอกเบี้ยที่เป็นตัวเงินและอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง
10. การแก้ปัญหาเงินเฟ้อ
11. นโยบายการเงินภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่
12. ค่าเสมอภาคของอัตราแลกเปลี่ยน
13. ค่าเสมอภาคของอัตราดอกเบี้ย

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ข้อเสนอแนะของ Kennedy เหมาะสำหรับนักศึกษาที่เรียน เศรษฐศาสตร์มหภาคใน 1 เทอม (One-Semester) ดังนั้นผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น พึง เลือกตัวอย่างแนวคิดและข้อเสนอไปปรับใช้บางส่วน

2.4.3 การเลือกกรณีศึกษาจากข่าวและบทความ

Bredon (1999) แนะนำให้ใช้ข่าวและบทความจากหนังสือพิมพ์ นิตยสารและ อินเทอร์เน็ตมาเป็นกรณีศึกษาสำหรับประกอบคำอธิบายในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ยิ่งขึ้น แต่การเลือกกรณีศึกษาจะต้องกลั่นกรองเป็นพิเศษ โดยต้องเน้นให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด เขาแบ่งลักษณะกรณีศึกษาออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1) Osmotic

มีลักษณะเป็นการพาดหัวข่าว ผู้สอนต้องถามผู้เรียนว่า หัวข้อข่าวนี้มีความเชื่อมโยง กับเนื้อหาที่กำลังเรียนอยู่อย่างไรบ้าง

2) Case Study

ข่าวหรือบทความในลักษณะนี้ จะต้องนำมาเพื่อการวิเคราะห์ และต้องตั้งคำถามให้ ผู้เรียนตอบ

3) Focused

เป็นข่าวสั้น ๆ มีเนื้อหาเหมาะจะนำมาใช้ประกอบความรู้เศรษฐศาสตร์พื้นฐาน

4) Reworked

ผู้สอนจะต้องสรุปหรือเรียบเรียงมาจากต้นฉบับ

จุดแข็งของการใช้ข่าวและบทความมาประกอบการสอนก็คือเหตุการณ์ในข่าวมักไม่ ค่อยปรากฏอยู่ในตำราเรียน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไป มาวิเคราะห์ ระบุปัญหา และแนวทางแก้ไข ตลอดจนสามารถอธิบายผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นตามมาได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้ ผู้เรียน สามารถแยกแยะได้ว่า ข้อความในข่าวและบทความมีส่วนใดที่เป็นความจริง (Fact) หรือ ความเห็น (Inference) และมีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องบ้าง

สำหรับหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ในการคัดเลือกข่าวและบทความ Bredon ให้ยึดหลักของ Saunders ว่าจะต้องมีเนื้อหาในลักษณะ 6 ประการ ดังนี้

- 1) Proceed from the known to the unknown.
- 2) Proceed from the simple to complex.
- 3) Proceed from the concrete to the abstract.
- 4) Proceed from the particular to the general.
- 5) Proceed from the observation to reasoning.
- 6) Proceed from a whole view to a more detailed view to a whole view.

อย่างไรก็ตาม การนำข่าวและบทความมาใช้เป็นกรณีศึกษา มีข้อจำกัดอยู่หลายประการและอาจสร้างผลลบตามมาได้เช่นกัน ซึ่งผู้สอนพึงหลีกเลี่ยง ดังนี้

1) ผู้เขียนข่าวและบทความ ไม่ได้มีเป้าหมายเฉพาะกลุ่มนักศึกษาโดยตรง ผู้สอนต้องเลือกเรื่องราวที่ใกล้กับนักเรียนให้มากที่สุด มิเช่นนั้นเรื่องราวที่นำมาจะกลายเป็นสิ่งที่ไม่เคยรู้ และยังจะทำให้ไม่รู้ยิ่งขึ้น (ไม่ผ่านหลักเกณฑ์ที่ 1) ดังนั้นถ้าข่าวที่เลือกมาไม่เหมาะกับนักเรียนจะสร้างต้นทุนแก่ทั้งผู้สอนและนักเรียน

2) ปัจจุบันนี้ผู้สอนสามารถคัดลอกข่าวจากอินเทอร์เน็ตได้สะดวกขึ้น ผู้สอนอาจต้องเลือกนำมาเสนอทั้งหมด หรือตัดทอนแล้วเรียบเรียงมาบางส่วน ในขั้นนี้กล่าวได้ว่า ผู้สอนต้องเผชิญปัญหา“trade-off” ถ้าคัดลอกข่าวมาให้ผู้เรียนอ่านทั้งหมด จะทำให้ผู้เรียนใช้เวลาอ่านและทำความเข้าใจนานขึ้น แต่ถ้าผู้สอนตัดทอนเนื้อหาหรือเรียบเรียงมา จะทำให้ข่าวนั้นสูญเสียความเป็นต้นฉบับ อย่างไรก็ตาม ถ้าจำเป็นต้องตัดทอนบางส่วนหรือเรียบเรียงใหม่ ผู้สอนต้องระบุด้วยว่าได้ตัดส่วนใดออกไปบ้าง

3) การคัดเลือกเรื่องราว ผู้สอนมีต้นทุนที่ต้องเสีย เสียเวลาค้นคว้าและเลือกข่าวให้ตรงกับบทเรียนที่กำลังสอน ต้นทุนนี้จะลดลงได้ก็ต่อเมื่อ ข่าวนั้นต้องไม่ยากและซับซ้อน

ดังนั้น Bredon เสนอเกณฑ์ในการเลือกข่าวว่า ต้องเลือกข่าวสั้น เขียนไม่อ้อมค้อม และ เขียนในสำนวนที่ผู้เรียนพอติดตามได้ ถ้าไม่ผ่านเกณฑ์นี้ ผู้เรียนจะเบื่อและสับสน จนปิดกั้นการเรียนรู้ กลายเป็นว่าข่าวที่เลือกมาถือเป็นเจตนาที่ดี ก็จะเป็นโทษในที่สุด

2.4.4 การใช้กรณีศึกษาเชื่อมโยงสู่บทเรียน

Hamermesh เป็นผู้เสนอแนวคิดนี้ เขาเป็นผู้เชี่ยวชาญเศรษฐศาสตร์แรงงาน เคยเป็นประธานสมาคมเศรษฐศาสตร์แรงงาน เขียนตำราเรื่อง “Economics is Everywhere” ตำราของเขาเกิดขึ้นจากการรวบรวมคำถามที่เคยลงใน Web Site ซึ่งมอบหมายให้ผู้เรียนอ่านมาล่วงหน้า และเตรียมตัวตอบคำถามในชั้น คำถามส่วนใหญ่เป็นการเล่ากรณีศึกษา เพื่อชักนำเข้าสู่บทเรียน นอกจากนี้ในแต่ละคำถามไม่มีรูปภาพและสมการใดๆ เนื่องจากในตำราไม่มีคำเฉลย ผู้วิจัยเข้าใจว่า เขาคงเฉลยคำอธิบายพร้อมรูปภาพต่างๆ (ถ้ามี) ในชั้นเรียน

โครงสร้างเนื้อหาในตำราครอบคลุมเศรษฐศาสตร์จุลภาค 21 บท คำถามต่างๆ ที่ยกมานั้น ส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์จริง นวนิยาย บทสนทนาในภาพยนตร์ ผลการวิจัยที่ผ่านการนำเสนอในที่ประชุมวิชาการ เป็นต้น รวมทั้งหมด 400 คำถาม ผู้เขียนผูกโยงคำถามเข้ากับหลักเศรษฐศาสตร์ โดยมีโครงสร้างเนื้อหาสอดคล้องกับสาระในตำราเรียนหลักโดยทั่วไป ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัญหา Trade-Offs, อุปสงค์และอุปทาน

บทที่ 1 ปัญหา Trade-offs และ ต้นทุนค่าเสียโอกาส

- 2 อุปสงค์และอุปทาน
- 3 การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์และอุปทาน : กรณีตลาดไม่มีข้อจำกัด
- 4 การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์และอุปทาน : กรณีตลาดมีข้อจำกัด
- 5 พฤติกรรมผู้บริโภค : สิ่งจูงใจและความยืดหยุ่น
- 6 พฤติกรรมผู้บริโภค : ความพึงพอใจและความชอบ
- 7 อรรถประโยชน์

ส่วนที่ 2 ต้นทุน, การผลิต และตลาด

บทที่ 8 ต้นทุน และการผลิต

- 9 การผลิตในระยะสั้น
- 10 ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในระยะยาว
- 11 ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในกรณีมี Shocks
- 12 ระดับการแข่งขันที่เหมาะสมต่อสังคม
- 13 การผูกขาด และกึ่งผูกขาด

14 การกำหนดราคาขายแก่ลูกค้าคนละกลุ่ม (Price Discrimination)

15 ตลาดผู้ขายน้อยราย และทฤษฎีเกม

ส่วนที่ 3 ตลาดปัจจัยการผลิต, บทบาทภาครัฐ และ ตลาดระหว่างประเทศ

บทที่ 16 มูลค่าของเงินปัจจุบัน และอัตราคิดลด

17 ความแตกต่างของค่าจ้าง

18 ตลาดแรงงานและความยากจน

19 ผลกระทบภายนอก, บทบาทภาครัฐ และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

20 ภาษีและการใช้จ่ายภาครัฐ

21 เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

จากโครงสร้างเนื้อหาข้างต้น จะเห็นว่าค่อนข้างครอบคลุมประเด็นต่างๆ ในเศรษฐศาสตร์จุลภาคอย่างครบถ้วน อีกทั้งลักษณะคำถามส่วนใหญ่มุ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาคำอธิบาย ผู้วิจัยยอมรับว่า Hamermesh สามารถยกตัวอย่างเรื่องราวพร้อมตั้งคำถามได้หลากหลาย สมกับชื่อหนังสือของเขาที่ระบุว่า “เศรษฐศาสตร์ มีอยู่ทุกที่” ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างสำหรับผู้สนใจนำไปดัดแปลงให้เข้ากับเนื้อหาต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

Hamermesh นำนานาฬิกาข้อมือไปเปลี่ยนถ่านในร้านจำหน่ายนาฬิกา เจ้าของร้านรับไว้ และบอกว่าอีก 2 วันค่อยมารับ เขาอดแปลกใจไม่ได้ว่า แค่เปลี่ยนถ่านทำไมต้องรอนานขนาดนั้น เป็นไปได้หรือไม่ ที่เราไม่ได้จ่ายเงินเพิ่ม เพื่อเขาจะได้เปลี่ยนให้เลย นี่คือพฤติกรรมที่อยู่เบื้องหลังเส้นอุปทาน ถ้าราคาเพิ่ม คนขายยินดีบริการมากขึ้นเร็วขึ้น ลัดคิวให้ได้เลย ถ้าเราจ่ายเงินเพิ่ม

คำถาม ให้นักศึกษาระบุว่ามีเหตุผลใดบ้าง ที่ทำให้เจ้าของร้านไม่สามารถเปลี่ยนถ่านนาฬิกาให้ได้ทันที และสถานการณ์เช่นนี้ จะมีความแตกต่างกันหรือไม่ ระหว่างในเมืองเล็กกับเมืองใหญ่ๆ (คำถาม 2.4)

ตัวอย่างที่ 2

ตอนนี้ผู้คนนิยมสั่งซื้อสินค้า ผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ในอนาคตก็เป็นไปได้ว่า ร้านค้าที่ขายสินค้าเหล่านั้น (Retail Outlets) อาจไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ร้านใหญ่โตอีกต่อไป ร้านค้าเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในย่านธุรกิจจอแจ มากกว่าอยู่ในย่านที่อยู่อาศัย ไม่แน่ว่าเหมือนกันว่าธุรกิจให้เช่าสำนักงาน อาจมีพื้นที่ว่างลงมาก เพราะอาจไม่คุ้มอีกต่อไป ราคาที่ดินมีแนวโน้มลดลง ถึงตอนนั้นอาจมีคนสร้างบ้านอยู่อาศัยในเมืองเพิ่มขึ้น

คำถาม จากเหตุการณ์ข้างต้นย่อมมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตลาดที่เกี่ยวข้อง จงเขียนกราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงราคาและปริมาณเนื้อที่ของสำนักงานให้เช่า (โดยที่อุปสงค์ยังคงเดิม) และเขียนกราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงราคาและปริมาณในตลาดบริการรับส่งของ (โดยที่อุปทานยังคงเดิม) (คำถาม 3.8)

ตัวอย่างที่ 3

ปลายปีนี้ หนังสือพิมพ์รายงานว่าบริษัทกูชี่ ซึ่งขายสินค้าหรูหราราคาแพงทั่วโลกมีผลกำไรลดลง 50% เมื่อเทียบกับปีก่อน เหตุการณ์นี้ไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะเศรษฐกิจโลกถดถอย ผู้คนลดการซื้อสินค้าหรูหรา แน่แน่นอนว่าธุรกิจร้านสะดวกซื้อทั้งหลายน่าจะมีผลกำไรลดลงไม่มาก เพราะสินค้าที่วางขายในนั้น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่อุปสงค์ต่อรายได้มีความยืดหยุ่นต่ำ (low income elasticity of demand)

คำถาม ให้ยกตัวอย่างประเภทธุรกิจมา 3 ประเภท ที่ประสบปัญหาคล้ายกับบริษัทกูชี่ ในตอนเศรษฐกิจถดถอย และยกตัวอย่างประเภทธุรกิจมา 3 ประเภทที่ไม่น่าจะมีปัญหาเท่ากับกลุ่มแรก และอธิบายด้วยว่า เพราะเหตุใด (คำถาม 5.8)

ตัวอย่างที่ 4

บริษัท ในตลาดหลักทรัพย์ทั้งหลายในทุกวันนี้ มักจะประเมินมูลค่า “ความนิยม” ที่มีต่อสินค้าและบริการของบริษัท แล้วบันทึกมูลค่าที่เป็นตัวเงินลงบัญชีงบดุล เป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งของบริษัท ค่าความนิยมนั้นสั่งสมมาจากความมีชื่อเสียง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่การวัดออกมาเป็นมูลค่านั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ส่วนใหญ่ก็มีการประเมินมูลค่ากัน

คำถาม ถ้ารัฐประกาศห้ามบริษัททั้งหลาย นำเอาค่าความนิยมบันทึกลงบัญชีงบดุลอีกต่อไป คุณคิดว่าจะส่งผลต่อบริษัทเก่าแก่กับบริษัทใหม่ที่เพิ่งเข้าตลาดอย่างไร และทิศทางราคาหุ้นของบริษัทเก่าจะเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด (คำถาม 8.8)

ตัวอย่างที่ 5

เนื้อเพลงของนักร้องชื่อดังคนหนึ่ง บอกว่า “ทุกวันนี้คนส่วนใหญ่ ก็ยังอยากฟัง และรับรู้ในสิ่งที่ต้องการอยากฟังอยากรู้ และหลักหนึ่งที่ไม่อยากฟัง” อาการอย่างนี้ คือ ความสมเหตุสมผลแบบมีขอบเขต (Bounded Rationality) กล่าวคือ ผู้ซื้อที่ต้องการได้ความพึงพอใจสูงสุด ผู้ขายต้องการกำไรสูงสุด แต่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ทั้ง 2 ฝ่ายคงไม่สนใจหาข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนก่อนตัดสินใจเสมอไป เช่น บริษัททั้งหลายจะไม่ปรับปรุงในสิ่งเล็กๆ น้อยๆ แต่เสียต้นทุนเพิ่มขึ้นมากมาย ซึ่งไม่ได้แปลว่า ผู้ผลิตต้องการเลี่ยงต้นทุนในระยะสั้น (Short-run) แต่เป็นเพราะว่า บริษัทเลือกสนใจเฉพาะข่าวสารข้อมูลที่มีผลต่อการทำกำไรมากที่สุดต่างหาก

คำถาม บริษัทขายแฮมเบอร์เกอร์ หมู ไก่ เนื้อ จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต และการให้บริการ ในกรณีที่มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง และมีเหตุการณ์ใดบ้างที่บริษัทเหล่านี้ต้องการปรับปรุงการผลิตและบริการ แต่เมื่อพิจารณาถึงต้นทุนที่จะเกิดขึ้นแล้วก็เปลี่ยนใจ โดยยังคงรูปแบบการผลิตและบริการเหมือนเดิม (คำถาม 8.16)

จุดแข็งของหนังสือเล่มนี้ ก็คือพยายามเล่าเรื่อง และตั้งคำถามใกล้ตัวผู้เรียน แล้วโยงเหตุผลเศรษฐศาสตร์ต่อไป ซึ่งเป็นวิธีการดึงดูดความสนใจ เพราะน่าสนใจกว่าการสอนหลักการเศรษฐศาสตร์ก่อนแล้วค่อยยกตัวอย่างภายหลัง ดังจะเห็นได้จากตำราของ Hamermesh และ Frank and Bernanke

โดยตำราของ Frank and Bernanke นำเสนอหลักการสำคัญไม่แตกต่างจากตำราส่วนใหญ่ โดยยังคงเค้าโครงเนื้อหาสอดคล้องกับตำราเล่มอื่นๆ แต่มีกลวิธีการนำเสนอตัวอย่างมากกว่าเดิม และใกล้ตัวผู้เรียนมากกว่า เช่น

- การยกตัวอย่างพฤติกรรม Prisoner's Dilemma โดยตั้งคำถามว่า “เหตุใด ผู้คนในงานเลี้ยงจึงตะโกนคุยกันเสียงดัง ทั้งๆ ที่คุยกันเบาๆ ก็ได้ยินกันหมด มีหน้าซำยังเจอปัญหาเจ็บคอในตอนเช้า”
- การยกตัวอย่างเรื่องต้นทุน โดยตั้งคำถามว่า “ทำไมรถยนต์บุคคลงในอดีต จึงมีขนาดใหญ่โตมาก แต่ปัจจุบันนี้มีแต่ขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่”

ข้อจำกัดของการใช้บางตัวอย่างในตำราของ Hamermesh ก็คือ เรื่องราวส่วนใหญ่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้สอนพอทำความเข้าใจได้ แต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมด เช่น คำถาม 11.9 นักเรียนถาม Hamermesh ว่า “เขาควรขายตำราที่เรียนจบแล้ว ให้ร้านรับซื้อคืนหรือไม่” เบื้องหลังเรื่องนี้ก็คือ ในสหรัฐอเมริการาคาตำราค่อนข้างแพง และตลาดซื้อขายหนังสือมือสองสร้างปัญหาแก่นักพิมพ์มาก เพราะมีร้านรับซื้อตำราคืนจากนักเรียนเมื่อเรียนจบวิชานั้นแล้ว

โดยมีเงื่อนไขเกี่ยวกับสภาพหนังสือต้องไม่ยับเยินมาก หรือขีดเขียนข้อความเต็มไปหมด ด้วยสภาพและเงื่อนไขทางวัฒนธรรมของอเมริกา ผู้สอนจะต้องดัดแปลงตัวอย่างคำถามเหล่านี้ มาประยุกต์เข้ากับสังคมไทย ผู้วิจัยเห็นว่าแม้จะแตกต่างกันในเชิงสังคม แต่คำถามพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ยังคงเหมือนกัน ซึ่งอาจได้คำตอบที่ต่างกันไปบ้าง

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์ท่านหนึ่งเกี่ยวกับตำราของ Hamermesh โดยได้ให้ความเห็นว่า แนวทางหนึ่งของการใช้ตำรานี้ ก็คือ ผู้สอนควรจะบอกแนวตอบสั้น ๆ เพิ่มเติม หรืออีกแนวทางหนึ่งก็คือ ผู้สอนเขียนคำอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วให้ผู้เรียนตั้งคำถามที่สอดคล้องกับคำอธิบายนั้น ๆ และมีการให้คะแนนมาก ๆ แก่ผู้ตั้งคำถามที่มีความเกี่ยวข้องกับคำอธิบายมากที่สุด

2.4.5 การวัดความรู้โดยใช้ข้อสอบปรนัย (Multiple-Choices)

Stephen Buckles และ John J. Siegfried เป็นหนึ่งในคณะกรรมการการณรงค์การอ่านออกเขียนได้ทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Literacy) ของสมาคมเศรษฐศาสตร์อเมริกัน Buckles and Siegfried (2006) เห็นว่า การสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นหลายคนมักจะอ้างว่า มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเข้าใจและคิดอย่างนักเศรษฐศาสตร์ (Think Like an Economist) แต่การบรรลุเป้าหมายนี้มีอยู่หนทางเดียวคือ ทำอย่างไรให้ผู้เรียนถึงจะเข้าใจลึกซึ้ง (In-Depth) มากกว่าการจำนิยาม และคุ้นเคยกับบทบาทของสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

Buckles and Siegfried เสนอว่า เราสามารถออกแบบคำถามปรนัย เพื่อวัดความเข้าใจลึกซึ้งได้ ข้อสอบปรนัยมีจุดแข็งคือ สามารถประมวลผลและให้เกรดได้ง่ายกว่าข้อสอบแบบอัตนัย และได้เปรียบเหนือกว่าคำถามในลักษณะความเห็น (Free-Response) ซึ่งสร้างภาระต้นทุนแก่ผู้ตรวจให้สูงขึ้น จนไม่คุ้มกับประโยชน์ที่จะเพิ่มขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม การออกแบบข้อสอบปรนัยสำหรับวัดความรู้ จะต้องมียูนิฟอร์มต่างไปจากคำถามในคู่มือประกอบตำรา (Test Bank) จึงจะสามารถวัดความรู้ที่ลึกซึ้งของผู้เรียนได้ Buckles and Siegfried ตั้งคำถามว่า ทำไมคำถามต่าง ๆ ใน Test Bank จึงไม่ไปเกินกว่าการถามนิยามและให้จำได้มากกว่าเดิม และถ้าหากผู้สอนทั้งหลายเชื่อว่า เมื่อผู้เรียนสามารถตอบคำถามในคู่มือประกอบตำรา ถือว่าเพียงพอแล้วสำหรับการคิดอย่างนักเศรษฐศาสตร์นั้น เป็นสิ่งที่น่าผิดหวัง

อย่างไรก็ตาม ก็พอเข้าใจได้ว่า การที่ผู้แต่งตำราไม่ออกแบบคำถามที่รัดกุมและมีคุณภาพ (ส่วนใหญ่จ้างนักศึกษาปริญญาโทช่วยเขียน) ก็เพราะเมื่อมีการเผยแพร่ออกไปคำถามเหล่านั้นจะกลายเป็นสินค้ามหาชน (Public Goods) ที่ใคร ๆ ก็สามารถลอกเลียนแบบนำไปใช้ประโยชน์ได้มากมาย (Social Benefit) แต่การพิถีพิถันสำหรับผู้แต่งนั้นสร้างต้นทุนในการหา

ข้อมูล เสียเวลาไปทำอย่างอื่น เพื่อการตรวจทาน อีกทั้งผู้แต่งก็ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากผู้อื่นที่ได้ใช้ประโยชน์จากคำถามที่รัดกุมเหล่านั้นได้ ผลลัพธ์ที่ออกมาเราจึงพบเห็นคำถามในคู่มือประกอบตำรา ในลักษณะที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ซึ่งไม่สามารถวัดความเข้าใจของผู้เรียนได้ลึกซึ้งพอ

การวัดความเข้าใจที่ลึกซึ้งของผู้เรียน ถือเป็นเป้าหมายของความสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา *Buckles and Siegfried* อ้างหลักการของ *B.S. Bloom* ที่เชื่อว่าผู้เรียนจะต้องมีทักษะความสามารถเกิดขึ้น 6 ระดับ ได้แก่

- 1) ความรู้ (Knowledge)
- 2) ความเข้าใจ (Comprehension)
- 3) การประยุกต์ (Application)
- 4) การวิเคราะห์ (Analysis)
- 5) การสังเคราะห์ (Synthesis)
- 6) การประเมิน (Evaluation)

Buckles and Siegfried นำเอาหลักการข้างต้นมาเชื่อมโยงกับคำถามเศรษฐศาสตร์ เพื่อชักนำให้เกิดทักษะในระดับต่างๆ ดังนี้

ระดับที่ 1 ความรู้

ตั้งคำถามโดยให้ผู้เรียนเลือกแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานที่ถูกต้องมากที่สุด เช่น สามารถตอบได้ว่าระดับการผลิตที่ทำให้ผู้ประกอบการได้กำไรมากที่สุดก็ต่อเมื่อรายรับส่วนเพิ่ม (Marginal Revenue-MR) เท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal Cost-MC)

ระดับที่ 2 ความเข้าใจ

ผู้เรียนต้องสามารถอธิบายได้ว่า เหตุใดผู้ประกอบการถึงไม่มีกำไรมากที่สุดเมื่อ MR น้อยกว่า MC หรือ MR มากกว่า MC เป็นต้น

ระดับที่ 3 การประยุกต์

การวัดความสัมฤทธิ์ผลในด้านนี้มีหลายระดับ ดังนี้

- 1) ให้ระบุแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาต่างๆ ได้นั้นมีอะไรบ้าง

- 2) สามารถแยกแยะได้ว่า มีตัวอย่างใดที่นำแนวคิดเศรษฐศาสตร์ไปใช้อย่างถูกต้องและไม่ถูกต้อง
- 3) สามารถระบุผลที่อาจเกิดขึ้น จากการนำแนวคิดนั้นไปแก้ไขปัญหา และอาจจะเกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสม หรือไม่เหมาะสมในประเด็นใดบ้าง
- 4) สามารถตัดสินใจว่าข้อสรุปในเรื่องใดที่เพียงพอแล้ว หรือต้องหาข้อมูลเพิ่มเติม จึงจะสามารถตอบข้อสงสัยในเรื่องนั้นๆ ได้ ตัวอย่างคำถามได้แก่ ภายใต้ข้อสมมติเกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น จงระบุแนวทางการใช้นโยบายการเงินและการคลังมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

ระดับที่ 4 การวิเคราะห์

ผู้เรียนสามารถอธิบายสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขที่สมเหตุสมผลได้ (Logical) เช่น การใช้นโยบายการเงินและนโยบายการคลัง จะส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ระดับการจ้าง และการส่งออกสุทธิ อย่างไร

ส่วนระดับความสามารถในการสังเคราะห์และประเมินผลนั้น *Buckles and Siegfried* เห็นว่า ลำพังข้อสอบปรนัยคงไม่สามารถวัดความสัมฤทธิ์ผลได้ เว้นแต่จะออกข้อสอบอัตนัย แต่อย่างไรก็ตามความเข้าใจในบทเรียนเศรษฐศาสตร์อย่างลึกซึ้ง ต้องการทักษะเพียง 3 ระดับก็เพียงพอ ได้แก่

1) *Identify*

ผู้เรียนสามารถระบุแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่นำมาอธิบายเหตุการณ์, แก้ไขปัญหาหรือบอกแนวทางการใช้นโยบายแก้ปัญหานั้นได้ เช่น เวลาที่มีทางเลือกสำหรับการตัดสินใจ ผู้เรียนสามารถบอกต้นทุนค่าเสียโอกาสในการเลือกแต่ละทางได้ สามารถระบุประโยชน์และต้นทุนของแต่ละทางได้

2) *Apply*

สามารถประยุกต์แนวคิด เพื่อนำเสนอทางแก้ไขได้ เช่น แนวทางการใช้นโยบายการเงินและการคลัง ภายใต้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจต่างๆ หรือกรณีที่เกิดปัญหาความขาดแคลนสินค้าและบริการ รัฐควรดำเนินการอย่างไร ควรเพิ่มหรือลดราคาส่ง

3) *Logically*

สามารถอธิบายความเชื่อมโยงของสาเหตุและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาอย่างต่อเนื่องได้ เช่น การจ้างงานคนงานเพิ่มขึ้น จะมีผลต่อการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิต (Productivity) ของแรงงานในอุตสาหกรรมเหล่านั้นอย่างไร

Buckles and Siegfried เห็นด้วยกับ *Elzinga* พร้อมทั้งยืนยันว่า ไม่จำเป็นที่ผู้เรียนต้องรู้ความหมายของคำศัพท์อย่างถูกต้องหรือใช้แนวคิดนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำถามปรนัยไม่ควรถามประเด็นเหล่านี้โดยตรง เช่น ต้นทุนค่าเสียโอกาส, ความชำนาญเฉพาะอย่าง, สิ่งจูงใจ และการแลกเปลี่ยนโดยสมัครใจ เป็นต้น แต่ควรจะออกแบบคำถามให้มีโครงสร้างที่ผู้ตอบสามารถเลือกคำตอบที่ถูกต้อง โดยที่ไม่จำเป็นต้องรู้ว่าคำศัพท์เหล่านั้นหมายถึงอะไร เพราะไม่ใช่สิ่งสำคัญมากเท่ากับความเข้าใจ

มีอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นด้วยกับ *Buckles and Siegfried* ที่ว่าข้อสอบปรนัยควรให้คะแนนแก่ผู้ที่เลือกคำตอบที่ถูกต้องรองจากข้อที่ถูกต้องที่สุด เพราะอย่างน้อยแม้ผู้ตอบมีความรู้บางส่วน (Partial Credit) ยังดีกว่าผู้ไม่ทราบคำตอบที่ถูกต้องเลย ถึงแม้การออกแบบคำถามจะเสียเวลาเพิ่มขึ้น แต่ก็คุ้มสำหรับการให้คะแนนแก่ผู้ที่พอรู้บ้าง แต่จะให้สมบูรณ์แบบมากขึ้นก็คือ เว้นเนื้อที่ท้ายข้อสอบปรนัยแต่ละข้อ เพื่อให้ผู้ตอบอธิบายเหตุผลมาว่า ทำไมจึงเลือกข้อนั้น สุดท้าย *Buckles and Siegfried* เห็นว่าผู้สอนควรออกแบบคำถามปรนัยลำดับจากข้อง่ายไปสู่ข้อยาก โดยชุดคำถามในแต่ละบทควรเริ่มจากการประเมินความรู้ ตามด้วยการประเมินความเข้าใจ ความสามารถในการประยุกต์ และทักษะการวิเคราะห์

Buckles and Siegfried ยกตัวอย่างข้อสอบปรนัย 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 นโยบายการเงิน

ข้อ 1. ข้อใดเป็นมาตรการที่ธนาคารกลางใช้ดำเนินนโยบายการเงิน

- ก. ซื้อขายพันธบัตร, ปรับอัตราคิดลด, ปรับอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย
- ข. ซื้อขายพันธบัตร, ปรับอัตราภาษีเงินได้, ปรับอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย
- ค. ซื้อขายพันธบัตร, ปรับอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย
- ง. ปรับอัตราดอกเบี้ย, ปรับอัตราภาษีเงินได้

คำถามในข้อนี้ไม่ต้องการวัดความเข้าใจลึกซึ้ง เพียงแต่ให้รางวัลแก่ผู้ที่พอจำได้ว่าเครื่องมือทางนโยบายการเงินของธนาคารมีอะไรบ้าง

ข้อ 2. ข้อใดเป็นวิธีการเพิ่มปริมาณเงิน (Money Supply) โดยธนาคารกลาง

- ก. เพิ่มอัตราดอกเบี้ย
- ข. รับซื้อคืนพันธบัตรจากสถาบันการเงินและประชาชน
- ค. เพิ่มอัตราคิดลด (Discount Rate)
- ง. ลดภาษีเงินได้

คำถามข้อนี้ ต้องการวัดความรู้ของผู้เรียนมากเกินไปกว่าความรู้ที่นิยาม

ข้อ 3. จากผลการศึกษาขณะนี้พบว่า อัตราการว่างงานมีแนวโน้มลดลงจาก 7% เป็น 5% ในปีหน้าอีก ทั้งอัตราเงินเฟ้อจะเพิ่มขึ้นจาก 3% ในปีนี้ เป็น 6% ในปีหน้า ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ ธนาคารกลาง ควรดำเนินนโยบายในข้อใด

- ก. เพิ่มอัตราภาษีเงินได้
- ข. ขยายพันธบัตรแก่สถาบันการเงินและประชาชน
- ค. ลดอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย
- ง. ลดอัตราดอกเบี้ย

ข้อนี้นอกจากจะต้องเข้าใจความหมายที่แตกต่างกันระหว่างนโยบายการเงินและการคลังแล้วยังต้องเลือกวิธีการที่เหมาะสม โดยต้องใช้นโยบายการเงินเพื่อลดการใช้จ่ายของประชาชน

ชุดที่ 2 ความยืดหยุ่น (Elasticity)

ข้อ 1. ถ้าราคาสินค้าเพิ่มขึ้น รายรับของผู้ขายมีแนวโน้มอย่างไร

- ก. เพิ่มขึ้น
- ข. ลดลง
- ค. ไม่เปลี่ยนแปลง
- ง. อาจจะเพิ่มหรือลดลงก็ได้

ข้อ 2. ตอนนี้อยู่ซื้ออาหารทะเลทั้งหลาย ให้ความสำคัญในเรื่องราคา ถ้าราคาเพิ่มขึ้นเล็กน้อย อาจจะลดปริมาณซื้อลงมาก หรือราคาลดลงสักหน่อยปริมาณซื้อเพิ่มขึ้นมาก ๆ ถ้าคุณเป็นชาวประมง คุณจะอย่างไร

- ก. เพิ่มราคาเล็กน้อย
- ข. เพิ่มราคามาก ๆ
- ค. ขายราคาเดิม
- ง. ลดราคาลงเล็กน้อย

ข้อ 3. ตอนนี้อยู่ซื้อเกลือไม่ค่อยคำนึงถึงเรื่องราคา ถ้าคุณผลิตเกลือขาย ควรทำอะไรถึงจะได้กำไรมากที่สุด

- ก. เพิ่มราคาไปเรื่อย ๆ แล้วหยุดเมื่อผู้ซื้อจะลดปริมาณซื้อลงมาก ๆ
- ข. เพิ่มราคาไปเรื่อย ๆ แล้วหยุดเมื่อรายรับรวมเริ่มลดลง
- ค. เพิ่มราคาไปจนเกินระดับที่รายรับรวมเริ่มลดลง
- ง. ลดราคาลงเรื่อย ๆ เพื่อให้รายรับรวมเพิ่มขึ้น จนกว่ารายรับรวมจะเริ่มคงที่

คำถามแรก ต้องการทดสอบว่า ผู้เรียนต้องรู้ว่าเมื่อใดที่ราคาและรายรับไปในทางเดียวกัน และเมื่อใดมันจะตรงกันข้ามกัน

คำถามที่ 2 ผู้เรียนต้องแม่นยำในกรณีอุปสงค์มีความยืดหยุ่นต่อราคามาก ๆ

คำถามที่ 3 ผู้เรียนต้องเข้าใจว่า ถ้าไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคาและรายรับรวม แต่ยังขึ้นอยู่กับราคา และปริมาณ และปริมาณกับต้นทุนส่วนเพิ่ม ดังนั้นจะเห็นว่าคำถามที่ 3 สามารถวัดความเข้าใจที่ลึกซึ้งได้

ชุดที่ 3 การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Allocative Efficiency)

ข้อ 1. ในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ราคาสินค้าชนิดนั้น ๆ จะเป็นตัวสะท้อนถึงสิ่งใด

- ก. ต้นทุนเฉลี่ยในการผลิตสินค้าชนิดนั้น
- ข. กำไรของผู้ผลิต
- ค. การที่ไม่ได้ใช้วัตถุดิบต่างๆ เหล่านั้น ไปเพื่อผลิตสินค้าชนิดอื่น
- ง. มูลค่าประโยชน์ส่วนเพิ่มที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการซื้อสินค้าชนิดนั้น

ข้อ 2. การผลิตและขายในตลาดแข่งขันสมบูรณ์นั้น (โดยไม่มีปัญหาผลกระทบภายนอกด้านลบ) ราคาและปริมาณสินค้าควรจะเป็นอย่างไร ถึงจะเกิดการจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพ

- ก. ราคาจะแพง และ ปริมาณขายจะมีมาก
- ข. ราคาจะถูก และ ปริมาณขายจะมีน้อย
- ค. ราคาจะแพง และ ปริมาณขายจะมีน้อย
- ง. ราคาจะถูก และ ปริมาณขายจะมีมาก

ข้อ 3. กรณีที่การผลิตและขายสินค้านั้น เกิดปัญหาผลกระทบภายนอกด้านลบ รัฐบาลต้องใช้นโยบายใด

- ก. เก็บภาษีเพื่อให้ลดปริมาณการผลิตลง เท่ากับระดับในตลาดแข่งขันสมบูรณ์
- ข. เก็บภาษีเพื่อให้เพียงพอกับมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น
- ค. อุดหนุนการผลิต เพื่อให้ระดับการผลิตเท่ากับปริมาณในตลาดแข่งขันสมบูรณ์
- ง. อุดหนุนการผลิต เพื่อให้เพียงพอกับมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น

ในชุดนี้ ผู้สอนควรให้คะแนนบ้างแก่ผู้ตอบในข้อ 2. และ 3. แม้จะไม่ใช้คำตอบถูกต้องที่สุด เช่น ในข้อ 2 ใครตอบข้อ ง. ให้ 2 คะแนน แต่ถ้าใครเลือกข้อ ก. ควรให้ 1 คะแนน ที่สุดสำหรับคำตอบ ส่วนใครตอบ ข. และ ค. ไม่ควรได้คะแนน เพราะการตัดสินใจครั้งนี้ เกี่ยวข้องกับปริมาณมากกว่าราคา

ในคำถามข้อ 3. ควรให้ 2 คะแนนแก่ผู้ตอบข้อ ข. และให้ 1 คะแนน ถ้าตอบข้อ ก. อย่างน้อยก็พอรู้ว่าควรเก็บภาษี ส่วนใครตอบข้อ ค. และ ง. ไม่ควรได้คะแนน

ลักษณะคำถามที่ควรให้คะแนนบ้าง สามารถนำไปปรับใช้ได้ในกรณีที่คำตอบบางข้อที่ได้ข้อสรุปชัดเจนว่าเกิดขึ้นจริง ส่วนข้อที่ควรได้คะแนนบ้างนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น

การกำหนดปริมาณการผลิตของผู้ผลิตที่ต้องการได้กำไรสูงสุด จะต้องมีการผลิตไปถึงระดับใด

- ก. ปริมาณผลิตที่ทำให้มีระดับรายได้สูงสุด
- ข. ปริมาณผลิตที่ราคาเท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่ม
- ค. ปริมาณผลิตที่มีต้นทุนเฉลี่ยต่ำที่สุด
- ง. ปริมาณผลิตที่มีต้นทุนส่วนเพิ่ม เท่ากับรายรับส่วนเพิ่ม

ข้อที่ถูกต้องคือ ง. (ให้ 2 คะแนน) ใครเลือก ก. และ ค. ปกติจะไม่ได้คะแนน ส่วนข้อ ข. ควรได้คะแนนบ้าง อย่างน้อยก็เป็นจริงในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ผู้สอนควรให้ 1.5 คะแนนถึงแม้หลักการในข้อ ข. ไม่เป็นจริงในทุกตลาด แต่ผู้สอนอาจให้ 1 คะแนนแก่ผู้ที่เลือกข้อ ก. เพราะอย่างน้อยก็เป็นจริงในกรณี ต้นทุนส่วนเพิ่มเท่ากับศูนย์

ทั้งหมดนี้เป็นแนวทางสำหรับผู้สอนเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน และไม่จำเป็นต้องคาดหวังว่าข้อสอบปรนัยจะสามารถบรรลุเป้าหมายระดับ 5 และ 6 ตามที่นักวิชาการด้านศึกษาอย่าง Bloom คาดหวังไว้ (ดูหน้า 34)

2.4.6 ข้อเสนอให้นำหลักการสอนของ Angelo มาปรับใช้

Angelo and Cross (อ้างใน Accounting Education News, Winter, 1998) เสนอให้ผู้สอนประเมินว่าผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนไปหรือไม่ โดยแจกกระดาษพร้อมตั้งคำถามให้ตอบ เทคนิคนี้เรียกว่า “the One-Minute Paper and the Half-Sheet Response” (ให้ตอบมาครึ่งหน้ากระดาษ A4) ผู้สอนตั้งคำถามในตอนท้ายชั่วโมงเพียง 2 คำถามดังนี้

- 1) ประเด็นสำคัญที่สุดที่คุณได้เรียนรู้ในชั่วโมงนี้ มีอะไรบ้าง
- 2) จงตั้งคำถามที่คุณคิดว่ามีความสำคัญ และน่าจะเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในวันนี้ แต่ผู้สอนยังไม่ได้อธิบายที่ครอบคลุมเพียงพอ

เพียงสองคำถามนี้ ผู้สอนจะได้รับข้อมูลตอบกลับที่เป็นประโยชน์มาก และก็ไม่เสียเวลามากนัก ผู้วิจัยมีความเห็นว่า คำแนะนำของ Angelo and Cross ดูผิวเผินเหมือนกับการตรวจสอบความจำ ในประเด็นต่างๆ ที่เพิ่งเรียนไป ซึ่งไม่น่าจะตอบยาก แต่คำถามที่สองเป็นการวัดความเข้าใจของผู้เรียน เพราะนอกจากจะจำประเด็นต่างๆ ได้แล้ว ยังต้องคิดต่อยอดไปสู่เรื่องอื่นที่คิดว่าอาจจะเกี่ยวข้องกับเนื้อหา แต่ผู้สอนอธิบายไม่ครอบคลุมหรือตามเพื่อนไม่ทัน อย่างน้อยก็ยังไม่ได้ตอบคำถามที่ผู้เรียนมีอยู่ในใจ ก็ให้ระบุคำถามเหล่านั้นมา ซึ่งทำให้ผู้สอนมี

ข้อมูลสำหรับการเริ่มต้นสอนชั่วโมงหน้าว่า ผู้เรียนเข้าใจมากน้อยเพียงใด และใช้เวลาต้นชั่วโมงสำหรับตอบข้อสงสัย ก่อนจะอธิบายเนื้อหาต่อไป

Angelo สรุปข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักการสอนดีพิมพ์ใน *AAHE Bulletin* (April 1993, pp.3-13) และนำมาย่อตีพิมพ์ลงใน *Accounting Education News* (Winter, 1998, pp.11, 13-14) (Angelo, Tom. A “Teacher’s Dozen”: Fourteen General, Research-Based Principles for Improving Higher Learning in Our Classrooms.) สรุปข้อค้นพบเกี่ยวกับการสอน 14 ประการดังนี้

1. การใช้ *Active Learning* มีประสิทธิผลกว่า *Passive Learning* เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสอธิบายที่ได้เรียนไป ถ่ายทอดไปสู่คนอื่น ซึ่งอาจจะเป็นเพื่อนร่วมชั้นหรือผู้ที่ไม่ได้เรียนเรื่องเหล่านั้น
2. การเรียนรู้จำเป็นต้องตั้งใจ และมองเห็นความสำคัญของสิ่งที่ได้เรียนไป โดยให้ผู้สอนประเมินความเข้าใจของผู้เรียน จาก 2 คำถามที่ได้กล่าวไป
3. การเรียนรู้จะมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความชัดเจน มีเหตุผลและเป้าหมายในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของผู้สอน ตัวอย่างก็คือ ให้ผู้เรียนทุกคนเขียนมาว่าคุณคิดว่าน่าจะได้อะไรในวิชา แล้วก็เปรียบเทียบความคาดหวังของเขา กับจุดมุ่งหมายในรายวิชานั้น และอธิบายให้เข้าใจว่า อาจมีบางเป้าหมายบางอย่างที่ไม่ตรงจุดหมายในรายวิชานั้น ก็จะถูกลบออกไป แต่จะต้องไม่ละทิ้งความเชื่อมต่อกับประเด็นอื่นๆ ที่อาจจะมียู้ง้างออกไปอย่างสิ้นเชิง (*Do not gloss over potential conflicts or disconnects.*)
4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อเนื่อง เนื้อหาใหม่จะต้องมีความเชื่อมต่อกับเนื้อหาที่ได้เรียนไป
5. ถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจหรือไม่ได้เรียนเนื้อหาบทก่อน จะทำให้การเรียนรู้บทใหม่ยากขึ้น ทางแก้ของผู้สอนก็คือ ก่อนจะขึ้นบทใหม่ ลองตั้งคำถามเพื่อทดสอบความรู้
6. ถ้าผู้เรียนเข้าใจองค์ประกอบเรื่องที่เรียนไปจะทำให้เขามีความเข้าใจ ที่ชัดเจน ทันทานและ นำไปใช้ประโยชน์ได้ ผู้สอนจะต้องสรุปเป็นเค้าโครงของเนื้อหาในบทนั้นๆ เป็นต้น
7. ผู้เรียนต้องการข้อมูลตอบกลับจากผู้สอนแต่เนิ่นๆ ว่า เขาเข้าใจถูกต้องหรือไม่ เพื่อจะได้เรียนรู้ว่าควรปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้อย่างไร

8. พฤติกรรมการเรียนรู้จะเป็นอย่างไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับวิธีและหลักเกณฑ์การประเมินผู้เรียน คำแนะนำในข้อนี้ก็คือ ผู้สอนต้องยกตัวอย่างข้อสอบเก่าและระบุประเด็นคำถามสำคัญๆ ที่น่าจะออกข้อสอบ เปิดโอกาสสม่ำเสมอในการให้ผู้เรียนฝึกตอบคำถามที่ถามคล้ายๆ กัน แต่เปลี่ยนเรื่อง และมีการเฉลยในชั้นเรียน
9. การเข้าใจเนื้อหาและองค์ความรู้ในแต่ละสาขาในระดับใช้งานได้ (Master Level) นั้นต้องใช้เวลาและความพยายามพอสมควร งานศึกษาวิจัยหนึ่งระบุว่า อย่างน้อยที่สุดต้องใช้เวลา 15,000 ถึง 30,000 ชั่วโมง ถ้าหากต้องการให้ผู้เรียนใช้เวลาตลอดครึ่งหนึ่ง ส่วนที่เหลือ 7,000 ถึง 15,000 ชั่วโมง ก็เป็นเวลาของผู้สอนต้องทุ่มเทสำหรับการเตรียมสอน
10. การเรียนรู้ความเชื่อมโยงต่อไป ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสได้ใช้ความรู้และทักษะการคิดใน เรื่องก่อนวิเคราะห์ในสถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงใหม่ ในขั้นนี้ผู้เรียนต้องมีโอกาสฝึกฝนในทางปฏิบัติค่อนข้างมาก ผู้สอนต้องใช้หลักการเดิม สำหรับนำไปวิเคราะห์ตัวอย่างอื่น เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความเหมือนหรือความแตกต่างกันหรือไม่ แล้วให้ระบุประเด็นเหล่านั้นมา
11. ถ้าความคาดหวังของผู้เรียนมีมาก ก็จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จมาก ผู้สอนควรเชิญนักศึกษารุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จในการเรียนวิชานี้ มาพบปะพูดคุยในชั้นเรียนว่าเขาเคยมีประสบการณ์อย่างไรบ้าง และเขาประสบความสำเร็จได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นความตั้งใจของผู้เรียน
12. ผู้สอนจะต้องรักษาความสมดุลระหว่างการท้าทายให้ผู้เรียนสนใจในเนื้อหา กับคำแนะนำ ในการหาคำตอบ
13. แรงจูงใจในการเรียน อาจจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบได้เสมอ ขึ้นอยู่กับความพยายาม บรรยากาศในชั้นเรียน และ ทศนคติที่มีต่อกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ทางป้องกันไม่ให้เกิดด้านลบก็คือ ยกตัวอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยตรงและที่เป็นประโยชน์หลาย ๆ ตัวอย่าง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาที่เรียนไป กับเนื้อหาเมื่อเรียนจบทั้งวิชาในที่สุด
14. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน ข้อเสนอแนะในประเด็นนี้ก็คือ ผู้สอนต้องสร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียน เช่น พยายามจดจำชื่อผู้เรียนและสิ่งดึงดูดความสนใจ และถ้าต้องการให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อกันอย่างแรก ต้องให้เขาทำงานกลุ่มร่วมกัน โดยชี้ให้เห็นว่า การทำงานกลุ่มมี

ประสิทธิผลมากกว่าการทำคนเดียว สอง บอกแนวทางสำหรับการทำงานกลุ่ม เพื่อให้ผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ได้เข้าใจ และ สาม สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนร่วมมือกัน มากกว่าให้เกิดการแข่งขันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

จากหลักการทั้งหมด ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อเสนอบางข้อ ค่อนข้างคาดหวังให้ผลลัพธ์จากการสอนออกมาสมบูรณ์แบบ แต่ผู้สอนทั้งหลายก็ต้องตระหนักถึงต้นทุนค่าเสียโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเสนอในข้อที่ 9 ซึ่งหากทำได้ก็เป็นสิ่งที่ดี แต่ผู้สอนและผู้เรียนก็มีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลา

2.5 ตัวอย่างเนื้อหาที่ควรมีการปรับเปลี่ยน

จากการสำรวจความคิดเห็นต่าง ๆ ที่นำเสนอในบทนี้ และจากประสบการณ์ของผู้วิจัย ในการบรรยายวิชาเศรษฐศาสตร์ให้กับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้เรียนไม่ค่อยเข้าใจลึกซึ้งในหลายหัวข้อ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นในเบื้องต้นว่า ควรมีการปรับเปลี่ยนในหัวข้อต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ด้วยกราฟแสดงเส้นงบประมาณ และเส้นความพอใจเท่ากัน รวมทั้งอัตราการทดแทนระหว่าง 2 สินค้าในสายตาของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังมีเรื่องการผลิตที่อธิบายด้วยเส้นกราฟแสดงต้นทุน เส้นผลผลิตเท่ากัน ในระยะหลังตำราต่างประเทศที่ใช้กันแพร่หลายทั่วโลกหลายเล่ม (เช่น ตำราของ Samuelson and Nordhaus, Baumol and Blinder) นำเนื้อหาเหล่านี้ ไปใส่ไว้ในภาคผนวกแล้ว ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ปรากฏอยู่ในเนื้อหาหลักที่ต้องบรรยาย ชี้ให้เห็นว่า การเรียนการสอนหัวข้อดังกล่าวในเวลาปัจจุบัน มีความสำคัญน้อยลง ดังนั้นจะให้นักศึกษาเรียนรู้หรือไม่ก็ได้

2) ลดเนื้อหาเกี่ยวกับกราฟแสดงการผลิตในระยะสั้น และเส้นต้นทุนในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ต้นทุนส่วนเพิ่ม ต้นทุนคงที่ และต้นทุนแปรผัน ค่าเฉลี่ยของต้นทุนคงที่และแปรผัน ถึงแม้กราฟจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจ แต่ก็ยังเป็นปัญหาสำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับการดูและอ่านค่าจากเส้นกราฟเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาผู้ที่ไม่ได้เรียนคณะเศรษฐศาสตร์

3) ลดการเปรียบเทียบหรือให้นิยาม รวมทั้งกราฟแสดงอุปสงค์ในตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ต่าง ๆ เช่น ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด ตลาดผู้ขายน้อยราย เพราะทำให้เกิดความสับสน

4) การคำนวณค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา รายได้ และความยืดหยุ่นไขว้ทั้งแบบจุด และแบบช่วง เนื่องจากนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ ไม่มีความจำเป็นต้องเรียนรายละเอียดเกี่ยวกับการคำนวณ

5) ลดการคำนวณหารายได้ประชาตตามนิยามต่าง ๆ เนื่องจากนักศึกษาควรได้เรียนรู้ความสำคัญ และประโยชน์จากการใช้ข้อมูลเหล่านี้ มากกว่ารายละเอียดของการคำนวณหารายได้ประชาชาติแบบต่าง ๆ ว่าคำนวณมาอย่างไร

6) การคำนวณผลทวีคูณ หัวข้อนี้ต้องการบอกนักศึกษาให้รู้ว่า หากรายจ่ายเพื่อการบริโภคของประชาชนหรือการลงทุนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจำนวนหนึ่ง จะมีผลทำให้เกิดการผลิต การจ้างงาน การขายวัตถุดิบเพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดรวมกันแล้ว เป็นจำนวนเงินที่มากกว่ารายจ่ายที่เพิ่มขึ้นเมื่อครั้งแรกเสมอ แต่เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ส่วนใหญ่มักจะเน้นการคำนวณตัวแปรอื่นๆ ที่ซับซ้อน กล่าวคือ หากสมมติให้รายจ่ายเพิ่มขึ้นในตอนแรกเป็นเท่านี้แล้ว จะมีผลทำให้รายได้ทั้งประเทศเพิ่มขึ้นเท่าใด นักศึกษาจะได้รับแต่เพียงวิธีการคิดเลขหาคำตอบจากสมการ แต่ไม่รู้ว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างไร

7) อุปสงค์และอุปทานมวลรวมในเศรษฐศาสตร์มหภาค ซึ่งมีความแตกต่างจากอุปสงค์และอุปทานในเศรษฐศาสตร์จุลภาค นักศึกษาไม่สามารถแยกแยะได้ว่ามีความต่างกันอย่างไร หากจะอธิบายรายละเอียด ต้องเสียเวลานานและไม่เหมาะกับนักศึกษาที่ไม่ใช่คณะเศรษฐศาสตร์

จากตัวอย่างหัวข้อที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าเนื้อหาลดลงไปมาก ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการเรียนการสอนในหัวข้อต่อไปนี้เพิ่มเติม เพื่อทดแทนเนื้อหาที่ถูกตัดทอนออกไปได้แก่

1) ยกตัวอย่างที่สอดคล้องกับสาระมาตรฐานการสอนเศรษฐศาสตร์ของ National Council on Economic Education (NCEE) โดยผู้สอนอธิบายเพิ่มเติม รวมทั้งดัดแปลงแบบฝึกฝนให้สอดคล้องสาระมาตรฐาน

2) นำเสนอตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง และตั้งคำถามให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัด โดยรวบรวมบทความอ่านประกอบ ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจข้อโต้แย้งนโยบาย ทั้งปัญหาระดับจุลภาคและมหภาคจากข่าวสารที่เกิดขึ้น รวมทั้งอธิบายเหตุผลและความจำเป็นทางเศรษฐศาสตร์ในประเด็นสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่มีความเกี่ยวพันกับบทบาทของภาครัฐ เช่น การประกันราคาพืชผลการเกษตร บทบาทของภาครัฐในการผลิตสินค้าและบริการสาธารณะ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาผลกระทบภายนอก (Externality) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

3) เพิ่มกิจกรรมเสริม เช่น การเขียนเชิงสร้างสรรค์ และเรื่องสั้นประกอบเนื้อหา การแสดงความคิดจากกรณีศึกษา และเกม เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดในข้อเสนอข้างต้น ในบทที่ 4 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการสอนวิชานี้ ถึงแม้ว่าข้อเสนอของนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงหลายคนในหลายประเด็น ดังที่ผู้วิจัยสรุปมาในบทที่ 2 ยังไม่มีข้อยุติที่เป็นที่ยอมรับกันกว้างขวาง แต่ก็เหมาะนำมาใช้เสริมกิจกรรมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ข้อเสนอให้มีการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ยังไม่มีข้อยุติที่ยอมรับกันกว้างขวาง แต่ข้อเสนอแนะเหล่านั้นนับว่าเป็นประโยชน์อยู่ไม่น้อย และสิ่งที่สำคัญก็คือ ผู้เขียนบทความชี้ให้เห็นว่า การสอนนักศึกษาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ด้วยสาระในตำราที่มีในปัจจุบัน มีข้อจำกัดอยู่จริง เนื้อหาในบทที่ 3 ผู้วิจัยสรุปแนวคิดและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นว่ามีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องใดบ้าง ผู้วิจัยจะนำข้อเสนอและข้อวิจารณ์ในบทที่ 2 มาสังเคราะห์ร่วมกับบทที่ 3 แล้วนำเสนอแนวทางการสอนและกิจกรรมต่างๆ ไว้ในบทที่ 4 ส่วนบทสุดท้ายเป็นบทสรุป

บทที่ 3

กรอบแนวคิดการสอนเศรษฐศาสตร์

หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นสำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ มีโครงสร้างเนื้อหาที่ย่อมาจากตำราเศรษฐศาสตร์จุลภาคและมหภาค ในบทนี้ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดของเศรษฐศาสตร์ หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาคและมหภาค พร้อมทั้งตั้งข้อสังเกตว่า ในแต่ละบทนั้นมีสาระสำคัญในประเด็นใดบ้าง

3.1 กรอบการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์

Wentworth (1987) ยกตัวอย่างบทสนทนาระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีลักษณะผู้สอนบรรยายเป็นส่วนใหญ่ (Teacher Dominate) แม้บทสนทนาเป็นเรื่องโต้แย้ง ผู้วิจัยเห็นว่าในระดับมหาวิทยาลัยก็ไม่ได้แตกต่างกับรูปแบบที่จำลองมาเท่าใดนัก Wentworth ระบุว่า สิ่งที่สำคัญคือ แม้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ครบเนื้อหา (Economic Content) อาจไม่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการใช้เหตุผลในเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Reasoning) ซึ่งมักจะต่างจากการใช้เหตุผลโดยทั่วไป (Reasoning) อีกทั้งการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ ผู้เรียนจำเป็นต้องจำแนวคิดบางอย่าง รูปภาพและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในชั้นเรียนที่มีลักษณะผู้สอนบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ถ้าผู้สอนเติมเนื้อหาเหล่านั้นอย่างเต็มที่ ผู้เรียนอาจจะไม่ได้เรียนรู้เหตุผลและฝึกฝนการใช้ทักษะเหล่านั้น จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นมากขึ้น

กรอบการวิเคราะห์โดยทั่วไปทางเศรษฐศาสตร์ มีลักษณะคล้ายกับการสืบสวน ต้องศึกษาสาเหตุของปัญหา พิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเสนอทางแก้ไข มุมมองการใช้เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 2 ประการ (Wentworth, 1987, pp.171-172)

ประการที่ 1 สมมติฐานในการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้คน ซึ่งถือเป็นกรอบการศึกษาโดยทั่วไป มีดังนี้

1. เนื่องจากความมีอยู่อย่างจำกัดของทรัพยากร จึงบีบให้คนเราต้องหาทางเลือก
2. ผู้คนเลือกทางเลือกจากหลายๆ ทางที่ตนเห็นว่าเหมาะสม

3. เมื่อเลือกทางใดแล้ว ก็เสียโอกาสเลือกทางอื่น ทางเลือกที่เสียไปนั้น ถือเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการเลือก

4. คนเราจะเลือกทางใดนั้น ขึ้นอยู่กับการคาดการณ์ผลลัพธ์ที่จะตามมาและสถานการณ์บางอย่างที่อาจเปลี่ยนแปลงไป

5. พฤติกรรมของคนอื่น ๆ และกฎเกณฑ์ทางสังคม มีผลต่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกของคนเรา

สมมติฐานทั้ง 5 ข้อ ทุกคนล้วนเผชิญด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นในฐานะส่วนบุคคลหรือสังคมโดยรวม องค์กร บริษัท ห้างร้าน ภาครัฐบาล เพราะท้ายที่สุดก็ต้องตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่ตนมีอยู่ ไปในทางใดถึงจะเกิดประโยชน์มากที่สุด

นอกจากนี้ Becker (1997, pp.1134-1135) เห็นว่า มีสมมติฐานสำคัญเพิ่มเติมอีกได้แก่

1) *ความสำคัญของระบบตลาด* แม้ว่าบางตลาดจะทำงานได้ไม่ด้นัก ไม่ค่อยมีการแข่งขัน บางตลาดก็ไม่มีราคาซื้อขายชัดเจนนัก (เช่น ตลาดอาชญากรรม การแต่งงาน) แต่การมีตลาดจะช่วยปรับให้ความต้องการที่มีอยู่ไม่จำกัดของผู้คนทั้งหลาย ให้สอดคล้องกับจำนวนทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคม นำสังเกตว่า Becker ไม่กังวลกับผู้เห็นว่า ระบบตลาดทำให้ผู้บริโภคใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เพราะถึงอย่างไรเสีย ความฟุ่มเฟือยของผู้บริโภค ก็ไม่มีทางเกินความสามารถในการหารายได้และการกอดนี้ เพราะเมื่อมีหนี้สินมากเข้า สุดท้ายความทะยานอยากก็จะลดลงไปเอง

2) *ความสำคัญของเรื่องประสิทธิภาพ* การศึกษาในทางเศรษฐศาสตร์ พยายามเน้นในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ซึ่งไม่ได้มองว่าหน่วยงานเอกชนมีประสิทธิภาพมากกว่าภาครัฐบาล แต่ไม่ว่าจะเป็นเอกชน หน่วยงานของรัฐ การเมือง รวมทั้งระบบกฎหมายที่มีอยู่ ก็ต้องมุ่งสร้างประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นอยู่แล้ว เพื่อให้สังคมได้รับประโยชน์มากขึ้น

ความเห็นของ Becker ในข้อ 2) สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆ กฎหมายที่มีอยู่ ทั้งที่เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองนั้น จะทำให้สังคมโดยรวมได้รับประโยชน์มากขึ้นกว่าเดิมหรือไม่

ประการที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาของเศรษฐศาสตร์ มุ่งพิจารณาผลที่เกิดขึ้นแล้ว ย้อนกลับไปศึกษาหาสาเหตุ (Deductive Process) ว่า มีอะไรอยู่เบื้องหลัง การศึกษาและการตั้งคำถามในลักษณะนี้มีมากในสังคมศาสตร์สาขาอื่นๆ และมักจะมีการพิสูจน์ด้วยการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ แล้วทดสอบในเชิงสถิติ เพื่อค้นหาสาเหตุและอธิบายอย่างมีเหตุมีผล (Deductive Reasoning)

เมื่อรวมหลักการพื้นฐาน 2 ประการด้วยกันแล้ว นักเศรษฐศาสตร์จะได้เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งคล้ายกับนักเดินเรือที่ต้องมีแผนที่นำทาง (Assumption) และมีเครื่องวัดมุมเพื่อกำกับทิศทางเดินเรือไปยังเป้าหมาย (Deductive Process)

Wentworth ตั้งข้อสังเกตว่า วิธีการศึกษาผลไปสู่สาเหตุ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องได้ฝึกฝนอยู่บ่อยๆ และได้มีโอกาสประยุกต์ใช้สมมติฐานพื้นฐานตามที่เรียน ไปวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ดังนั้นเอกสารประกอบการสอนในชั้น ต้องมีแบบฝึกฝนในทั้ง 2 ด้านให้มากขึ้น โดยผู้เรียนต้องมีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยง โดยการนำเสนอบทเรียนที่หลากหลาย เริ่มจากการนำเสนอปัญหา เรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งบางครั้งก็ขัดกับเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ แบบฝึกฝนเพื่อทำความเข้าใจในเหตุผล บทบาทสมมติ การโต้เถียงและการอภิปราย (Panel Discussion) เป็นต้น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กรอบสาระข้างต้นเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไป และควรเป็นกรอบสำหรับการสอนนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ด้วย ดังนั้น เราจำเป็นต้องพิจารณาเนื้อหาการสอนในปัจจุบันนั้นมีเรื่องใดบ้าง และรายละเอียดของเรื่องเหล่านั้นช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจหลักการและวิถีคิดทางเศรษฐศาสตร์มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงถึงระยะเวลาการสอนเพียง 1 ภาคการศึกษา ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดของเนื้อหาเศรษฐศาสตร์จุลภาคและมหภาคเบื้องต้นโดยทั่วไป ที่ปรากฏอยู่ในตำราต่างประเทศ พร้อมทั้งตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อจำกัดในการอธิบายแนวคิดเหล่านั้น สำหรับการสอนนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ หลังจากนั้นผู้วิจัยจะเสนอแนวทางการปรับสาระการสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

3.2 เศรษฐศาสตร์จุลภาค

สาระการสอนต่อไปนี้มียู่ในตำราทั่วไป ไม่เฉพาะในสองเล่ม (หน้า3) ที่ผู้วิจัยเลือกมาประกอบการศึกษา

1. ความรู้เบื้องต้น

ความเป็นมาของวิชา ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจลักษณะต่างๆ อธิบายเส้นเป็นไปได้ในการผลิต (Production Possibility Curve) เพื่อนำมาอธิบายว่าการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด จะเสียโอกาสนำทรัพยากรนั้นไปใช้ทางอื่น ๆ (ผู้สอนอธิบายด้วยรูปภาพ)

2. ตลาด

1) แนวคิดทฤษฎีอุปสงค์และอุปทาน ให้นักศึกษาฝึกเขียนกราฟและตีความ ในบทนี้ต้องการอธิบายว่า หากมีปัจจัยต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปปัจจัยเหล่านั้นจะส่งผลให้อุปสงค์และอุปทานเปลี่ยนไปอย่างไร สุดท้ายราคาและปริมาณสินค้านั้น จะเพิ่มขึ้นหรือลดลง

2) ถ้าปัจจัยอื่นๆ ยังคงเดิม ถ้ารัฐบาลต้องการแทรกแซงให้ราคาตลาดเพิ่มขึ้นหรือลดลงนั้น มีวิธีการใดบ้าง แต่ละวิธีทำให้เกิดผลลัพธ์ใดตามมาบ้าง มาตรการสำคัญได้แก่ การเพ่งราคา การควบคุมราคา การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ ในบทนี้ต้องการชี้ให้ผู้เรียนทราบว่า แต่ละมาตรการมีผลดีและผลเสียอย่างไรบ้าง พยายามอธิบายว่าการปล่อยให้ไปตามกลไกตลาดนั้น จะช่วยลดความสับสนได้อย่างไร ตัวอย่างการเพ่งราคาข้าวเปลือก จะเห็นว่าถ้าใช้มาตรการจ่ายเงินอุดหนุนในระดับส่งออก ช่วยประหยัดงบประมาณได้มากกว่ามาตรการเพ่งราคา ผู้วิจัยเห็นว่าแม้การนำเสนอในส่วนนี้จะป็นลักษณะ Statics แต่ก็ทำให้ผู้เรียนพอเข้าใจว่า การแทรกแซงของรัฐบาลนำไปสู่การดำเนินการที่ไม่โปร่งใส (ดูตัวอย่างในข่าวการรับจำนำลำไยอบแห้ง หน้า 60) ดังนั้น รัฐพึงใคร่ครวญถึงประโยชน์และต้นทุนของการแทรกแซงให้ถี่ถ้วน

ตำราบางเล่ม เช่น *Frank and Bernanke, Heyne* อธิบายเรื่องความได้เปรียบเทียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ในตอนต้นของบทนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของความมีประสิทธิภาพ และการแลกเปลี่ยน ซึ่งทำให้เกิดระบบตลาดซื้อขายสินค้าและบริการ

3. ความยืดหยุ่นของอุปสงค์และอุปทาน

ในบทนี้ผู้เรียนได้เข้าใจแล้วว่าเส้นอุปสงค์และอุปทานมีลักษณะอย่างไร ผู้สอนมักจะขยายความต่อไปว่า ลักษณะ 2 เส้น ถ้ามีความชัน (slope) ไม่เท่ากัน ชันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยอะไรที่กำหนดอยู่เบื้องหลัง เช่น กรณีอุปสงค์ อุปสงค์เส้นใดมีความชันมากแสดงว่า ผู้ซื้อมีทางเลือกอื่นไม่มาก เมื่อราคาแพงขึ้น จะลดปริมาณซื้อลงไม่มาก หรือกรณีราคาลดลงมาก แต่ปริมาณซื้อเพิ่มไม่มาก (อย่างไรก็ตาม “ความชัน” กับ “ความยืดหยุ่น” ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน)

ในทางเศรษฐศาสตร์จะเรียกอุปสงค์ในลักษณะนี้ว่า “ผู้ซื้อไม่ค่อยมีความยืดหยุ่นต่อราคา (Inelasticity)” ซึ่งตรงกันข้ามกับกรณีอุปสงค์มีความชันต่ำกว่า แสดงถึง “ผู้บริโภคมีความยืดหยุ่นต่อราคา” (Elasticity) กล่าวคือ ถ้าราคาสินค้าลดลง 20% ปริมาณซื้อสินค้าของลูกค้ากลุ่มนี้อาจเพิ่มขึ้นถึง 50% ส่วนกรณีราคาสินค้าเพิ่มขึ้น 10% ผู้ผลิตจะยินดีผลิต หรือขายสินค้ามากขึ้นกี่เปอร์เซ็นต์ ถ้ายินดีขายเพิ่ม 20% ก็หมายความว่า ผู้ประกอบการรายนี้มีกำลังการผลิตพร้อมตอบสนองคำสั่งซื้อได้ในเวลาไม่นาน แสดงว่าอุปทานค่อนข้างมีความยืดหยุ่นต่อราคาที่เปลี่ยนแปลงไป

ในทางกลับกัน ราคาสินค้าเพิ่มขึ้น 10% แต่ผู้ผลิตเพิ่มการผลิตได้เพียง 5% แสดงว่า กำลังการผลิตไม่เพียงพอตอบสนองผู้ซื้อ เช่น กรณีสินค้าเกษตร ที่ต้องใช้เวลานาน ต้องพึ่งพาสภาพดินฟ้าอากาศ ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่สามารถเพิ่มขึ้นได้ทันทั่วทั้งปี ความรู้จากเรื่องความยืดหยุ่น ต้องการให้ผู้เรียนได้เข้าใจตัวอย่างประเด็นต่อไปนี้

- ถ้าผู้ขายต้องการขึ้นราคาสินค้า เพื่อเพิ่มรายรับรวม อาจผิดหวัง ถ้าสินค้าที่จำหน่าย ผู้บริโภคมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของราคา เช่น ถ้าเพิ่มราคา 10% ผู้บริโภคอาจจะลดปริมาณซื้อลง 40% ก็ได้ แต่ผู้ขายอาจโชคดี ถ้าอุปสงค์ต่อสินค้าของตนนั้น ผู้บริโภคไม่ค่อยมีสินค้าให้เลือกหลายเจ้านัก ประเด็นนี้สื่อถึงอำนาจผูกขาดของผู้ขาย หลักฐานในชีวิตประจำวัน ได้แก่ เหตุใดผู้ผลิตสินค้าหลายประเภทจึงมักทุ่มโฆษณาช่วงชิงลูกค้ากัน ก็เพราะผู้ขายพยายามทำให้ผู้ซื้อเห็นว่าสินค้าของตนเป็นสิ่งจำเป็น และต้องใช้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อหวังกอบโกยรายได้ในระยะยาวนั่นเอง ถ้าแต่ละเจ้าไม่มีการแข่งขันด้านราคา ก็มักจะแข่งขันในด้านบริการที่เหนือกว่าคู่แข่ง เป็นต้น

- ในกรณีที่รัฐประสบปัญหาเก็บภาษีได้น้อย รัฐมักจะเก็บภาษีสรรพสามิต (โดยภาษีเก็บจากผู้ขายสุรา, บุหรี่, สินค้าฟุ่มเฟือยอื่นๆ) แทนการขึ้นภาษีเงินได้แน่นอนว่าภาระภาษีของผู้ขายย่อมถูกผลักไปยังผู้ซื้อ โดยการขึ้นราคา

- ตำราบางเล่มยังได้อธิบายความยืดหยุ่นในความหมายอื่นๆ อีก เช่น ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น ผู้บริโภคลดการบริโภคสินค้าใดลง ก็แสดงว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าด้อย (Inferior Goods) คำว่า “ด้อย” ในที่นี้เป็นความด้อยที่เกิดขึ้นในใจของผู้บริโภค แต่สินค้านั้นก็ยังคงใช้งานได้เป็นอย่างดี (เช่น ของปลอมที่ทำเลียนแบบยี่ห้อดัง, โทรศัพท์ราคาถูก) ส่วนสินค้าที่ผู้บริโภคซื้อหาเพิ่มขึ้น เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นเรียกว่า สินค้าปกติ หรืออาจจะเข้าข่ายสินค้าฟุ่มเฟือยแน่นอนว่าสินค้าปกติหรือสินค้าฟุ่มเฟือย สำหรับแต่ละคนย่อมต่างกัน แนวคิดเรื่องนี้ช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่การผลิตสินค้าเกษตรหลายชนิด มีสัดส่วนลดลง เมื่อเทียบกับสินค้าอุตสาหกรรม

4. ต้นทุนการผลิต กำไร รายรับ

ตำราเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน อธิบายประเภทของต้นทุนต่างๆ เริ่มจากต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ต้นทุนทางบัญชี ต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal Cost) ต้นทุนแปรผัน ต้นทุนคงที่ ต้นทุนจม (Sunk Cost) เนื้อหาในส่วนนี้ต้องการให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับต้นทุนต่างๆ สำหรับทำความเข้าใจการผลิตในระยะสั้น (Short Run) ว่า ผู้ผลิตควรจะเปิดกิจการต่อไปหรือเลิกกิจการ คำอธิบายในส่วนนี้มักจะสมมติปริมาณการผลิต ต้นทุนรวม ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วย ต้นทุนคงที่ต่อหน่วย ต้นทุนแปรผันต่อหน่วย ต้นทุนส่วนเพิ่ม จากนั้นก็นำข้อมูลไปเขียนกราฟแสดงต้นทุนเหล่านั้น แล้วตั้งคำถามว่า ถ้าราคาตลาดเป็นเท่านี้ กรณีใดที่ผู้ผลิตและผู้ขายจะ

ดำเนินการขายต่อไป หรือเลิกกิจการไป ข้อมูลในส่วนนี้ค่อนข้างซับซ้อน ตำราหลายเล่มเขียนกราฟแตกต่างกัน บางเล่มเขียนเส้นกราฟตามจุดที่คำนวณจากตัวเลขได้จริง ซึ่งทำให้เข้าใจง่าย แต่บางเล่มเขียนกราฟในลักษณะเส้นโค้ง โดยสมมติจุดราคาและปริมาณ แล้วใช้ตัวอักษรกำกับ (เช่น P_1 , Q_1 , P_2 , Q_2) ทำให้นักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์เข้าใจยากกว่ากรณีแรก

อย่างไรก็ตาม จากประสบการณ์การสอนมาหลายปี ผู้วิจัยเห็นว่า เรื่องนี้ผู้เรียนทำความเข้าใจได้ยาก และกลายเป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้เรียนซึ่งไม่ถนัดในการคำนวณแล้วพิจารณาจากรูปกราฟ ทั้งที่ไม่จำเป็นต้องสอนจนถึงการคำนวณต้นทุนแปรผันเฉลี่ยต่อหน่วยหรือต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อหน่วย เพียงแต่ยกตัวอย่าง ให้ดูเพียงต้นทุนรวม ต้นทุนแปรผันและต้นทุนคงที่ ก็เพียงพอ เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าเมื่อใดควรขายต่อหรือเลิกกิจการไป ปัจจัยใดเป็นตัวตัดสินใจที่สำคัญที่สุดในทางเศรษฐศาสตร์ ตัวอย่างที่ผู้เรียนคุ้นเคยเป็นอย่างดี เช่น “เหตุใดโรงแรมหรือโรงแรมห้อง ๆ ที่อยู่ตามชายหาด ยังคงเปิดกิจการเรื่อยมาจนถึงทุกวันนี้ หลายคนที่ผ่านมามักจะเห็นว่า น่าจะปิดไปแล้ว แต่ผ่านไปก็ปีก็ยังคงมีสภาพอย่างนั้น เจ้าของไม่ลงทุนหาสิ่งใหม่ปรับปรุงกิจการแต่อย่างใด” ความรู้นี้ค่อนข้างตรงประเด็นมากกว่าพิจารณาจากต้นทุนเฉลี่ย ต้นทุนคงที่เฉลี่ย ต้นทุนแปรผันเฉลี่ย

5. บทบาทของภาครัฐ

การทำงานของตลาดในบางครั้งก็เกิดปัญหา จำเป็นต้องมีภาครัฐมากำกับดูแล เช่น ปัญหาการผูกขาด ปัญหาข้อมูลข่าวสารไม่สมบูรณ์ การผลิตหรือจัดหาสินค้าบริการสาธารณะ การใช้ทรัพยากรส่วนรวม (Common Goods) ปัญหาผลกระทบภายนอก (Externalities) ทั้งด้านบวกและด้านลบ

สาระสำคัญในบทนี้ต้องการให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญในเรื่องประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากรของสังคม ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่าง “ต้นทุนส่วนตัว” (Private Cost) กับ “ต้นทุนทางสังคม” (Social Cost) และ ความรับผิดชอบ (Liability) ของบุคคลที่มีต่อผู้อื่นในสังคม

3.3 เศรษฐศาสตร์มหภาค

1. ความรู้เบื้องต้น

ความเป็นมาของวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค ความแตกต่างระหว่างประเด็นในเศรษฐศาสตร์จุลภาคกับมหภาค เป้าหมายทางเศรษฐกิจ

2. ตัวแปรสำคัญทางเศรษฐกิจ

กระแสไหลเวียนของรายได้และการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ ตัวแปรทางเศรษฐกิจที่สำคัญ พร้อมปัจจัยที่กำหนด ได้แก่ ผลผลิต รายได้ประชาชาติ รายจ่ายของครัวเรือน การลงทุน

ภาครัฐบาลและต่างประเทศ จากนั้นมีการอธิบายความหมายของรายได้ประชาชาติ รวมทั้งรายละเอียดการคำนวณ ตามนิยามต่าง ๆ (ผลผลิต รายได้ และรายจ่าย)

3. ภาวะดุลยภาพ

เมื่อผู้เรียนได้ทำความเข้าใจตัวแปรเศรษฐกิจที่สำคัญแล้ว ต้องสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อเกิดความไม่สมดุลระหว่างผลผลิต (Aggregate Supply) กับความต้องการใช้จ่าย (Aggregate Demand) ระบบเศรษฐกิจจะมีการปรับตัวอย่างไร และผลจากการปรับตัวนั้น จะทำให้ผลผลิต การจ้างงาน และระดับรายได้ประชาชาติเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร รายละเอียดในเรื่องนี้แฝงด้วยแนวคิดเกี่ยวกับผลทวีคูณในระบบเศรษฐกิจ (Economic Multiplier) ซึ่งนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ จะต้องฝึกฝนในการคำนวณหาระดับรายได้ดุลยภาพ เมื่อมีตัวแปรรายจ่ายบางประเภทเปลี่ยนแปลงไป สำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ ควรได้เรียนรู้เพียงแนวคิดก็พอ

4. การใช้นโยบายการเงิน การคลัง เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ

ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ความสำคัญของเงิน (Money Supply) ตลาดเงินในระบบ รวมทั้งผลทวีคูณทางการเงิน (Money Multiplier) ความสำคัญของระบบธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน มาตรการที่ธนาคารกลางใช้กำกับดูแลระบบการเงิน และแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการใช้นโยบายเหล่านั้น

เนื้อหาอีกส่วนหนึ่งได้แก่ บทบาทของภาครัฐ ในด้านการหารายได้ และการใช้จ่าย รายละเอียดมาตรการในการรักษาเสถียรภาพ หรือกระตุ้นให้เศรษฐกิจมีการขยายตัว

5. ภาคต่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศ ความหมายของดุลการชำระเงิน ความหมายของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ตำราบางเล่มใช้กราฟอุปสงค์และอุปทาน มาอธิบายตลาดอัตราแลกเปลี่ยน

เศรษฐศาสตร์จุลภาค และมหภาคในตำราหลายเล่ม มีรายละเอียดค่อนข้างมาก ทำให้ผู้สอนเศรษฐศาสตร์ สำหรับนักศึกษานอกคณะจำเป็นต้องเลือกสอนบางเรื่อง ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้เขียนตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น คงไม่ต้องการเติมรายละเอียดให้มาก เท่ากับการสอนนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ แต่ด้วยเหตุผลของสำนักพิมพ์ที่ต้องการจำหน่ายหนังสือทั่วโลก และผู้ประเมินเสนอให้เติมรายละเอียดมากขึ้น จนทำให้สาระเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นมีเนื้อหามาก ถึงแม้ผู้สอนตามโครงสร้างเนื้อหานั้น จะมีภาระในการถ่ายทอดไม่มาก แต่ก็จะทำให้ผู้เรียนเหินห่างไปจากหัวใจสำคัญของเศรษฐศาสตร์ ดังที่ผู้วิจัยระบุไว้ใน 3.1

บทที่ 4

ข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงสาระวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

เนื้อหาในบทนี้ ผู้วิจัยถือเป็น “บททดลองเสนอ” สำหรับการปรับปรุงเนื้อหาการสอน เศรษฐศาสตร์เบื้องต้นแก่นักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ ซึ่งจะต้องเรียนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นเพียงวิชาเดียว ผู้วิจัยเสนอเป้าหมายของการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมบทเรียน โดยมีสมมติฐานว่า มีผู้เรียนในชั้นไม่เกิน 50 คน ส่วนสุดท้ายเป็นสรุปข้อเสนอแนวทางการสอน (Guide Line) ในภาพรวม พร้อมระบุประเด็นสำคัญในแต่ละบท

4.1 เป้าหมายของการเรียนการสอน

การสอนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ต้องให้นักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ เข้าใจแนวคิดและสามารถอธิบายพร้อมยกตัวอย่างหลักการสำคัญ ที่ช่วยให้เข้าใจเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันได้ สาระวิชานี้เดิมแบ่งเนื้อหาออกเป็นเศรษฐศาสตร์จุลภาคและมหภาค ในสัดส่วนครึ่งต่อครึ่ง แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ควรให้นักศึกษาเรียนรู้เศรษฐศาสตร์จุลภาคเป็นส่วนใหญ่ โดยแบ่งคร่าวๆ เป็น 70% ที่เหลืออีก 30% เป็นความรู้เศรษฐศาสตร์มหภาค

จากประสบการณ์สอนของผู้วิจัยมีความเห็นว่า การอธิบายทฤษฎีเศรษฐศาสตร์โดยใช้กรณีศึกษาในชีวิตประจำวัน และกรณีศึกษาที่เชื่อมโยงกับสาขาสังคมศาสตร์อื่นๆ จะทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้น (โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนแนวคิดเศรษฐศาสตร์จุลภาคกับกฎหมาย) เช่น

ทำไมเราจึงมักพบเห็นคนในชนบท ไปร่วมงานทำบุญกฐิน ทอดผ้าป่าที่วัด เป็นจำนวนมาก แต่เรากลับไม่ค่อยเห็นคนในเมืองไปร่วมพิธีทำบุญที่วัดในเมือง มากเท่าวัดในชนบท เราสรุปได้หรือไม่ว่า คนชนบทมีความศรัทธาในศาสนา มากกว่าคนในเมือง

คนในชนบทมักจะซื้อของบริโภคประจำวันไม่มากนัก เช่น ซื้อเพียงหนึ่งขวด หนึ่งของ หรือที่มีขนาดเล็กเท่านั้น ใช้หมดแล้วค่อยไปซื้อใหม่อีก ขณะที่คนในเมืองซื้อของประเภทเดียวกัน คราวละหลายชิ้น หรือไม่ก็ซื้อเป็นกล่องขนาดใหญ่ และก็ซื้อเดือนละครั้งสองครั้งเท่านั้น เราพอจะสรุปได้หรือไม่ว่า คนในเมืองซื้อของสุรุ่ยสุร่าย ขณะที่คนในชนบทเห็นคุณค่าของเงินมากกว่าคนในเมือง

ถ้ารัฐต้องการลดการก่อคดีชิงทรัพย์ จึงเพิ่มบทลงโทษผู้ก่อคดี โดยให้มีโทษหนักพอๆ กับ กรณีชิงทรัพย์พร้อมฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย ท่านคิดว่าจะเกิดผลกระทบอย่างไร

ถ้ารัฐต้องการให้ผู้เช่าหอพักส่วนใหญ่ มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น จึงออกกฎหมายบังคับให้เจ้าของหอพักทั้งหลายเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก อย่างน้อยต้องมีเครื่องปรับอากาศ และเครื่องทำน้ำอุ่นในห้องพักทุกห้อง ท่านคิดว่ามาตรการนี้จะมีผลกระทบอย่างไรบ้าง

ชายคนหนึ่ง หลังเลิกงานตอนเย็น ได้ไปแวะดื่มในงานเลี้ยงสังสรรค์กับเพื่อน เมื่องานเลิกก็ขับรถกลับบ้าน ระหว่างทางใกล้จะถึงบ้านปรากฏว่า รถเสียหลักพุ่งเข้าชนเสาไฟฟ้าคอนกรีตขนาดใหญ่ล้มลง สายไฟฟ้าขาด รถบุงบู่ไป โชคดีที่เขาไม่เป็นอะไรมาก เมื่อเจ้าหน้าที่การไฟฟ้าเดินทางมาถึง บอกเขาว่า “คุณต้องเสียค่าปรับให้การไฟฟ้า 2 แสนบาท” แต่เขาไม่จ่ายโดยให้เหตุผลว่า “เสาคอนกรีตต้นเดียว 3 หมื่นบาท ก็เพียงพอแล้ว” ท่านจะตัดสินเรื่องนี้อย่างไร จึงจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมเศรษฐกิจโดยรวม

กรณีที่ 1 ชายคนหนึ่ง เดินล้มหมดสติ หน้าคลื่นิคหมอพอดี หมอออกมาดูพร้อมผู้ช่วย จึงอุ้มร่างไร้สติของชายคนนั้นเข้าไปตรวจและรักษา พบความผิดปกติของร่างกาย หมอจึงฉีดยาเพื่อรักษาขั้นต้น เวลาผ่านไป 2 ชั่วโมง ชายคนนั้นฟื้น หมอเล่าเหตุการณ์ให้ฟัง แล้วเรียกค่ารักษาจากชายคนนั้น แต่เขาไม่จ่าย เพราะไม่ได้ตั้งใจมาหาหมอ แต่จะไปซื้อของที่ตลาด

กรณีที่ 2 ท่านนั่งจิบกาแฟยามบ่ายริมระเบียงบ้าน มีชายคนหนึ่งมายืนเป่าแคนริมรั้ว ท่านรู้สึกว่าเขาเป่าไพเราะมาก เขายืนเป่าอยู่ 10 นาทีก็เลิก จากนั้นเขาขอเงินค่าเป่าแคนให้ท่านฟัง ถามว่า ทั้งหมดจริง ๆ กับหมอแคน ควรได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ อย่างไร

การใช้เส้นทางหลวงบางสาย ต้องเสียค่าบริการ เจ้าของรถที่ผ่านเส้นทางนั้น ก็รู้สึกว่าเป็นธรรม และยังทำให้ผู้ประกอบการและเกษตรกร มีต้นทุนค่าขนส่งสูงขึ้น ส่งผลให้ราคาข้าวของแพงขึ้น ดังนั้นจึงมีผู้เสนอให้รัฐยกเลิกการเก็บค่าผ่านทาง ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

ตัวอย่างข้างต้น ต้องการให้ผู้เรียนตระหนักถึงแนวคิด “ประโยชน์” กับ “ต้นทุน” ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาที่จะต้องมีการเป่าหมายให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนวิเคราะห์เหตุการณ์เกี่ยวกับประโยชน์และต้นทุนในหลายๆ เหตุการณ์

สำหรับเนื้อหาเศรษฐศาสตร์มหภาค ผู้ร่วมงานของผู้วิจัยหลายท่านให้ความเห็นว่า ข่าวสารตามหนังสือรายวันมักเต็มไปด้วยประเด็นเศรษฐศาสตร์มหภาค ได้แก่ ภาวะอัตราดอกเบี้ย มาตรการกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจ เงินทุนสำรองระหว่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยน ภาวะการลงทุน การออมและการจ้างงาน เป็นต้น ซึ่งน่าจะนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยอมรับว่า แม้ข่าวสารเศรษฐศาสตร์มหภาคในหนังสือพิมพ์รายวัน ดูเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวของนักศึกษา และน่าจะทำความเข้าใจได้ง่าย แต่ผู้สอนจำเป็นต้องเสนอรายละเอียดสำหรับการวิเคราะห์ที่ซับซ้อนขึ้น (โปรดดูตัวอย่างแนวคิดที่เสนอโดย Kennedy ในบทที่ 2 ซึ่งมีหลายเรื่องที่อธิบายให้เข้าใจได้ยากเหมือนกัน) อีกทั้งแนวคิดและข้อสรุปในด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคมีหลาย

เงื่อนไข ทำให้หาข้อยุติได้ยาก รวมทั้งบทบาทของสถาบันทั้งหลายที่เกี่ยวข้องตามที่ระบุในข่าวสารนั้น สุดท้ายกลายเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวนักศึกษา ขณะที่ประเด็นเศรษฐศาสตร์จุลภาคเป็นเรื่องใกล้ตัวนักศึกษามากกว่า ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอให้สอนเนื้อหาเศรษฐศาสตร์มหภาคเพียง 30%

ส่วนการวัดผล ผู้วิจัยเสนอให้มีการเก็บคะแนนจากกิจกรรมในชั้นเรียน 20% ผู้เรียนต้องส่งงานที่ผู้สอนมอบหมาย และการสอบกลางภาค 40% ปลายภาค 40% โดยใช้ข้อสอบปรนัย (ถ้าจำนวนนักศึกษามีไม่มาก ควรมีการเว้นเนื้อที่ราว 2 บรรทัดในตอนท้ายของคำถามแต่ละข้อ เพื่อให้นักศึกษาอธิบายเหตุผลว่า ทำไมจึงเลือกตอบข้อนั้น) ถ้ามีการออกแบบคำถามโดยให้คะแนนแก่ผู้เลือกคำตอบที่ถูกรองจากข้อที่ถูกที่สุด (Partial Credit) ตามคำแนะนำของ Buckles and Siegfried ก็จะเป็นประโยชน์ไม่น้อย ส่วนระยะเวลาสอบทั้งสองครั้งควรใช้เวลาครั้งละ 2 ชั่วโมง แต่ขณะนี้มหาวิทยาลัยได้ลดเวลาสอบกลางภาคเป็น 1 ชั่วโมง 30 นาที ให้ผู้สอนปรับลดจำนวนข้อสอบลงตามความเหมาะสม

4.2 ตัวอย่างกิจกรรมเสริมในชั้นเรียน

4.2.1 การใช้บทสนทนาหรือเรื่องสั้นเป็นสื่อการสอน

จากการสำรวจเอกสารคำแนะนำเกี่ยวกับการสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้บทสนทนาหรือนวนิยาย จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างนวนิยายของทั้งสามเล่ม ได้แก่ *Murder at the Margin*, *Fatal Equilibrium* และ *A Deadly Indifference* เขียนโดย Kenneth Elzinga ร่วมกับ William Breit โดยใช้นามปากกาว่า “Marshall Jevons” นำเสนอบทบาทของนักเศรษฐศาสตร์ในลักษณะนักสืบ ที่ต้องขบคิดเรื่องราวจากคดีฆาตกรรม หรือกระทั่งเรื่องความรักโรแมนติกใน *The Invisible Heart: An Economic Romance* เล่มนี้เล่าเรื่องราวรักโรแมนติกระหว่างครูสอนวิชาเศรษฐศาสตร์สำหรับเด็ก กับครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนเดียวกัน แต่งโดย Russell D. Roberts

นอกจากนี้ Roberts แต่งนวนิยายอีกเรื่องคือ *The Choice: A Fable of Free Trade* มีเนื้อหาเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ ฉากเปิดเรื่องเป็นการปรากฏของวิญญูณนักเศรษฐศาสตร์ระบือนามชื่อ David Ricardo ไปพบกับ Ed Johnson ซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทใหญ่ที่ผลิตโทรทัศน์ขายในสหรัฐอเมริกา Johnson กลุ้มใจมากที่มีผู้นำเข้าโทรทัศน์จากญี่ปุ่นเข้ามาจำหน่ายในราคาถูกกว่า มีแนวโน้มว่าบริษัทต้องปิดกิจการและลอยแพคนงาน จึงเตรียมไปพบกับเพื่อนซึ่งเป็นวุฒิสมาชิก เพื่อโน้มน้าวให้รัฐสภาออกกฎหมายห้ามนำเข้าโทรทัศน์จากญี่ปุ่นหรือให้จำกัดปริมาณนำเข้า ฝึ Ricardo จึงต้องมาเกลี้ยกล่อม Johnson ให้เลิกล้มความตั้งใจ ผลเป็นอย่างไร ผู้อ่านพึงติดตามดู สิ่งที่คุณอ่านจะได้ก็คือความรู้เกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบของการค้า

ระหว่างประเทศ รวมทั้งมาตรการกีดกันทางการค้า ถูกจาระไนผ่านบทสนทนาโต้ตอบระหว่างคนกับผี

ผู้วิจัยเคยทดลองใช้บทสนทนา เพื่อถ่ายทอดแนวความคิดสำคัญ สำหรับเป็นกรณีศึกษาในการสัมมนาครูและค่ายเศรษฐศาสตร์เยาวชน เรื่องเศรษฐศาสตร์ขั้นพื้นฐานมาแล้วหลายครั้ง เห็นว่าข้อถกเถียงจากการทำกรณีศึกษา น่าจะเป็นวิธีการเรียนรู้หัวใจของวิชาเศรษฐศาสตร์ทางอ้อม ดังนั้นจึงนำเสนอตัวอย่างสาระในบทสนทนาพร้อมคำถามไว้ในภาคผนวกที่ 2

4.2.2 การทดสอบความเข้าใจของผู้เรียน

การนำเรื่องราวจากงานแต่ง มาเป็นสื่อการสอนหรือแม้กระทั่งให้ผู้สอนเขียนเรื่องราวดังตัวอย่างในข้อ 4.2.1 นั้น ถ้าผู้สอนมีเวลาจำกัด จะกลายเป็นเรื่องยาก ดังนั้นเพื่อไม่ให้ไปเพิ่มต้นทุนในการเตรียมสอนมากขึ้น ควรเตรียมเนื้อหาที่ไม่ยาวนาน และมีอีกหนทางหนึ่งก็คือ มอบหมายให้นักศึกษาเป็นผู้เขียน เพื่อเป็นบททดสอบว่ามีความเข้าใจเพียงใด ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการมอบหมายให้ผู้เรียนเขียนงานเชิงสร้างสรรค์ โดยให้ทำคนเดียวหรือไม่เกิน 2 คน ตัวอย่างนี้ผู้วิจัยดัดแปลงมาจาก Goma (2001)

รายงานการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในทางเศรษฐศาสตร์ (Creative Writing in Economics)

1. วัตถุประสงค์

รายงานนี้ ต้องการเปิดโอกาสให้นักศึกษา เลือกวิธีการนำเสนอคำอธิบายเหตุการณ์ แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบเหตุการณ์ต่อไปนี้ มานำเสนอในรูปแบบที่ได้เรียนมา

2. สถานการณ์

ชาวสวนทุเรียนในภาคตะวันออก เคยขายทุเรียนได้ในราคากิโลกรัมละ 3 บาท แต่ปีนี้ต้องยอมขายในราคากิโลกรัมละ 1 บาท เนื่องจากปริมาณทุเรียนในปีนี้มีมากกว่าปีก่อน ๆ

- 1) ถ้าสถานการณ์ยังคงเป็นแบบนี้ทุกปี คุณคิดว่าจะเกิดปัญหาอย่างไรบ้าง
- 2) คุณคิดว่ารัฐบาลควรจะช่วยแก้ไขปัญหานี้หรือไม่ เพราะเหตุใด ถ้าจะให้รัฐบาลช่วย ควรจะช่วยเหลืออย่างไร
- 3) การช่วยเหลือของรัฐบาลตามวิธีการในข้อ 2 อาจจะมีผลดีและผลเสียอย่างไรบ้าง
- 4) คุณคิดว่าเราควรแก้ไขปัญหานี้อย่างไรจึงจะเหมาะสมตามความเห็นของคุณ

3. วิธีการนำเสนอ

ให้นักศึกษาอธิบาย ยกตัวอย่างที่สะท้อนถึงปัญหาข้างต้น รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหานี้ โดยให้เลือกรูปแบบการนำเสนอมา 1 วิธี จาก 2 วิธีต่อไปนี้

- 1) แต่งเป็นเรื่องสั้น โดยสมมติตัวละครตามความเห็นของคุณ
- 2) อธิบายผ่านบทสัมภาษณ์ โดยสมมติให้นักศึกษาไปสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนี้ หรือ สมมติให้นักศึกษาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ กำลังให้สัมภาษณ์แก่นักข่าวก็ได้

4. คำแนะนำ : ดูคำอธิบายแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในตำราเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น และค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม

5. เกณฑ์การให้คะแนน

- 1) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 2) สอดแทรกเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง
- 3) รูปแบบการใช้คำและประโยค มีความสอดคล้องกับวิธีการที่นักศึกษาเลือกมานำเสนอ
- 4) เนื้อหามีความชัดเจน เข้าใจง่าย

6. รูปแบบรายงาน พิมพ์ลงในกระดาษ A4 ความยาวของเนื้อหา 3-4 หน้าพิมพ์ พร้อมระบุแหล่งข้อมูลอ้างอิง

นอกจากตัวอย่างนี้ผู้วิจัยเห็นว่า อาจให้นักศึกษาอธิบายแนวคิดสำคัญทางเศรษฐศาสตร์มา 1 เรื่องก็ได้ เช่น ภาวะเงินเฟ้อ ค่าเสียโอกาส ผลของการขาดดุลการค้า แล้วให้เปลี่ยนสถานการณ์ไปเรื่อย ๆ เพื่อไม่ให้ซ้ำกันในแต่ละกลุ่ม เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่าในชั้นเรียนเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน สามารถมอบหมายให้นักศึกษาทำรายงานส่งได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาของผู้สอนเป็นสำคัญ แต่ถ้าหากจำนวนนักศึกษามีไม่มาก การได้ฝึกฝนทักษะการเขียนตามที่ตนเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น ก็ถือว่าคุ้มค่าแล้ว ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การทำรายงานในลักษณะนี้ นักศึกษาจะไม่สามารถคัดลอกเอกสารใดจากอินเทอร์เน็ตมาส่งได้

เลย นักศึกษาต้องคิดเอง สร้างรูปแบบนำเสนอเองล้วน ๆ ฉะนั้นทักษะและความเข้าใจของนักศึกษา ย่อมจะติดแน่นทนนานยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเหมาะกับนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์อีกด้วย

สำหรับผู้สอนห้องขนาดใหญ่ มีผู้เรียนตั้งแต่ 50-80 คน การให้นักศึกษาเขียนรายงานในลักษณะนี้มีภาระอยู่ไม่น้อย ดังนั้น Frank (2006) เสนอทางออกโดยให้จ้างนักศึกษารุ่นพี่หลายคน มาช่วยอ่าน (Peer Group) และประเมินตามหลักเกณฑ์ที่ผู้สอนกำหนด แล้วให้คะแนนโดยแบ่งงานที่เขียนมาเป็นสามกลุ่ม ได้แก่ ระดับ “พอใช้ได้”, “ดี” และ “ดีมาก” สุดท้ายผู้สอนต้องตรวจทานดูอีกครั้ง หากนักศึกษาท่านใด มีความเห็นว่าคุณน่าจะได้คะแนนมากกว่าความเห็นจาก Peer Group ผู้สอนจะต้องชี้แจงและไขข้อข้องใจได้ และแน่นอนว่า งบประมาณสำหรับจ้างนักศึกษามาช่วยงานนั้น ต้องได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

4.2.3 ตัวอย่างเกมในชั้นเรียน

ปัจจุบันนี้ การศึกษาเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Economics) ได้รับความสนใจมาก ดังจะเห็นได้จากการมอบรางวัลโนเบลแก่ผู้ที่บุกเบิกด้านนี้เมื่อปี 2002 ทำให้การวิเคราะห์พฤติกรรมการตัดสินใจของคนเรา มีขอบเขตกว้างกว่าสมมติฐานในเรื่องความสมเหตุสมผล (Rationality) อย่างไรก็ตาม การใช้เกมสำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ก็มีข้อจำกัด ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอตัวอย่างเกมในชั้นเรียนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นดังนี้

เกมที่ 1)

ผู้สอนแจกกระดาษแผ่นเล็กๆ แก่นักศึกษาทุกคน แล้วตั้งคำถามสองข้อ โดยใช้เวลาตอบไม่เกิน 1 นาที

ข้อแรก ถ้ากระเป๋าสตางค์ของคุณหายไป คุณคิดว่ามีโอกาสดีที่เปอร์เซ็นต์ที่ผู้เก็บได้จะส่งกระเป๋าคืนถึงคุณทางไปรษณีย์ จงระบุตัวเลขโดยเลือกตัวเลขมาเพียง 1 ตัวจาก 0, 10, 20,... ถึง 100%

ข้อที่สอง ถ้าคุณเก็บกระเป๋าสตางค์ของคนอื่นได้ คุณคิดว่ามีโอกาสดีที่เปอร์เซ็นต์ที่คุณจะส่งคืนเจ้าของทางไปรษณีย์ จงระบุตัวเลขโดยเลือกตัวเลขมาเพียง 1 ตัวจาก 0, 10, 20,... ถึง 100%

ผู้สอนต้องสมมติว่า ในกระเป๋าสตางค์ทั้งสองกรณีมีหลักฐานแสดงที่อยู่ของเจ้าของกระเป๋าสตางค์ เมื่อนักศึกษาตอบเสร็จแล้วส่งคืนผู้สอน แล้วมอบหมายให้ตัวแทนนักศึกษา 2 คนออกมาสุ่มตัวเลขที่เพื่อน ๆ ตอบมา ลงบนกระดาน ผลที่ได้ย่อมแสดงถึงระดับความคิดเห็นในระดับหนึ่ง จากนั้นผู้สอนสามารถตั้งคำถามเพื่อให้มีการอภิปรายต่อไปได้อีกว่า สังคมควรมีมาตรการอย่างไรบ้าง ถึงจะทำให้ผู้ที่ทำกระเป๋าสตางค์หายได้รับคืนทั้งเงินและเอกสารสำคัญ

เกมที่ 2)

ผู้สอนอธิบายเหตุการณ์ที่มีผู้ต้องหา 2 คน สมมติว่าทั้งสองร่วมมือก่อเหตุ เมื่อถูกตำรวจจับได้แล้ว ก็ถูกแยกสอบสวนคนละห้อง ตัวเลขในตารางแสดงผลลัพธ์ในแต่ละกรณี ตัวเลขแรกเป็นระยะเวลาที่แดงจะถูกลงโทษ ตัวเลขที่สองเป็นระยะเวลาที่ดำจะถูกลงโทษ ผลลัพธ์จะเป็นเช่นใดนั้น ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของคู่กรณี เช่น ถ้าทั้งคู่สารภาพ จะถูกจำคุกคนละ 2 ปี กรณีที่ดำเลือกไม่สารภาพ แต่แดงยอมสารภาพ ดังนั้นแดงจะติดคุก 3 เดือน ขณะที่ดำติดคุกนาน 5 ปี เกมนี้ให้นักศึกษาใช้เวลาหาคำตอบประมาณ 10 นาที โดยให้ตอบว่า ผลลัพธ์จะลงเอยในช่องใด เพราะเหตุใด จากตัวเลขต่อไปนี้

		ดำ	
		สารภาพ	ไม่สารภาพ
แดง	สารภาพ	2 ปี, 2 ปี	3 เดือน, 5 ปี
	ไม่สารภาพ	5 ปี, 3 เดือน	6 เดือน, 6 เดือน

จากการบรรยายของผู้วิจัยพบว่า คำตอบของนักศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ให้ผู้สอนสอบถามว่าเหตุใดนักศึกษาจึงตอบเช่นนั้น จากนั้นผู้สอนเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง ประเด็นสำคัญของเรื่องนี้อยู่ที่ความเชื่อมโยงไปสู่การสร้างความร่วมมือกันของคนในสังคม จะต้องสร้างเงื่อนไขอย่างไรบ้าง กระบวนการตรวจสอบว่ามีผู้ไม่ร่วมมือ ทำได้ง่ายหรือยาก และเราจะกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ไม่ร่วมมือหรือให้รางวัลแก่ผู้ร่วมมืออย่างไรบ้าง

บทเรียนจากเรื่องนี้ก็คือ สินค้าและบริการบางอย่างสำหรับชุมชน ซึ่งทุกคนได้ประโยชน์ร่วมกัน จะปล่อยให้ต่างคนต่างอยู่ไม่ได้ ควรมีกฎบังคับให้ช่วยออกเงิน และลงโทษคนไม่เสียใจ เช่น การสร้างสะพานข้ามคลองเข้าหมู่บ้าน การติดตั้งหลอดไฟฟ้าจากถนนใหญ่เข้าสู่หมู่บ้าน เพื่อให้แสงสว่างยามค่ำคืนและการสัญจรไปมามีความปลอดภัย ถ้าชุมชนใช้วิธีเรียไร จะไม่บังเกิดผลสำเร็จ อีกทั้งการสร้างหรือซ่อมแซม จะทำไปตามมีตามเกิด ดังนั้นต้องส่งเสริมให้คนในสังคมร่วมมือกัน เพื่อต้องลดภาวะ “กลืนไม่เข้า คายไม่ออก” (Prisoner's Dilemma) ให้มีน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

เกมที่ 3) การกีดกันการค้า และการค้าเสรี

ให้ผู้สอนแจกกระดาษให้นักศึกษาทุกคน แล้วผู้สอนเล่าเหตุการณ์ ตั้งคำถามให้นักศึกษาเขียนคำตอบที่ละข้อ โดยสมมติเหตุการณ์ดังนี้

ราคาผลิตภัณฑ์พลาสติกในไทยค่อนข้างแพง เพราะกำหนดอัตราภาษีนำเข้าเม็ดพลาสติกไว้สูง ทำให้ผู้ซื้อวัตถุดิบและผู้บริโภค ต้องจ่ายแพงกว่าที่ควร เดือนละ 80 ล้านบาท (เมื่อเทียบกับการไม่เก็บภาษี) ถ้าคนงานในโรงงานผลิตเม็ดพลาสติกมีทั้งสิ้น 20,000 คน แต่เงิน 80 ล้านบาท ช่วยให้ผู้ผลิตเม็ดพลาสติก ไม่ต้องลดคนงานให้เหลือเพียง 10,000 คน แสดงว่าต้นทุนในการปกป้องเดือนละ 8,000 บาท ต่อคนงาน 1 คน

1. ไทยควรเปิดการค้าเสรี หรือ ยังคงกีดกันการนำเข้า (เก็บภาษี) ต่อไป

2. ตอนนี้สิงคโปร์ผลิตเม็ดพลาสติกได้ราคาถูกกว่าไทย กำลังจะบุกตลาดไทยในไม่ช้า นี้ แต่ติดขัดที่ภาษีนำเข้าของไทยยังเก็บแพง กลุ่มผู้ผลิตเม็ดพลาสติกไทย ก็กังวลเรื่องนี้ เพราะมีต้นทุนสูงกว่า ขณะเดียวกันผู้ผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติกทั้งหลายในไทย ผลิตงาน กะละมัง เสื่อ โอกาสนำเข้าเม็ดพลาสติกจากสิงคโปร์ เพราะกำหนดอัตราภาษีแพง กลุ่มผู้ผลิตเม็ดพลาสติกไทย รวมตัวเรียกร้องให้รัฐบาลเพิ่มอัตราภาษีนำเข้าให้สูงกว่าเดิมอีก ไม่งั้นจะแย่ จะต้องลดคนงานลงจำนวนมาก ถ้านายกรัฐมนตรี นำข้อเสนอไปสู่การทำประชามติ คุณจะสนับสนุน หรือ คัดค้านการขึ้นอัตราภาษีนำเข้า

3. โดยทั่วไปแล้ว การรักษาคคนงานให้มียานทำในอุตสาหกรรม เม็ดพลาสติกต่อไป จะเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างไรบ้าง

4. การปกป้องอุตสาหกรรมนี้ เป็นภาระแก่ผู้บริโภค (และผู้ผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก) ที่ต้องจ่ายในราคาแพงขึ้น คุณคิดว่า รายจ่ายที่แพงกว่าที่ควรนี้ ควรจะเพิ่มขึ้นเป็นกี่บาท ถึงจะเพียงพอสำหรับให้คนงาน 1 คนมีงานทำในโรงงานผลิตเม็ดพลาสติก (หรือถามว่า 8 พันบาท/คน/เดือน นั้นเพียงพอแล้วหรือยัง)

เมื่อนักศึกษาเขียนคำตอบเสร็จแล้ว ให้ตัวแทนนักศึกษารวบรวมและช่วยสรุปคำตอบบนกระดาน จากนั้นผู้สอนอธิบายแนวคิดในเรื่องนี้ โดยใช้เวลารวมในกิจกรรมนี้ประมาณ 40 นาที

4.2.4 ตัวอย่างการใช้ข่าวประกอบการสอน

ข่าวที่ 1 “เนื้อหมูดีแสดหน้ารัฐ ปรับขายปลีกเป็น ก.ก. 125 บ. พาณิชย์ใ้รน้ำยา สั่งตรึงราคา พ่อค้าไม่สน ส.ผู้เลี้ยงรับหน้าฟาร์มสูงกว่าตกลง” (ข่าวสด, 8 มี.ค. 2547)

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า จากการออกสำรวจราคาจำหน่ายสุกรชำแหละเนื้อแดงในท้องตลาดกรุงเทพ พบว่ามีราคาจำหน่ายเพิ่มขึ้นถึงกิโลกรัมละ 125 บาท แม้วก่อนหน้านี้ นายวัฒนา เมืองสุข รัฐมนตรีพาณิชย์ จะสั่งการให้กรมการค้าภายในตรึงราคาจำหน่ายปลีก เนื้อสุกรชำแหละแดง สะโพกไม่เกิน 95 บาท เนื้อสัน 95 บาท เนื้อสันนอก 96 บาท เนื้อไหล่ 93 บาท ขณะที่ก่อนหน้านี้นายกสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งประเทศไทย ทำหนังสือมายังกรมการค้าภายในว่าจะตรึงราคาหมูมีชีวิตหน้าฟาร์มจังหวัดนครปฐมไว้กิโลกรัมละ 46 บาท แต่ก็ไม่เป็นผล เพราะขณะนี้ราคาเพิ่มเป็นกิโลกรัมละ 50 บาท

แหล่งข่าวจากกระทรวงพาณิชย์กล่าวว่า ขณะนี้มีประชาชนร้องเรียนผ่านสายด่วน 1567 จำนวนมาก มีการจำหน่ายสุกรชำแหละเนื้อแดงราคาแพง ซึ่งกรมการค้าภายในได้จัดส่งสายตรวจออกไปจับกุม โดยพฤติกรรมของผู้ค้าปัจจุบันทำให้การจับกุมเป็นไปได้ยาก เนื่องจากพ่อค้าแม่ค้าจะใช้วิธีปิดป้ายแสดงราคาจำหน่ายในราคาถูก ประมาณกิโลกรัมละ 85 บาท เพื่อดึงดูดลูกค้าที่ แต่เมื่อมีการซื้อจริงจะจำหน่ายในราคาสูงกว่าป้ายแสดงราคา คือประมาณกิโลกรัมละ 125 บาท ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องใช้การล่อซื้อจึงจะสามารถจับกุมได้

คำถาม

1. การควบคุมราคาเนื้อหมู มีผลดีและผลเสีย อย่างไรบ้าง
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับนโยบายการควบคุมราคาเนื้อหมู

ข่าวที่ 2 “ไวยพาณิชย์ ขยายลำไยอบแห้งเจ้ ลดฮวบจาก 72 บ. เหลือ 32 บ./ก.ก.”

(ข่าวสด, 2 มี.ค. 2547)

ผู้สื่อข่าวรายงานจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่า อ.ต.ก. ดำเนินการรับจำนำลำไยอบแห้งปี 2546 จำนวน 2 รอบ จำนวนทั้งสิ้น 13,000 ตัน วงเงิน 718 ล้านบาท มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 4,300 ราย สิ้นสุดโครงการไปเมื่อวันที่ 31 ธ.ค. 2546 จนถึงขณะนี้เกษตรกรมาไถ่ถอนคืนเพียง 610 ก.ก. เป็นเงิน 33,000 บาท และตามมติคณะกรรมการระบายลำไยอบแห้งปี 2546 ที่ประชุมไปเมื่อวันที่ 20 ม.ค. 2547 มีมติให้ขยายลำไยอบแห้งให้แก่บริษัท สองดา จำกัด จำนวน 400 ตัน เป็นเงิน 15 ล้านบาท และบริษัทแคลลี เกษตรภัณฑ์ จำกัด จำนวน 630 ตัน วงเงิน 24 ล้านบาท ดังนั้น จึงเหลือยอดลำไยในโกดังทั้งสิ้น 12,500 ตัน วงเงิน 683 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม ในการรับจำนำลำไยอบแห้งปี 2545 ยังมีลำไยเหลือในโกดังจำนวน 20,000 ตัน รวมลำไยที่อยู่ในโกดังกว่า 30 แห่งของ อ.ต.ก. ในปี 2545-2546 ขณะนี้มี 32,500 ตัน และในส่วนขององค์การคลังสินค้า (อคส.) อีกประมาณ 40,000-50,000 ตัน รวมทั้งสองหน่วยงานที่ยังมีลำไยอบแห้งค้างในโกดังประมาณ 80,000 ตัน ล่าสุดทางคณะกรรมการระบายลำไยอบแห้ง ที่มีนายศิริพล ยอดเจริญเมือง อธิบดีกรมการค้าภายใน เป็นประธาน ได้ตกลงที่จะขายลำไยทั้งหมดให้กับบริษัท ซีเตอ จากประเทศจีน ที่มีตัวแทนอยู่ในประเทศไทย ซึ่งกำลังต่อรองราคากันอยู่ เบื้องต้นทางบริษัทดังกล่าวให้ราคาเพียง ก.ก.ละ 30 กว่าบาทเท่านั้น ทั้งๆ ที่ราคารับจำนำเกรด AA อยู่ที่ 72 บาท เกรด A ราคา 54 บาท และเกรด B ราคา 36 บาท โดยอ้างว่าลำไยในโกดังมีการเก็บค้างปีทำให้มีราขึ้น และเสื่อมคุณภาพ

(หมายเหตุ : ผู้วิจัยปรับตัวเลขให้เป็นจำนวนเต็ม)

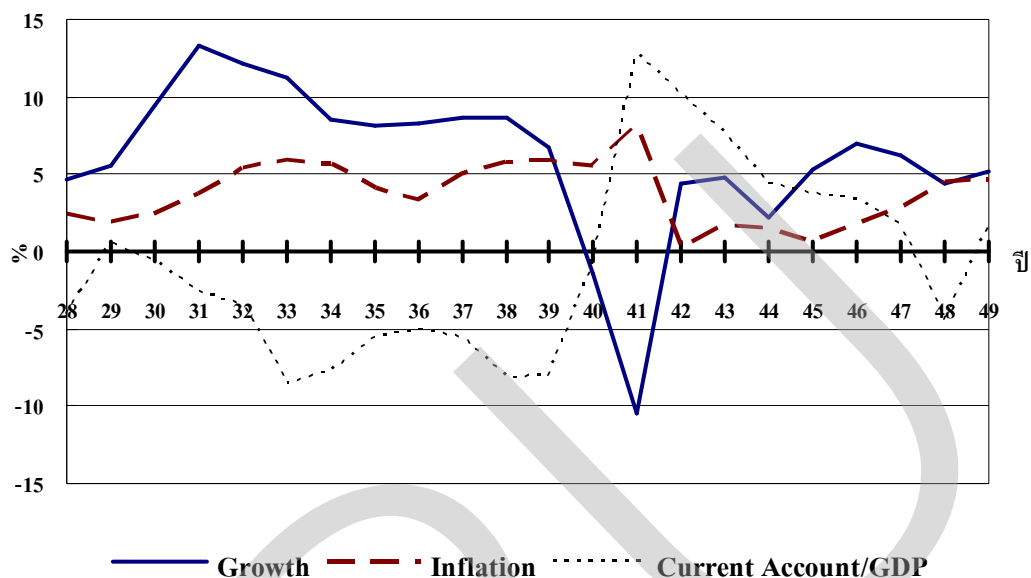
คำถาม

1. มาตรการพยุงราคา มีผลดีและผลเสียอย่างไรบ้าง
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับมาตรการพยุงราคา

4.2.5 การใช้สถิติเศรษฐกิจประกอบการสอน

ผู้สอนแจกข้อมูลสถิติหรือรูปภาพประกอบการสอน โดยให้นักศึกษาสรุปประเด็นที่ได้จากสถิตินั้น ผู้วิจัยเคยใช้ตัวอย่างกราฟในภาพที่ 1 โดยอธิบายที่มาของข้อมูล และทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในรอบหลายปีที่ผ่านมา ผู้สอนสามารถสรุปประเด็นจากรูปนี้ได้หลายประการ เช่น ช่วงใดเศรษฐกิจขยายตัวมาก เราก็จะประสบภาวะขาดดุลการค้าและบริการ นอกจากนี้ อัตราเงินเฟ้อก็สูงขึ้นอีกด้วย จนกระทั่งปี 2540 ไทยเกินดุลการค้าและบริการ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้บอกถึงความขัดแย้งในการบรรลุเป้าหมายเศรษฐกิจมหภาคนั้นเอง

ภาพที่ 1 ตัวชี้วัดเศรษฐกิจมหภาคของไทย ปี 2528-2549

4.3 สรุปแนวทางการสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

ผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นส่วนใหญ่คุ้นเคยกับเนื้อหามาก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 3 อีกทั้งได้เสนอให้ตัดเนื้อหาในภาพรวมไว้ในหัวข้อ 2.5 แล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจะย้ำถึงเฉพาะประเด็นสำคัญในแต่ละบท เพื่อให้ผู้สอนปรับเนื้อหาและลำดับการสอนต่อไปนี้

บทที่ 1 แนะนำความรู้เบื้องต้น

1.1 การทดสอบก่อนเรียน

ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ Economic Literacy และเฉลยในชั้น ผู้สอนใช้แบบทดสอบนี้เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของวิชา หรืออาจจะเก็บคะแนนด้วยก็ได้ รายละเอียดของแบบทดสอบอยู่ในภาคผนวก 1 ซึ่ง รศ.ดร.วรารักษ์ สามโกเศศ และผู้วิจัย ได้เรียบเรียงและดัดแปลงมาจาก Economic Literacy Test ไว้เมื่อปี 2545

1.2 ชีวชนให้ผู้เรียนพิจารณาพฤติกรรมการตัดสินใจ 4 ประการที่คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจไม่ถูกต้อง (ซึ่งขัดกับหลักการเศรษฐศาสตร์) ดังนี้

1) วัดประโยชน์กับต้นทุนโดยเทียบเป็นสัดส่วน (Proportion) เทียบกับมูลค่าของสินค้า

ตัวอย่าง ถ้านักศึกษาอยากได้เครื่องคิดเลขรุ่นหนึ่ง มีขายบริเวณหน้ามหาวิทยาลัย ราคา 250 บาท แต่ห้างที่อยู่ไกลออกไปราว 5 กิโลเมตร ขายรุ่นนั้นเพียง 150 บาท คุณจะไปซื้อที่ห้างหรือไม่ แม้คำตอบไม่ตายตัว แต่ส่วนใหญ่ตอบว่า “ไป” เพราะประหยัดเงินตั้ง 100 บาท และถ้าอยากได้คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กรุ่นหนึ่ง ราคา 20,000 บาท มีบริษัทตัวแทนขายอยู่บริเวณหน้ามหาวิทยาลัย แต่ตัวแทนบริษัทอีกรายหนึ่ง ขายอยู่ในห้างที่ไกลออกไป 5 กิโลเมตร กำลังลดราคารุ่นนั้นเหลือเพียง 19,900 บาท สมมติว่าบริการหลังการขายเหมือนกันทุกประการไม่ว่าจะซื้อจากร้านใด คุณจะไปซื้อที่ห้างหรือไม่ คำตอบที่ได้ก็ไม่ตายตัวเช่นเคย ส่วนใหญ่ตอบว่า “ไม่ไป” แม้เหตุผลที่อธิบายมายังไม่ชัดเจน แต่อันที่จริงแล้ว ควรไปซื้อที่ห้างทั้งสองกรณีหรือไม่ เพราะเหตุใด

2) สิ้นเปลืองค่าเสียโอกาส

ตัวอย่าง มีหลายเหตุการณ์ที่คนเราคิดว่า เป็นของที่ได้มาฟรี (ซึ่งบางอย่างมีอยู่ตามธรรมชาติ) แต่การได้ใช้สอยสิ่งเหล่านั้น มักมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นเสมอ เช่น ผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือแจกดาวน์โหลดฟรี แต่ก็ต้องเสียค่าใช้จ่าย หรือแม้ไม่ต้องจ่ายเป็นตัวเงิน แต่ก็เสียเวลาไปทำอย่างอื่น ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่า มีต้นทุนเกิดขึ้นแล้ว ประเด็นต่อมาคือ การตัดสินใจจะทำอะไรบางอย่างหรือไม่กระทำสิ่งใด เกิดผลได้คุ้มกับผลเสียหรือไม่ ซึ่งแต่ละคนก็ตีค่าของสองสิ่งแตกต่างกัน สุดท้ายแล้ว ข้อคิดที่ว่าเมื่อทุกสิ่งมีต้นทุน นักศึกษาทั้งหลายพึงคิดให้ถ่วงถี่ เมื่อมีใครหยิบยื่นของฟรีมาให้

3) ไม่ตัดใจทิ้งต้นทุนจม (Sunk Cost)

ตัวอย่าง สมมติว่า ท่านเจ็บป่วย ต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล หมอเห็นว่า ท่านควรนอนพักโรงพยาบาล อย่างน้อย 1 คืน แต่ทางโรงพยาบาลคิดค่าห้องแบบเหมาจ่ายในราคา 3,000 บาท และพักอยู่ได้ไม่เกิน 3 คืน แต่ท่านนอนพักคืนเดียวก็รู้สึกทุเลาเกือบเป็นปกติแล้ว ท่านจะอยู่พักต่อถึง 3 คืนหรือไม่ เพราะเหตุใด

4) แยกแยะไม่ออกระหว่างต้นทุนและรายรับเฉลี่ย (Average) กับ ต้นทุนและรายรับส่วนเพิ่ม (Marginal)

ตัวอย่าง โดยทั่วไปคนเรามักคำนวณต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยเทียบกับรายรับเฉลี่ยต่อหน่วย ทั้งที่จริงควรพิจารณาว่า ถ้าเราขยายการผลิตเพิ่มขึ้น รายรับที่จะเพิ่มนั้นคุ้มกับต้นทุนที่จะเพิ่มขึ้นหรือไม่

บทที่ 2 ต้นทุนค่าเสียโอกาส

อธิบายความหมายของต้นทุนต่างๆ แล้วมอบหมายให้นักศึกษาทำกรณีศึกษาเป็นกลุ่ม ส่งในชั้นเรียน ให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอหน้าชั้น แล้วผู้สอนเฉลยกรณีศึกษา เวลาที่ใช้ขึ้นอยู่กับจำนวนกรณีศึกษา ผู้สอนต้องใช้ดุลยพินิจตามความเหมาะสม

ผู้วิจัยขอเสนอตัวอย่างเกี่ยวกับรถแท็กซี่ ดังนี้ เมื่อใดที่เจ้าแท็กซี่จอดให้คนขับรถแท็กซี่ขับรถป้ายแดงออกมาบริการ มักโชคร้ายเจอด่านตำรวจ คนขับต้องยื่นใบขับขี่ให้ตำรวจ แล้วก็ไต่ใบสั่งมา โทษฐานนำรถที่มีทะเบียนป้ายแดงมาขับ จากนั้นเมื่อไปรับใบขับขี่คืนที่สถานีตำรวจ ต้องเสียค่าปรับ 400 บาท ผู้วิจัยเคยถามคนขับได้คำตอบมาว่า เจ้าแท็กซี่ 200 บาท รับภาระกันคนละครึ่ง น่าสงสัยจังว่า ทำไมเจ้าแท็กซี่ถึงยอมให้นำรถป้ายแดงออกมาให้บริการ ทั้งที่อยู่ระหว่างรอป้ายทะเบียนถาวร และ ก็รู้ยิ่งกว่ารู้ว่า มีโอกาสถูกจับ และเสียค่าปรับแน่นอน

บทที่ 3 การออมและการใช้เงิน

ประเด็นสำคัญของบทนี้เกี่ยวกับค่าของเงินที่แท้จริงในปัจจุบันแตกต่างจากค่าในอดีต รวมทั้งความสำคัญของการออมเงินที่ได้ดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นข้อค้นพบจากการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมได้แก่ ไม่ได้สุรุษสุร้าย แต่ทำไมเก็บออมเงินไม่ได้ ทำไมจึงใช้เงินที่ได้มาจากหยาดเหงื่ออย่างกระหน่ำหมดกระแหม่ ขณะที่เงินที่ได้มาจากเงินรางวัลหรือการเสี่ยงโชค มักใช้หมดไปอย่างรวดเร็ว เป็นต้น ผู้สอนสามารถใช้บทความในหนังสือเรื่อง “เงินทองของ (ไม่) หนู” แต่งโดย รศ.ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ มาดัดแปลงเป็นกรณีศึกษาใช้เป็นข้อคิดในเรื่องการออมและการใช้เงินแก่นักศึกษา

บทที่ 4 การผลิต ต้นทุน รายรับ และกำไร

ผู้สอนใช้ตัวอย่างให้ผู้เรียนสามารถบอกความแตกต่างระหว่างกำไรในทางบัญชี กับทางเศรษฐศาสตร์ ความหมายของต้นทุนแต่ละประเภท รายรับ ต้นทุนส่วนเพิ่ม รายรับส่วนเพิ่ม หลังจากเรียนบทนี้แล้วนักศึกษาต้องสามารถตอบคำถามคำถามได้ว่า เหตุใดโรงแรมโรงแรม ที่โทรมๆ หลายแห่ง ผู้คนเห็นว่า สมควรเลิกกิจการ แต่ก็ไม่เลิก และ เจ้าของกิจการหลายแห่ง ขายมาหลายปีแล้ว บ่นว่าขาดทุนมาตลอด แต่เราก็เห็นว่ายังเปิดต่อไป ทำไมไม่เลิก ทั้งๆที่บอกว่าขาดทุน

บทที่ 5 อุปสงค์ อุปทาน

บทนี้นักศึกษาหลายคนมักกังวลเรื่องกราฟแสดงอุปสงค์และอุปทาน ก่อนจะนำเสนอคำอธิบายด้วยรูปกราฟ ผู้วิจัยเสนอให้ตั้งคำถามก่อนเข้าเนื้อหา ดังนี้

1. นักศึกษาคนหนึ่ง พลิกดูรายงานสถิติในห้องสมุด พบว่า ปี 2537 ผู้ใช้บริการตัดผมผู้ชายทั่ว กทม. มีจำนวน 20 ล้านครั้ง ค่าตัดผมครั้งละ 50 บาท ขณะที่ปี 2547 มีผู้ตัดผมเพิ่มเป็น 40 ล้านครั้ง ค่าตัดผมเพิ่มขึ้นเป็นครั้งละ 80 บาท จึงคิดว่า ผู้ชายใน กทม. ตัดผมบ่อยครั้งขึ้น เพราะค่าตัดผมแพงขึ้น คุณเห็นด้วยกับนักศึกษาท่านนี้หรือไม่ อย่างไร

2. ถ้ารัฐบาลณรงค์ให้เยาวชนมีการเล่นฟุตบอลมากขึ้น และนโยบายนี้ค่อนข้างประสบความสำเร็จ เพราะเยาวชนสนใจเล่นฟุตบอลมากขึ้น ขณะเดียวกัน ฝ่ายผู้ผลิตลูกฟุตบอลก็มีหลายรายแข่งกันผลิตลูกฟุตบอลออกมาขายมากขึ้น เหตุการณ์นี้จะทำให้ราคาและปริมาณซื้อขายลูกฟุตบอล เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

เนื้อหาในบทนี้อธิบายเกี่ยวกับราคาและปริมาณการซื้อขายสินค้า และถ้าปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์หรืออุปทานเปลี่ยนไป จะทำให้ราคาและปริมาณซื้อขายเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ผู้สอนบางท่านอาจจะอธิบายเรื่องความยืดหยุ่นต่อราคา (Price Elasticity) ของอุปสงค์และอุปทานเพิ่มเติมด้วยก็ได้ แต่ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการคำนวณน้อยที่สุด เช่นกรณีศึกษาต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 ทางด่วนพิเศษ

การทางพิเศษแห่งประเทศไทย ต้องการขึ้นค่าทางด่วน จาก 40 เป็น 45 บาท ได้ว่าจ้างบริษัทวิจัยให้ศึกษาปริมาณรถที่ใช้ทางด่วนในรอบหกเดือนที่ผ่านมา ได้ผลสรุปว่า “ปริมาณรถที่ใช้ทางด่วน เฉลี่ย 1.2 ล้านคัน/วัน ถ้าเพิ่มค่าทางด่วน ปริมาณรถ อาจลดลงเหลือ 1 ล้านคัน/วัน” ถ้าท่านเป็นผู้ว่าการทางพิเศษ จะตัดสินใจขึ้นค่าทางด่วนหรือไม่ และถ้าผลการศึกษาสรุ้ว่าปริมาณรถจะลดลงเหลือ 1.1 ล้านคัน/วัน ควรขึ้นค่าทางด่วนหรือไม่

ตัวอย่างที่ 2 ของลดราคา

ตามหน้าหนังสือพิมพ์และนิตยสารหลายฉบับ มักมีหน้าโฆษณาเชิญชวนผู้อ่านไปซื้อหนังสือบ้างอย่าง โดยให้ตัดคูปองส่วนลดพิเศษในหน้านั้น ไปแลกซื้อตามร้านตัวแทนจำหน่าย แน่นอนว่าใครไม่ตัดคูปองไปด้วย ก็ต้องซื้อในราคาเต็ม น่าสงสัยว่า ถ้าผู้ผลิตต้องการลดราคาสินค้าเหล่านั้นจริง ๆ ทำไมไม่ลดที่ร้านขายให้รู้แล้วรูดไปเลย มั้มารอให้ผู้คนตัดคูปองจากนิตยสารต่างๆ ไปยื่นที่ร้านทำไมกัน และ มีสินค้าประเภทใดบ้างที่ใช้วิธีการแบบนี้ เพราะเหตุใด

ตัวอย่างที่ 3 ค่าโทรศัพท์มือถือ

ใครบ้างจะคาดคิดว่า ค่าใช้บริการโทรศัพท์มือถือทุกวันนี้ จะถูกกว่าการใช้โทรศัพท์บ้าน อีกทั้งค่าโทรตอนกลางวัน ทำไมจึงไม่เท่ากับค่าโทรตอนกลางคืน ถ้าเป็นเมื่อก่อน ค่าใช้โทรศัพท์มือถือตอนกลางวัน แพงกว่าตอนกลางคืนถึงสามเท่า หลายคน

อธิบายว่า เป็นเพราะการติดต่อสื่อสารในเวลางาน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการงาน ค่าโทร เป็นเท่าใด คนส่วนใหญ่ยังคงต้องใช้บริการอยู่ดี แต่เหตุไฉนทุกวันนี้ ผู้ให้บริการบางเจ้า บางช่วง บางเวลา ก็คิดค่าโทรตอนกลางคืน แพงกว่าตอนกลางวัน

ประเด็นสำคัญต่อจากนี้ควรเน้นถึงความสำคัญของค่าความยืดหยุ่นว่า มีอิทธิพลต่อผู้ซื้อหรือผู้ขายอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ควรกล่าวถึงความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ (Income Elasticity) โดยไม่ต้องคำนวณ เพียงแต่ตั้งคำถามให้นักศึกษาคิดหาคำตอบว่า เหตุใดเกษตรกรผู้ปลูกพืชผลทั้งหลาย จึงไม่ร่ำรวยเหมือนกับผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรม และ เหตุใดภาคการเกษตรทั่วโลกจึงมีสัดส่วนลดลงเรื่อยๆ เมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น

บทที่ 6 การประยุกต์อุปสงค์และอุปทาน

ผู้สอนควรใช้เนื้อหาในบทนี้ อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายของรัฐกับการใช้อุปสงค์และอุปทาน มาวิเคราะห์ผลดีผลเสียของการใช้นโยบายควบคุมราคา (เนื้อหมู) การพยุงราคาพืชผล (ข้าวเปลือก, ลำไย) การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ การควบคุมราคาน้ำมัน การปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น

บทที่ 7 ข้อจำกัดของกลไกตลาด

เนื้อหาในบทนี้อธิบายว่า เหตุใดกลไกตลาดจึงทำงานได้ไม่สมบูรณ์ ซึ่งเกิดมาจากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาการผูกขาด การผลิตสินค้าและบริการสาธารณะ ผลกระทบภายนอกทั้งด้านบวกและลบ กรรมสิทธิ์ของส่วนรวม (Commons) เป็นต้น จำเป็นต้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหเหล่านี้

ในส่วนของการอธิบายปัญหาผลกระทบภายนอกโดยเฉพาะด้านลบ แต่เดิมนั้นเราใช้วิธีแก้ปัญหาตามแนวทางของ Arthur C. Pigou โดยเสนอให้เก็บค่าปรับ ค่าธรรมเนียมหรือภาษีจากผู้ก่อผลลบ อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ของ Ronald Coase ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลในปี 2534 ชี้ให้เห็นว่า การใช้วิธีแก้ไขตามแนวคิดของ Pigou มีข้อจำกัดเพราะมองว่า ผู้ก่อผลลบเป็นผู้ที่ต้องถูกลงโทษ ขณะที่ Coase เห็นว่า ปัญหาผลกระทบภายนอกที่เกิดขึ้นต้องมีคู่กรณี (Reciprocal Nature) ทั้งสองฝ่ายต้องมีการเจรจา ยกตัวอย่างคดีความที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการอ้างว่าค่าตัดสินของศาลในคดีบริษัทบ้านจัดสรรฟ้องโรงงานเลี้ยงหมูแห่งหนึ่ง (*Spur Ind Inc v. Del E. Webb Development Co.* อ้างถึงใน Steven, 1988, pp.84-86) มีความสอดคล้องกับข้อเสนอของ Coase

เดิมโรงงานตั้งอยู่ห่างไกลจากแหล่งชุมชน ต่อมาตัวเมืองได้ขยายตัวเรื่อยๆ จนบริษัทสร้างบ้านจัดสรร ได้ลงทุนซื้อที่ดินและสร้างบ้านใกล้กับโรงงาน ผู้คนที่มาอยู่ ต้องทนดมกลิ่นเหม็นจากโรงงาน กระทั่งบริษัทบ้านจัดสรร ฟ้องคดีเพื่อให้โรงงานย้ายออกไป แต่เจ้าของโรงงานให้

เหตุผลว่าโรงงานตั้งมาก่อนหลายปีแล้ว บริษัทบ้านจัดสรร “เข้ามาหาเหตุรำคาญเอง (Coming to the Nuisance)” ศาลเห็นว่า ถ้าจะให้ชาวบ้านย้ายออกไปจากบ้านจัดสรร มีต้นทุนสูงกว่ากรณีให้โรงงานย้ายออกไป ดังนั้นจึงตัดสินให้โรงงานเป็นฝ่ายย้ายออกไป และก็ให้บริษัทบ้านจัดสรร เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการย้ายโรงงานด้วย

แนวคิดเรื่อง “การเข้ามาหาเหตุรำคาญเอง” มีรากฐานมาแต่โบราณ (Swanson and Kontoleon, pp.391-392) ซึ่งมองว่า ผู้ที่เข้ามาหาเหตุรำคาญเองนั้น ผู้ก่อเหตุรำคาญย่อมไม่มีความผิด (no legal wrong is done to him who consents) แต่ในระยะหลังศาลต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา เห็นว่า ผู้มาอยู่ก่อนไม่ควรเป็นฝ่ายที่มีความได้เปรียบในทางกฎหมายเสมอไป ตราบใดที่กิจการของผู้มาอยู่ก่อน สร้างความเสียหายมากกว่าประโยชน์ทางสังคม เมื่อเทียบกับกิจการของโจทก์ที่เพิ่งเข้ามาอยู่ใหม่ นอกจากนี้ ถ้าศาลให้ความคุ้มครองแก่ผู้มาอยู่ก่อนอาจนำไปสู่ความไม่มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของสังคม เพราะไม่เปิดโอกาสให้รายอื่น ๆ เข้ามาจัดสรรการใช้สอยพื้นที่นั้น ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมมากกว่ากิจการที่มีอยู่ก่อนได้

คำตัดสินในคดีนี้ ดูเหมือนไม่เป็นธรรมแก่โรงงาน แต่อาจทำให้ผู้ประกอบการรายอื่นไปกว้านซื้อที่ดินใกล้ๆ กิจการของผู้ก่อเหตุรำคาญได้ในราคาต่ำเป็นพิเศษ เพราะแม้จะอยู่ใกล้แหล่งมลภาวะก็คงไม่เป็นไร อดทนอีกหน่อย รอเวลาฟ้องร้องต่อศาลในวันหน้า และถึงอย่างไรเสีย ศาลก็ต้องให้ผู้ก่อความเสียหายย้ายออกไปอยู่แล้ว ผู้พิพากษาในคดีนี้เกรงว่าพฤติกรรมดังกล่าวจะเกิดขึ้น จนสร้างความยุ่งยากตามมาภายหลัง จึงได้บังคับให้โจทก์ (บริษัทบ้านจัดสรร) จ่ายค่าชดเชยแก่โรงงานด้วย

จะเห็นว่าแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ก่อผลลบกับผู้เสียหาย ต่างจากข้อเสนอของ Pigou ดังนั้นผู้สอนควรให้ความสำคัญกับแนวคิดของ Coase ด้วย

สำหรับกรณีกรรมสิทธิ์ของส่วนรวม ซึ่งทุกคนเป็นเจ้าของ ก็สร้างปัญหาในอีกลักษณะหนึ่ง กล่าวคือ มีแนวโน้มที่การใช้ทรัพยากรของส่วนรวม จะหมดเปลืองไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง รัฐจึงต้องมีบทบาทในการกำหนดกติกาในการใช้สอย ผู้วิจัยขอเสนอตัวอย่างกรณีศึกษาประกอบการเรียนการสอนในส่วนเรื่องนี้ ดังต่อไปนี้

สมมติว่า ข้อมูลในตารางแสดงจำนวนคนตกปลาในอ่างเก็บน้ำของชุมชน และจำนวนปลาที่จับมาได้ในแต่ละวัน

- กำหนดให้ – คนตกปลาแต่ละคน เสียโอกาสได้รายได้จากทางอื่น 40 บาทต่อวัน
- ราคาปลาในตลาดตัวละ 4 บาท
 - มูลค่าประโยชน์ส่วนเพิ่มของแต่ละคน (Marginal Private Benefit-MPB) (บาท)
 - มูลค่าประโยชน์ส่วนเพิ่มของทั้งชุมชน (Marginal Social Benefit- MSB) (บาท)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนคนตกปลาในอ่างเก็บน้ำของชุมชน และจำนวนปลาที่จับมาได้ในแต่ละวัน

จำนวนคนตกปลา	จำนวนปลาที่จับได้ต่อคน	จำนวนปลาทั้งหมดที่จับได้	MPB	มูลค่าปลาทั้งหมดที่จับได้	MSB
1	40	40	160	160	160
2	35	70	140	280	120
3	30	90	120	360	80
4	25	100	100	400	40
5	20	100	80	400	0
6	15	90	60	360	-40
7	10	70	40	280	-80
8	5	40	20	160	-120

ก. จำนวนคนตกปลาที่เหมาะสมสำหรับชุมชน ควรมีกี่คน เพราะเหตุใด

ข. ถ้าทุกคนในชุมชนมีสิทธิ์ตกปลา จำนวนคนตกปลาจะมีมากที่สุดได้กี่คน เพราะเหตุใด และผลลัพธ์ที่ได้ แตกต่างจากข้อ ก. หรือไม่ อย่างไร

ตัวอย่างนี้ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของกรรมสิทธิ์ของส่วนรวม และยังได้ทบทวนเรื่องต้นทุนค่าเสียโอกาสอีกครั้ง แนวทางการสอนลักษณะนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Frank and Bernanke (2007, p.ix) ที่เสนอให้แทรกแนวคิดเดิมสำหรับการวิเคราะห์เหตุการณ์ใหม่ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการมากขึ้น และเห็นว่าแนวคิดเดียวสามารถนำมาวิเคราะห์ได้หลายเหตุการณ์

บทที่ 8 เศรษฐศาสตร์มหภาค

ผู้สอนแนะนำขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาคนั้น ต่างจากเศรษฐศาสตร์จุลภาคอย่างไร หลังจากเรียนจบบทนี้แล้ว นักศึกษาต้องอธิบายเหตุผลในเหตุการณ์ต่อไปนี้ได้

ระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้นถือเป็นข่าวร้าย แต่ระดับราคาลดลง ก็ไม่ใช่ข่าวดี

การออมส่วนบุคคลนับว่าเป็นสิ่งดี แต่ถ้าทุกคนในประเทศลดการใช้จ่ายลงในเวลาหนึ่ง จะเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม

ในภาวะที่เศรษฐกิจซบเซา รายได้ของประชาชนลดลง ข่าวของมีราคาค่อนข้างถูก แต่ถ้าเศรษฐกิจดี รายได้ของประชาชนเพิ่ม ราคาข้าวของอาจจะแพงขึ้น

นอกจากนี้ นักศึกษาจะต้องบอกความหมายของตัวแปรสำคัญทางเศรษฐกิจได้ ตลอดจนบอกความแตกต่างระหว่างการวัดมูลค่าผลผลิตตามราคาตลาดและตามราคาปีฐาน

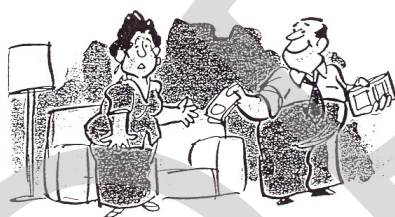
(โดยไม่จำเป็นต้องกล่าวถึง GDP Deflator) ระบุประโยชน์และข้อจำกัดของการใช้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ในประเทศ (Gross Domestic Product-GDP) อธิบายความหมายของภาวะเงินเฟ้อ เงินเพื่อและผลกระทบ กระแสไหลเวียนของรายได้ รายจ่าย และในกรณีที่ระบบเศรษฐกิจมีรายจ่ายไม่สมดุลกับผลผลิต จะส่งผลกระทบต่อการผลิต การจ้างงาน ระดับรายได้ อย่างไร

ผู้สอนสามารถใช้การตูนมาประกอบการสอน (ภาพที่ 2) โดยให้นักศึกษาตอบคำถามแล้วเก็บคะแนนด้วยก็ได้ โดยตั้งคำถามว่า “จากภาพทั้ง 6 แต่ละภาพมีความหมายในเชิงที่เกี่ยวกับเงินเพื่ออย่างไรบ้าง”

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการตูนที่อธิบายภาวะเงินเพื่อโดย ชัย ราชวัตร

เงินเพื่อ...

(1) ▼ ซื้อของที่ราคาถูกเงิน 1000 แล้วขายมันให้ 2000 !

(2) ▼ ซื้อของที่แพงจนเพื่อนซื้อไม่ได้ หรือซื้อของที่ไม่ได้กินเลย !

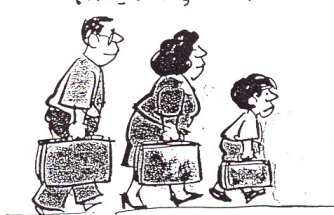
(3) ▼ ซื้อของที่คิดค่าไม่พอหรือลดราคาแล้วแต่ของหายากขึ้นที่เคยซื้อไปแล้ว !

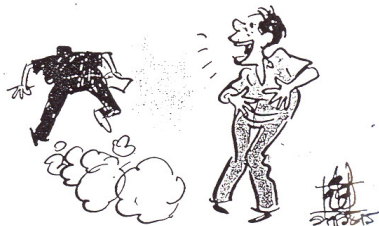
(4) ▼ ซื้อของที่เงินซื้อไม่ได้ หรือซื้อของที่เคยซื้อได้ !

(5) ▼ ซื้อของที่แพงเปลี่ยนกระเป๋าสตางค์ใหม่ในหนึ่งวัน !

(6) ▼ ซื้อของที่ตกลงกระเป๋าสตางค์แล้วสูญเงินไปหมด !

ศ.ก. 2540 ราชวัตร

บทที่ 9 การเงิน การคลัง

บทนี้แนะนำความรู้เกี่ยวกับมาตรการของภาครัฐในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปัญหาภาวะเศรษฐกิจถดถอย การว่างงาน และปัญหาเงินเฟ้อ ตลอดจนการกระจายรายได้ บทบาทของธนาคารพาณิชย์ (โดยไม่จำเป็นต้องคำนวณหา Money Multiplier) ดังนั้นนักศึกษาจะต้องได้เรียนรู้ลักษณะปัญหา แนวทางการแก้ไขโดยการใช้นโยบายการเงินการคลัง และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตามมา จะส่งผลต่อทิศทางของระดับผลผลิต ราคาสินค้าโดยทั่วไป อัตราดอกเบี้ย การลงทุน และการออมอย่างไรบ้าง

บทที่ 10 ภาวะระหว่างประเทศ

เนื้อหาในบทนี้มีสองส่วน ส่วนแรก อธิบายสาเหตุและความสำคัญของการค้าขายแลกเปลี่ยน ผู้เรียนควรได้เรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ซึ่งเป็นบ่อเกิดของการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันในกลุ่มชนและการค้าขายระหว่างประเทศ ผู้วิจัยขอเสนอตัวอย่างกรณีศึกษาที่อธิบายโดย James C. Ingram (ผู้แต่งหนังสือเศรษฐกิจประเทศไทยเมื่อหลายสิบปีก่อน) อ้างถึงในบทความของ Krugman (1993) และในหนังสือของ Landsburg (1997, pp.12-13) ซึ่งผู้วิจัยเรียบเรียงมาดังนี้

“โรงงานขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ริมทะเล เป็นที่รู้กันดีว่า โรงงานมีเทคโนโลยีล้ำยุค สามารถใช้ผลผลิตทางการเกษตรป้อนเข้าสู่เครื่องจักร ผลิตเป็นรถยนต์ออกมาจำหน่าย กรรมวิธีนี้ถูกปิดเป็นความลับมาเนิ่นนาน ฝ่ายผู้บริหารต่างชื่นชมรถยนต์ที่มาจากโรงงานดังกล่าว เพราะมีคุณภาพดีกว่าและราคาถูกกว่ารถยนต์ในประเทศ นอกจากนี้ชาวบ้านชาวไร่ก็มีความสุขมากขึ้น เพราะราคาพืชผลสูงขึ้น สามารถปลูกและขายได้มากกว่าเมื่อก่อน ส่วนผู้ที่ไม่ค่อยพอใจ ได้แก่ ผู้ผลิตรถยนต์ในประเทศ และคนงานต้องออกจากงาน เพราะยอดขายเริ่มลดลง แต่เมื่อนึกถึงราคาและคุณภาพรถยนต์จากโรงงานนี้แล้ว ก็ชื่นชมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ดีกว่าเดิม

อยู่มาวันหนึ่งหนังสือพิมพ์ลงบทสัมภาษณ์ลูกจ้างของโรงงานนั้น ซึ่งอัดอั้นกับการทำงาน โดยเปิดเผยว่า ที่ทุกคนเห็นโรงงานขนาดใหญ่นั้น แท้ที่จริงข้างในไม่มีอะไรเลย ด้านหลังโรงงานเป็นท่าเรือขนาดใหญ่ เมื่อเจ้าของโรงงานรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรเข้ามาทางด้านหน้า จากนั้นก็บรรทุกลงเรือไปขายต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นรถยนต์นำเข้ามาจำหน่ายในประเทศ เมื่อประชาชนทราบข่าวนี้ เจ้าของโรงงานที่เป็นวีรบุรุษของประเทศ ก็กลายเป็นผู้ร้ายในบัดดล ผู้คนสาปแช่งต่างๆ นานาว่า ทำให้อุตสาหกรรมรถยนต์ในประเทศ ล่มจม และคนงานถูกไล่อพยพ”

จากเรื่องราวข้างต้น ผู้สอนควรตั้งคำถามให้ผู้เรียนเขียนคำอธิบายมาว่า ผู้เขียนเรื่องนี้ต้องการบอกผู้อ่านในประเด็นอะไรบ้าง

ส่วนที่สอง เกี่ยวกับการเงินระหว่างประเทศ ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในกรณีขาดดุลหรือเกินดุล รวมทั้งแนวทางแก้ไข และอธิบายได้ว่า เหตุใดการขาดดุลการค้าและบริการ “ซ้ำซาก” ถือเป็นข่าวร้าย แต่การเกินดุลเป็นเวลานาน ก็ไม่ใช่ข่าวดี นอกจากนี้ นักศึกษาต้องเข้าใจและสามารถอธิบายความหมายของอัตราแลกเปลี่ยน กรณีค่าเงินลดค่าหรือเพิ่มค่าเมื่อเทียบกับเงินตราสกุลหลัก และผลกระทบที่เกิดขึ้น

ก่อนจบเนื้อหาผู้สอนควรอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาวะการเงินในประเทศ การไหลเข้าออกของเงินตราต่างประเทศ และการคลังของรัฐบาล เพื่อให้ให้นักศึกษามองเห็นความเชื่อมโยงไปยังภาวะเศรษฐกิจของประเทศ คำอธิบายในเรื่องนี้ถือเป็นความคิดรวบยอด (หรือเรียกกันว่า ทฤษฎีลูกโป่ง 3 ลูก) ซึ่งอาจารย์ป่วย อังภาภรณ์ ได้สรุปไว้ในคำบรรยายแก่นักศึกษาคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี (ดิเรก, 2533, หน้า 2-5) เท่าที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาตำราต่างประเทศในขณะนี้ ยังไม่ปรากฏชัดเจนว่า มีคำอธิบายความเชื่อมโยงเรื่องนี้ในเล่มใด

แหล่งข้อมูลสำหรับการสอนอีกแหล่งหนึ่งก็คือ ผู้สอนสามารถรวบรวมจาก Webblog ต่างๆ โดยนักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงหลายท่านมาสนทนาโต้ตอบในประเด็นสำคัญและทันสมัย ซึ่งผู้อ่านสามารถร่วมแสดงความเห็นได้ ตัวอย่างบทสนทนาระหว่าง Gary S. Becker กับ ผู้พิพากษา Richard Posner มีประเด็นเหมาะนำมาให้ผู้เรียนได้ถกเถียงกัน และใน web site ของ Becker ได้รวบรวมบทสั้นๆ ที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร Business Week ความยาวไม่เกิน 2 หน้าพิมพ์ มีหลายประเด็นที่เป็นเรื่องใกล้ตัว ตัวอย่างประเด็นที่ผู้วิจัยเคยนำมาใช้ประกอบการสอน เช่น เราควรให้คู่รักทำสัญญากันก่อนแต่งงานหรือไม่ เมื่อถึงคราวหย่าร้างกันจะได้ไม่มีปัญหาฟ้องร้องกันใหญ่โต ผู้กระทำการประมาทเลินเล่อ (เช่น อุบัติเหตุทางจราจร) จนสร้างความสูญเสียแก่ผู้อื่นๆ เราควรมีแนวทางกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษอย่างไร เป็นต้น

ทั้งหมดนี้เป็นบททดลองเสนอที่ผู้วิจัยได้ประมวลปัญหาและคำแนะนำจากนักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน แล้วผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการปรับเนื้อหา เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นแก่นักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ ถึงแม้ว่าข้อเสนอนี้อาจจะยังไม่ครบถ้วนนัก แต่ผู้วิจัยก็เชื่อว่าน่าจะทำให้ผู้เรียนวิชานี้มีความเข้าใจวิธีคิดของนักเศรษฐศาสตร์และมุมมองปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมากขึ้น

บทที่ 5

บทสรุป

5.1 สรุปผลการศึกษา

การสอนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ ผู้สอนใช้ตำราที่ครอบคลุมทั้งด้านจุลภาคและมหภาค ซึ่งมีแม่แบบมาจากตำราต่างประเทศ ถ้าต้องสอนให้ครบเนื้อหาทั้งหมดต้องใช้เวลา 2 ภาคการศึกษา (Two-Semester) ผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นจึงต้องตัดทอนบางเรื่องออกไป เพื่อให้จบได้ภายใน 1 ภาคการศึกษา (One-Semester) ประเด็นต่อมาก็คือ แม้จะตัดทอนบางเรื่องออกไปแล้ว โครงสร้างเนื้อหายังคงมีรูปแบบเหมาะสมสำหรับผู้เรียนคณะเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะปูพื้นฐานให้ผู้เรียนสามารถเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นไป ซึ่งไม่เหมาะกับผู้เรียนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นเพียงวิชาเดียว ขณะเดียวกันผู้สอนเองไม่มีทางเลือกมากนัก เนื่องจากโครงสร้างเนื้อหาในตำราเศรษฐศาสตร์ชั้นนำมักมีแนวโน้มในลักษณะเช่นนั้น

ผู้วิจัยได้สำรวจประเด็นปัญหาตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อเพิ่มความเข้าใจวิชาเศรษฐศาสตร์ สำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ พบว่า มีนักเศรษฐศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้เสนอแนะจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน สารการสอนเศรษฐศาสตร์ จุลภาคและมหภาค ตัวอย่างเนื้อหาที่ควรปรับเปลี่ยน แล้วทดแทนด้วยการใช้กรณีศึกษาจากข่าวสารมาประกอบการสอน การออกแบบข้อสอบปรนัย การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การใช้กรณีศึกษา เป็นต้น จากนั้นผู้วิจัยได้ประมวลความข้อเสนอแนะเหล่านั้น และจากประสบการณ์การสอนของผู้วิจัย แล้วนำเสนอแนวทางปรับปรุงสาระวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยถือเป็นบท “ทดลองเสนอ” โดยเสนอให้มีการสอนเนื้อหาส่วนเศรษฐศาสตร์จุลภาคเป็นส่วนใหญ่ แบ่งคร่าว ๆ เป็น 70% อีก 30% เป็นส่วนมหภาค และเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ มาอธิบายความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะการใช้เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ มาวิเคราะห์สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้เรียนยังคงนึกถึงหลักการสำคัญ ๆ ได้เมื่อเรียนจบไปแล้ว ไม่ใช่เพื่อการเตรียมพร้อมสำหรับเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ในชั้นสูง ดังนั้นในการบรรจุเป้าหมายดังกล่าว ผู้วิจัยเสนอให้มีกิจกรรมเสริมในชั้นเรียน เช่น การนำบทสนทนาหรือเรื่องสั้น มาใช้เป็นสื่อการสอน การเขียนเชิงสร้างสรรค์เพื่อทดสอบความเข้าใจ ตัวอย่างการใช้ข่าวมาเป็นกรณีศึกษา เป็นต้น

ส่วนสุดท้ายผู้วิจัยสรุปแนวทางการสอนเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น โดยมีเนื้อหา รวม 10 บท ประกอบด้วย ส่วนจุลภาค 7 บท และมหภาค 3 บท ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอประเด็นสำคัญใน

การสอนแต่ละบทพร้อมยกตัวอย่างกรณีศึกษา และกิจกรรมการเรียนรู้การสอน สำหรับให้ผู้สอนนำไปปรับใช้ต่อไป

5.2 ข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ *ประการแรก* ผู้วิจัยยังไม่มีทางออกในกรณีที่มีผู้สอนวิชานี้หลายคน และมีจำนวนผู้เรียนแบ่งออกเป็นหลายๆห้อง ซึ่งอาจมีปัญหากับการตกลงเนื้อหาการสอนร่วมกันว่าจะตัดทอนในเรื่องใดบ้าง และจะใช้กิจกรรมการเรียนรู้การสอนเหมือนกันหรือไม่ อย่างไร

ประการที่สอง ผู้วิจัยไม่สามารถระบุสัดส่วนที่แน่นอนได้ว่า การสอนเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมในชั้นเรียนนั้น ควรจะมีการแบ่งระยะเวลาเสนออย่างไร ดังนั้นถ้ามีผู้สอนวิชานี้หลายคน ก็จะต้องขึ้นอยู่กับมติตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้สอน

ประการที่สาม ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกรณีศึกษารวมทั้งกิจกรรมเสริมต่างๆ ยังมีน้อยเกินไป เนื่องจากเท่าที่ผู้วิจัยสำรวจงานเขียนที่มี เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการสอนนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์มีไม่มากนัก เป็นเพียงวิธีแนวทางกว้างๆ ซึ่งถือเป็นทางเลือกที่ควบคู่ไปกับการสอนเนื้อหา

ผู้วิจัยเสนอให้มีการพัฒนาตำราสำหรับนักศึกษานอกคณะเศรษฐศาสตร์ เพื่อทดลองใช้สอนในมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และ มีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อทดสอบในประเด็นที่ผู้วิจัยรวบรวมมานั้น ได้ช่วยเพิ่มพูนความเข้าใจวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร เพื่อจะได้ทราบปัญหาและอุปสรรค แล้วมีการปรับปรุงการสอนวิชานี้ต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (บรรณาธิการ) (2533). *งบประมาณแผ่นดิน และการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์*, สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2547) *เงินทอง ของ(ไม่)หมู*, กรุงเทพฯ : อมรินทร์

Baumol, William J. and Alan S. Blinder. (1994) *Economics: Principles and Policy*. Sixth Edition. The Dryden Press.

Becker, William E., Michael Watts, and Suzanne R. Becker. (eds.) (2006) *Teaching Economics: More Alternatives to Chalk and Talk*. Cheltenham: Edward Elgar.

Brue, Stanley L. and Campbell R. McConnell. (1998) *Economics*. Fourteenth. Irwin /McGraw-Hill.

Frank, Robert H. and Ben Bernanke. (2007) *Principles of Economics*. McGraw-Hill/Irwin.

Hamermesh, Daniel S. (2004) *Economics Is Everywhere*. McGraw-Hill/Irwin.

Landsburg, Steven E. (1997) *Fair Play: What Your Child Can Teach You About Economics, Values, and the Meaning of Life*. New York: Free Press.

Lipsey, Richard G. and Paul N. Courant. (1995) *Economics*. Eleventh Edition. New York: Harper Collins Publishers Inc.

Mankiw, N. Gregory. (1998) *Principles of Economics*. The Dryden Press.

Samuelson, Paul A. and William D. Nordhaus. (1995) *Economics*. Fifteenth Edition. McGraw-Hill Inc.

Steven, Frank H. (1988) *The Economics of the Law*. Simon & Schuster International Group.

Swanson, Timothy, and Andreas Kontoleon. (2000) "Nuisance." In *Encyclopedia of Law and Economics*. Edited by B. Bouckaert and G. De Geest. Cheltenham: Edward Elgar.

บทความ

Bartlett, Randy. (1993) "Empty Buses: Thoughts On Teaching Economics." *Eastern Economic Journal*. Vol.19, No.4, Fall.

Becker, Gary S. (1997) "The Roundtable Discussion on 'The Future of Law and Economics: Looking Forward.'" *The University of Chicago Law Review*. Vol. 64, No.4, Fall.

Becker, William. (2003) "How to Make Economics The Sexy Social Science." *Southern Economic Journal*. Vol.70, No.1, July (Symposium on Economics: The Sexy Social Science?).

Buckles, Stephen, and John Siegfried. (2006) "Using Multiple-Choices Questions to Evaluate In-Depth Learning of Economics." *Journal of Economic Education*. Vol.37, No.1, Winter.

Budd, Alan. (2004) "What Do Economists Know?" *World Economics*. Vol.5, No.3, July-September.

Case, Karl E. (2002) "Reconsider Crucial Concepts in Micro Principles." *American Economic Review*. Vol.92, No.2, May.

Colander, David. (2003) "The Art of Teaching Economics." *Middlebury College Economics Discussion Paper* No.03-10, May.

Colander, David. (2005) "What Economists Teach and What Economists Do." *Journal of Economic Education*. Vol.36, No.3, Summer.

Elzinga, Kenneth G. (2001) "Fifteen Theses on Classroom Teaching." *Southern Economic Journal*. Vol.68, No.2, October.

Frank, Robert H. (2002) "The Economic Naturalist: Teaching Introductory Students How to Speak Economics." *American Economic Review*. Vol.92, No.2, May.

Frank, Robert H. (2006) "The Economic Naturalist Writing Assignment." *Journal of Economic Education*. Vol.37, No.1, Winter.

- Goma, O. D. (2001) "Creative Writing in Economics." *College Teaching*. Vol.49, No.4.
- Hamermesh, Daniel S. (2002) "Microeconomic Principles Teaching Tricks." *American Economic Review*. Vol.92, No.2, May.
- Hansen, W. Lee, Michael K. Salemi, and John Siegfried. (2002) "Use It or Lose It: Teaching Literacy in the Economics Principles Course." *American Economic Review*. Vol.92, No.2, May.
- Kahneman, Daniel. (2003) "A Psychological Perspective on Economics." *American Economic Review*. Vol.93, No.2, May.
- Kennedy, Peter E. (2006) "The Macroeconomics Principles Course: What Should Be Done?" In *Teaching Economics: More Alternatives to Chalk and Talk*. Edited by William E. Becker, Michael Watts, and Suzanne R. Becker. Cheltenham: Edward Elgar.
- Krugman, Paul. (1993) "What Do Undergrads Need To Know About Trade?" *American Economic Review*. Vol.83, No.2, May.
- Mankiw, N. Gregory. (1998) "Teaching the Principles of Economics." *Eastern Economic Journal*. Vol.24, No.24, Fall.
- Nelson, Julie A., and Steven M. Sheffrin. (1991) "Economic Literacy or Economic Ideology?" *Journal of Economic Perspectives*. Vol.5, No.3, Summer.
- Nolan, Elizabeth, and Fredoun Ahmadi-Esfahani. (2004) "Teaching and Learning: A Review of the Economic Literature." *Paper presented at the 48th Annual Conference of the AARES in Melbourne*, 11-13, February.
- Richardson, Paul W. (2004) "Reading and Writing from Textbooks in Higher Education: A Case Study from Economics." *Studies in Higher Education*. Vol.29, No.4, August.
- Siegfried, John J., and Bonnie T. Meszaros. (1997) "National Voluntary Content Standard for Pre-College Economic Education." *American Economic Review*. Vol.87, No.2, May.

Skousen, Mark. (1997) "The Perseverance of Paul Samuelson's Economics." *Journal of Economics Perspectives*. Vol.11, No.2, Spring.

Smith II, Harlan M., Amy Broughton, and Jaime Copley. (2005) "Evaluating the Written Work of Others: One Way Economics Students Can Learn to Write." *Journal of Economic Education*. Vol.36, No.1, Winter.

Stigler, George J. (1963) "Elementary Economic Education." *American Economic Review*. Vol.23, No.2, May.

Stigler, George J. (1983) "The Case, If Any, for Economic Literacy." *Journal of Economic Education*. Vol.14, No.3, Summer.

Walstad, William B. (1991) "A Flaw Ideology Critique." *Journal of Economic Perspectives*. Vol.5, No.3, Summer.

Walstad, William B. (2006) "Testing for Depth of Understanding in Economics Using Essay Questions." *Journal of Economic Education*. Vol.37, No.1, Winter.

Wentworth, Donald R. (1987) "Economic Reasoning: Turning Myth into Reality." *Theory and Practice*. Vol.26, No.3, Summer.

Web Site

Foundation of Teaching Economics (www.fte.org)

National Council on Economic Education (www.ncee.net)

Webblog

www.becker-posner.blog.com

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

แบบทดสอบ

ความรู้เศรษฐศาสตร์ขั้นพื้นฐาน

1. ถ้าในชุมชนหนึ่ง มีจำนวนร้านขายข้าวแกงเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก จะส่งผลกระทบต่ออย่างไร
 - ก. ราคาข้าวแกงจะลดลง คุณภาพก็ดีขึ้น
 - ข. ราคาข้าวแกงจะลดลง คุณภาพจะแย่ลง
 - ค. ราคาข้าวแกงจะสูงขึ้น คุณภาพก็ดีขึ้น
 - ง. ราคาข้าวแกงจะสูงขึ้น คุณภาพจะแย่ลง

.....
2. เราเรียกผู้ที่เริ่มประกอบธุรกิจผลิตสินค้าใหม่่ออกสู่ตลาดว่า
 - ก. ผู้จัดการ
 - ข. ข้าราชการ
 - ค. ผู้ประกอบการ
 - ง. นักเก็งกำไร

.....
3. การปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 8 น่าจะส่งผลอย่างไร
 - ก. ธุรกิจมีการลงทุนเพิ่มขึ้น
 - ข. ประชาชนซื้อที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น
 - ค. ประชาชนออมเงินเพิ่มขึ้น
 - ง. อัตราดอกเบี้ยเงินฝากลดลง

.....
4. สำหรับคนส่วนมาก รายได้ส่วนใหญ่ของเขามาจากแหล่งใด
 - ก. เงินเดือนและค่าจ้างจากการทำงาน
 - ข. ดอกเบี้ยเงินฝาก
 - ค. ผลตอบแทนจากการซื้อหุ้นและพันธบัตร
 - ง. รายได้จากการให้เช่าทรัพย์สิน

.....
5. ถ้ามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง (Real GDP หรือ Real Gross Domestic Product) ของไทยเพิ่มขึ้น แต่ระดับการผลิตสินค้าทั้งภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมยังคงเท่าเดิม แสดงว่าระดับการผลิตของภาคบริการของไทยเป็นอย่างไร
 - ก. ขยายตัว
 - ข. ลดลง
 - ค. คงที่
 - ง. บอกไม่ได้ว่าลดลงหรือขยายตัว

.....

6. ถ้าราคาเนื้อวัวเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเท่าตัว ในขณะที่ราคาเนื้อไก่ยังคงเดิม มีความเป็นไปได้อย่างมากว่า ผู้บริโภคจะปรับพฤติกรรมการซื้ออย่างไร
- ก. ซื้อเนื้อไก่เพิ่มขึ้น และ ซื้อเนื้อวัวน้อยลง ข. ซื้อเนื้อไก่น้อยลง และ ซื้อเนื้อวัวมากขึ้น
ค. ซื้อเนื้อเนื้อวัวเท่าเดิม และ ซื้อเนื้อไก่เท่าเดิม ง. ซื้อเนื้อวัวเพิ่มขึ้น และ ซื้อเนื้อไก่เท่าเดิม
-
7. ถ้ารัฐบาลไทยห้ามนำเข้ารถยนต์จากประเทศ X แล้ว ผู้ใดน่าจะได้รับผลประโยชน์
- ก. ผู้ผลิตรถยนต์ในประเทศ X ข. ผู้ซื้อรถยนต์ในประเทศไทย
ค. ผู้ผลิตรถยนต์ในประเทศไทย ง. ผู้ส่งออกรถยนต์ของประเทศ X
-
8. หากภาครัฐออกกฎหมายไม่ให้เจ้าของที่อยู่อาศัยเก็บค่าเช่าเกินกว่าอัตราที่กำหนด อะไรน่าจะเกิดขึ้นมากที่สุด
- ก. จะมีปริมาณที่อยู่อาศัยให้เช่า มากกว่าปริมาณที่มีผู้ต้องการเช่า
ข. จะมีปริมาณที่อยู่อาศัยให้เช่า น้อยกว่าปริมาณที่มีผู้ต้องการเช่า
ค. ปริมาณที่อยู่อาศัยให้เช่า จะเท่ากับปริมาณที่มีผู้ต้องการเช่า
ง. ปริมาณที่อยู่อาศัยให้เช่าคงเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
-
9. ท่านคิดว่าใครเป็นผู้กำหนดว่าจะมีการผลิตสินค้าและบริการมากน้อยเท่าใดในประเทศไทย
- ก. ผู้ผลิตและภาครัฐ ข. ผู้บริโภคและภาครัฐ
ค. ผู้บริโภค ผู้ผลิต และภาครัฐ ง. ผู้บริโภค และผู้ผลิต
-
10. ถ้าไทยปลูกผักและผลไม้ ในขณะที่บราซิลเลี้ยงวัวเนื้อ ถ้าไทยและบราซิลมีการค้าขายแลกเปลี่ยนกันระหว่างผักผลไม้กับเนื้อวัว เราสามารถสรุปได้ว่า
- ก. ทั้ง 2 ประเทศจะได้รับประโยชน์
ข. ทั้ง 2 ประเทศจะเสียประโยชน์
ค. เป็นผลดีสำหรับไทย แต่เป็นผลเสียสำหรับบราซิล
ง. เป็นผลดีสำหรับบราซิลแต่เป็นผลเสียสำหรับไทย
-
11. บริษัท XYZ ผู้ผลิตเสื้อกันหนาว เร่งการผลิตทั้งวันทั้งคืนแล้ว ยังไม่สามารถผลิตได้เพียงพอ กับความต้องการของตลาด ถ้าไม่สามารถผลิตเพิ่มขึ้นได้อีกแล้ว แต่ความต้องการยังเพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ราคาเสื้อกันหนาวของบริษัท จะมีราคาเป็นอย่างไร
- ก. เพิ่มขึ้น ข. ลดลง ค. เท่าเดิม ง. บอกไม่ได้
-

12. ทรัพยากรสำหรับการผลิตสินค้าและบริการของสังคมมีจำกัด ดังนั้นสังคมจะต้องทำอย่างไร
- ก. เลือกว่าจะใช้ทรัพยากรไปในทางใด และอย่างไร
 - ข. ลดการใช้ทรัพยากรลง
 - ค. พยายามหาทรัพยากรใหม่ๆ เพิ่มขึ้น
 - ง. ปรับปรุงทรัพยากร
-

13. ตลาดหลักทรัพย์เป็นตัวอย่างหนึ่งของสถาบันในเศรษฐกิจของเราที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนบรรลุซึ่งเป้าหมายทางเศรษฐกิจของแต่ละคน เรามีสถาบันนี้ไว้เพื่ออะไร
- ก. ช่วยให้ราคาหุ้นสูงขึ้น
 - ข. ช่วยให้คนที่ต้องการขายหุ้นพบกับผู้ต้องการซื้อหุ้น
 - ค. ช่วยพยากรณ์ผลตอบแทนจากหุ้น
 - ง. ช่วยให้การซื้อขายหุ้นเป็นระเบียบมากขึ้น
-

14. เมื่อบุคคลหนึ่งเช่าที่อยู่อาศัย ใครได้รับประโยชน์
- ก. เฉพาะผู้เช่าที่อยู่อาศัย
 - ข. เฉพาะเจ้าของที่อยู่อาศัย
 - ค. ทั้งผู้เช่าและเจ้าของที่อยู่อาศัย
 - ง. บอกไม่ได้
-

15. เมื่อบุคคลหนึ่งต้องตัดสินใจว่า จะซื้อสินค้าใดระหว่างสินค้าสองชนิด เขาควรจะทำสิ่งใดเสมอ
- ก. เลือกสินค้าที่มีราคาถูกกว่า
 - ข. เลือกสินค้าที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
 - ค. เลือกสินค้าหลังจากที่ได้เปรียบเทียบประโยชน์และราคาแล้ว
 - ง. เลือกสินค้าที่กำลังเป็นที่นิยม
-

16. เมื่อรัฐบาลจัดหาสินค้าและบริการให้แก่ประชาชน สินค้าและบริการเหล่านี้มักก่อให้เกิดประโยชน์แก่ใคร
- ก. ประชาชนมากกว่าหนึ่งคน ไม่ว่าเขาจะจ่ายเงินหรือไม่ก็ตามที่
 - ข. เฉพาะประชาชนผู้จ่ายเงินสำหรับสินค้าและบริการเหล่านี้
 - ค. เฉพาะธุรกิจ โดยผู้บริโภคนเป็นผู้เสียประโยชน์
 - ง. เฉพาะธุรกิจ โดยผู้ลงทุนเป็นผู้เสียประโยชน์
-

ภาคผนวก 2

ตัวอย่างเรื่องสั้นประกอบการสอน : “เมื่อสัญญา ไม่ใช่สัญญา”

ครูบุญถิ่น ขับรถมอเตอร์ไซด์มาถึงสี่แยก กำลังจะเลี้ยวไปทางโรงเรียน ต้องชะลอรถ เมื่อเห็นเบ้มกับเมีย กำลังขับสามล้อสวนทางมา

“ไปไหนมาเนี่ย ขนอะไรเยอะแยะ” ครูบุญถิ่น ทักก่อน แล้วจอดรถ

“ไปซื้อไม้กับสังกะสีที่ตลาดมา จะเอาไปทำเพิงจอดรถไถ”

“ไอ้โฮ ถอยรถไถออกมาเลยนะเนี่ย แล้วนี้จะพอหรือ มีเสาหรือยัง”

“สั่งทำเสาปูนไปแล้ว รถไถที่จะซื้อเป็นรถเก่า ดูสภาพแล้วใช้งานอีกไม่เกิน 3 ปี คงจะกลายเป็นเศษเหล็ก”

“ซื้อจากไหน”

“ร้านในตลาด วางเงินมัดจำไปแล้ว เจ้าของรถขอเวลาอาทิตย์หนึ่ง เช็คว่าอะไรต่อมิอะไร ซ่อมแซมมัน แล้วค่อยไปเอารถอาทิตย์หน้า”

“อืม มีรถไถก็ดีเหมือนกัน ไถนาตัวเองเสร็จก็รับจ้างไถให้คนอื่น มองการณ์ไกลดีนะ” บุญถิ่น ชม

“เดี๋ยวนี้ต้องหากินหลายทางหน่อย ลูกเต๋ากำลังเรียนหนังสือ ไม่รู้จะส่งมันเรียนได้ถึงไหน ว่าแต่ว่าเมื่อไหร่จะจะได้กินเหล้างานแต่งงานครูถิ่นวะ” เบ้ม รู้ว่าครูบุญถิ่นยังไม่มีเมีย

“คงอีกนาน ยังหาคนแต่งด้วยไม่ได้วะ อยากหาเงินก่อน ก็เหมือนแก่นั่นแหละ”

“อย่าหามากนักนะไวยครู แต่งก่อนแล้วช่วยกันหาก็ได้ ให้เมียมาช่วยหาเงินด้วยนี่แหละ ดี” เบ้มหัวเราะหันหน้าไปหาเมียที่นั่งอยู่ท้ายรถสามล้อ

“ตอนนี้อยู่คนเดียวมันก็ยังดีอยู่” บุญถิ่น ยิ้ม

“แต่มีครอบครัวมันก็ดีไปอย่างนะถิ่น เข้าไปก่อนละ”

บุญถิ่น นึกถึงคำของหลวงพ่อบุญที่นับถือมากท่านหนึ่ง ท่านกล่าวไว้ว่า อยู่คนเดียวเปลี่ยวกาย แสนสบายแต่ไม่สนุก อยู่สองคนทนทุกข์ แสนสนุกแต่ไม่สบาย คิดดูแล้วทางหนึ่งก็มีสุขปนทุกข์ แต่อีกทางก็ต้องทั้งทั้งสุขและทุกข์ บุญถิ่นรู้สึกว่าเป็นก่อร่างสร้างตัวเก่ง ส่วนตนเองยังไม่ไปถึงไหนเลย ยิ่งตอนที่เบ้มพูดถึงเรื่องมีครอบครัว ก็อดคิดถึงเปิ้ลไม่ได้ เธอช่างอยู่ห่างไกลเหลือเกิน ตั้งแต่จากกันมานี้ ได้แต่เขียนจดหมายส่งข่าวถึงกัน นี่แหละหนอ ขึ้นชื่อว่าในใจใครมีความรัก ทุกข์มันก็ไปรุมเร้าที่นั่น รวากับใจมันถูกจองจำ

* * * * *

ครูบุญถิ่นมาถึงห้องพักกินกาแฟ เห็นครูสมานนั่งอ่านหนังสือพิมพ์อยู่ก่อนแล้ว

“หวัดดีครูถิ่น” ครูสมาน เอ่ยทักทายก่อน

“หวัดดีพี่” ครูบุญถิ่นเห็นท่าทางครูสมานจับกาแฟอย่างครุ่นคิดขณะอ่านหนังสือพิมพ์ คาดว่าอีกไม่นานต้องมีคำถามแปลกๆ มาถามตนเองแน่นอน จึงรีบซดกาแฟ ตั้งใจจะยกไปดื่มที่โต๊ะทำงาน แต่ยังไม่ทันจะก้าวขาออกไป ครูสมานพูดว่า

“ครูถิ่น อย่าเพิ่งไป มาดูขานี้ก่อน”

บุญถิ่น เตลึงจนได้ จึงถามว่า “ข่าวอะไรพี่”

“เค้าแก่คนไทย ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากบริษัทขนส่งน้ำมัน ครูว่าเรื่องมันจะลงเอยยังไง” ครูสมานถามรวบรัดตัดความ ชี้ให้ดูข้อความในข่าว เพื่อให้ครูถิ่นสนใจถามรายละเอียดเพิ่มเติมว่าเพราะอะไร

“แล้วทำไมถึงต้องฟ้องร้องกัน” บุญถิ่น สนใจคำถามครูสมานอีกตามเคย

“เรื่องมันเป็นอย่างนี้” ครูสมานตั้งใจ รู้ว่าถ้าครูบุญถิ่นสนใจคำถามของตนเมื่อไหร่ ก็จะได้ข้อคิดใหม่ๆ มาแน่ๆ

“บริษัทรับจ้างขนส่งน้ำมัน ซึ่งมีสาขาในเมืองไทยด้วย ทำสัญญาว่าจะส่งมอบน้ำมันให้เค้าแก่คนไทย บริษัทนั้นก็ต้องซื้อและขนน้ำมันมาจากกลุ่มประเทศในตะวันออกกลาง แต่ก่อนถึงวันส่งมอบปรากฏว่าเกิดภาวะสงครามในประเทศแถบนั้น เรือมาส่งน้ำมันที่เมืองไทยไม่ได้ บริษัทนั้นก็ไม่สามารถส่งน้ำมันให้เค้าแก่ได้ทันตามสัญญา เมื่อเค้าแก่ไม่ได้น้ำมันมา ก็ผลิตของและส่งมอบให้ลูกค้าไม่ได้ เค้าแก่บอกว่าบรรดาลูกค้าจ่ายเงินมัดจำค่าสินค้ามาแล้วครึ่งหนึ่ง คิดเป็นเงินรวม 10 ล้านบาท ถ้าเค้าแก่ผลิตของและส่งให้ลูกค้าเหล่านั้นได้ทันตามเวลา แก่ก็จะได้เงินมาอีก 10 ล้าน รวมเป็น 20 ล้านบาท” ครูสมาน บอกรายละเอียด

“แล้วยังไงต่อ” บุญถิ่น รอฟังใจจดใจจ่อ

“ก็เป็นคราวช่วยของเค้าแก่ เมื่อไม่ได้น้ำมันมา ก็ผลิตของส่งให้ลูกค้าไม่ได้ แก่ต้องส่งเงินมัดจำทั้งหมด 10 ล้านบาท คืนให้ลูกค้าไป ในข่าวบอกว่า เค้าแก่ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากบริษัทขนส่งน้ำมันเป็นเงิน 20 ล้าน แต่บริษัทต่อรองขอจ่ายแค่ 10 ล้าน เท่ากับเงินมัดจำที่เค้าแก่ได้มา จะให้จ่าย 20 ล้าน ก็ไม่เป็นธรรมสำหรับบริษัท เพราะเป็นเหตุสุดวิสัย และในสัญญาไม่ได้เขียนถึงความเสี่ยงในกรณีที่เกิดสงครามว่า บริษัทจะต้องรับผิดชอบอะไรบ้าง”

บุญถิ่น รู้สึกว่าคำถามนี้ค่อนข้างยากและซับซ้อน ทำท่าจะลุกขึ้นยืน แต่ก็เข้าไปเพราะครูสมานดึงแขนไว้

“เดี๋ยวก่อนครูถิ่น จะไปไหน”

“ขอไปหยิบถ้วยกาแฟหน่อย เปื่อคนรู้ทันจริงจริง ผมเป็นนักเศรษฐศาสตร์นะพี่ ไม่ใช่ นักกฎหมาย”

ครูบุญถิ่น ออกตัว

“เออน่า อยากรู้จริงๆว่า ครูถินคิดยังไง ไม่ใช่อยากรู้ว่านักกฎหมายคิดยังไง”

“เออ ยังงี้ค่อยสบายใจหน่อย จะได้ไม่กังวลว่าจะตอบผิด แล้วพี่คิดว่าบริษัทน้ำมันควรจ่ายค่าเสียหายเท่าไรล่ะ” บุญถิน ถามให้ครูสมานคิดก่อน นึกชมครูสมานเหมือนกันที่เข้าใจชักแม่น้ำทั้งห้า

“พี่ว่าไม่เห็นต้องจ่ายเลย”

“อ้าว ทำไมล่ะพี่”

“บูโธ่ ก็มันเป็นเหตุสุดวิสัย ใครจะไปรู้ว่าเกิดสงคราม ในสัญญาก็ไม่ได้พูดถึงความเสี่ยงในกรณีเกิดภาวะสงครามเลย พี่ว่าบริษัทใจดีแล้วนะเนี่ย”

“แหมพี่ บริษัทขนส่งน้ำมันมีอาชีพขนน้ำมันไปทั่วทุกมุมโลก ไม่ได้ทำมาหากินอย่างอื่นเลย นอกจากรับจ้างขนน้ำมัน”

“แล้วยังไงครู”

“เขาต้องรู้ว่า เส้นทางไหนมันมีอะไรบ้างที่จะเป็นอุปสรรคในการขนส่ง คงไม่ใช่แค่รู้ว่าเส้นทางไหนน้ำลึกน้ำตื้นอย่างเดียว ผมว่าเขาต้องรู้ยู่บ้างว่าบรรดาประเทศอาหรับมักมีภาวะสงครามเป็นประจำ ก็ต้องซื้อประกันภัยความเสี่ยงในเรื่องนี้อยู่แล้ว จะมาอ้างว่าในสัญญาไม่ได้ระบุไว้ มันไม่เหมาะสมพี่”

“อ้าว สัญญาก็ต้องเป็นสัญญา” ครูสมาน ยืนยัน

ครูบุญถิน พยักหน้า “ก็ถูกอีกแหละ แต่การทำสัญญาอะไรทั้งหลายในโลกนี้ คงไม่มีใครเขียนสัญญาให้ครอบคลุมเผื่อเหตุโน่นเหตุนี้ได้หมดจดครบถ้วนหรอก การตัดสินก็ต้องทำใจให้กว้างกันหน่อย”

“แต่ยังงี้พี่ก็เข้าข้างบริษัทน้ำมันนะ ยังใจดีให้เงินชดเชยถึง 10 ล้าน แล้วครูคิดยังไง”

“ผมว่าต้องชดใช้ 20 ล้าน ตามที่เขาเรียกร้องนั่นแหละ”

“ทำไมล่ะ” ครูสมาน แปลกใจ

“ก็มันเป็นมูลค่าความเสียหายจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมด ถ้าบริษัทน้ำมันไม่เบี้ยวสัญญา ถ้าแก้ก็จะได้เงิน 20 ล้าน”

“แต่ความเสียหายจริงแค่ 10 ล้าน เท่ากับเงินมัดจำที่ต้องคืนลูกค้าไปไม่ใช่เหรอ จะเอาไปรวมกับเงินอีก 10 ล้าน ที่น่าจะไ้จากการขายสินค้า ถ้าบริษัทส่งมอบน้ำมันได้ทันเวลาได้ยังไง เพราะถ้าแก้ก็ยังไม่ไ้มีการผลิตและส่งมอบสินค้าถึงมือลูกค้าได้จริงๆ” ครูสมานไม่เห็นด้วย

“ผมนึกดูนะ ยอดสั่งซื้อสินค้าทั้งหมดเป็นเงิน 20 ล้าน ถ้าแก้ไ้เงินมัดจำมาแล้ว 10 ล้าน ถ้าเพียงแต่ได้น้ำมันมาทันเวลา แล้วผลิตสินค้าได้ทัน ก็ไ้เงินที่เหลืออีก 10 ล้าน รวมเป็น 20 ล้าน ซึ่งจะได้มาแน่ๆ ใช่มั้ย แต่ส่งน้ำมันมาไม่ทัน ถ้าแก้ผลิตสินค้าไม่ได้ ก็ต้องคืนเงินมัดจำคืนให้ลูกค้า ฉะนั้นถ้าแก้ ต้องอด

ได้เงินเป็นจำนวน 20 ล้านทั้งก่อน สมควรได้เงินชดเชยจำนวนเท่านี้แหละ หรืออย่างน้อยๆ ต้องมากกว่า 10 ล้าน”

“อืม แล้วศาลจะว่ายังไงเนี่ย” ครูสมาน เสียงอ่อนลง

“นั่นนะสิ แต่ใจผมอยากให้จ่ายเงินชดเชยตามจริง” ครูบุญถิ่น ยืนยัน

“พี่พอเข้าใจแล้ว ขอขอบคุณมากครูถิ่น พี่ถามเพราะอยากรู้จริงๆ”

“ไม่เป็นไรพี่ แต่คำถามของพี่แต่ละครั้งทำผมเหงื่อตกทุกที ผมไปทำงานก่อนนะ” บุญถิ่นรู้สึกดี เหมือนกันที่ได้อธิบายให้ครูสมานฟัง แก้มักสนใจอ่านข่าวสารในหนังสือพิมพ์ทุกวัน หากอธิบายให้ครูสมานเข้าใจไม่ได้ ก็คงจะไปอธิบายเรื่องราวเหล่านี้ให้คนอื่น และเด็กนักเรียนเข้าใจได้ยากเหมือนกัน

* * * * *

สามวันต่อมา ครูบุญถิ่น ครูกรรณิกา ครูสมาน กำลังนั่งคุยกันในตอนบ่าย ซึ่งเป็นเวลาใกล้เลิกเรียนแล้ว ขณะที่กำลังคุยกันอยู่นั้น ด.ช.พิชัย พาชชายคนหนึ่งมาพบครูบุญถิ่น

“อ้าว เบิ้ม เข้ามาก่อน”

“ครูถิ่น ขอคุยด้วยหน่อย หวัดดีครับครูสมาน ครูกรรณิกา” เบิ้ม ทักทายทุกคน

“นั่งก่อน มีอะไรเหรอ”

“ครูถิ่นจำได้มั๊ย วันโน้นที่เราเจอกันตอนไปชนสังกะสีกับไม้”

“จำได้ มีอะไรเหรอ”

“คนขายรถไถมันเบี้ยว พอไปถึงร้านบอกว่า เขาเปลี่ยนใจไม่ขายแล้ว คืนเงินมัดจำมาและก็จะจ่ายค่า เบี้ยวสัญญา 2,000 บาท แต่ผมไม่เอา เพราะผมซื้อสังกะสี ไม้ และเสาคอนกรีต ทำโรงเก็บรถไถไปแล้ว 5,000 บาท วันที่เอาเงินไปวางมัดจำ ก็บอกเขาไปแล้วว่าเราจะทำโรงเก็บรถ ซื้อข้าวของมาแล้วเป็นเงิน เท่านี้ แต่เขาจะให้เงินแค่ 2,000 บาท เลยบอกเขาว่า ค่อยมาตกลงกันใหม่ในวันหน้าก็แล้วกัน” เบิ้ม ระบายความคับแค้น

“พี่ตกลงซื้อเขาในราคาเท่าไร” ครูกรรณิกา ถามก่อน

“ตอนแรกเห็นรถไถคันนั้น คิดอยู่ในใจว่าถ้าราคาสัก 60,000 ก็จะซื้อ พอถามเจ้าของว่าขายเท่าไร เขาขายแค่ 40,000 ผมก็ไม่ลังเล นี่คือใบสัญญา”

“แต่เบิ้มก็ลงทุนทำโรงเก็บรถไปแล้ว 5,000 ไม่ใช่เหรอ” ครูสมาน นึกได้

“อ้อ ใช่ครับ ราคาที่ผมยินดีซื้อคือ 60,000 แต่ขายแค่ 40,000 ผมก็รู้สึกว่าคุณ เพราะประหยัดเงินตั้ง 20,000 และถ้าจะหักค่าใช้จ่ายทำโรงรถ 5,000 แล้วยังประหยัดเงินไป 15,000 แต่นี่ผมควรทำยังไงดี”

“ทำไมเขาถึงเปลี่ยนใจ” บุญถิ่น ถามหาเหตุผล

“เห็นบอกจะเก็บเอาไว้ใช้เอง แต่ข้าไม่เชื่อหรอก สงสัยคงมีคนอื่นมาซื้อในราคาสูงกว่านี้มั้ง”

“เอาয়ั้ง เบิ้มไปบอกผู้ใหญ่บ้านก่อน แล้วนัดคนขายรถมาใกล้เกลี่ยตกลงกันที่บ้านผู้ใหญ่บ้านดีกว่า แล้วพวกเราจะไปด้วย ได้เรื่องยังไถ่กันตัววันเวลาเลยนะ” บุญถิ่น แนะนำ

“งั้นข้าไปหาผู้ใหญ่บ้านก่อน ผมไปก่อนนะครับครูสमान ครูกรรมิกา” เบิ้ม ลุกเดินออกไปจากห้อง

* * * * *

สองวันต่อมา ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ใกล้เกลี่ยคู่กรณี คนขายรถยืนยันแต่แรกว่าจะจ่ายค่าเสียหายที่ไม่ทำตามสัญญาแก่เบิ้มเป็นเงิน 2,000 บาท แต่เบิ้มบอกว่า วันที่ไปวางเงินมัดจำ คนขายก็เห็นอุปกรณ์ต่าง ๆ เต็มรถสามล้อ ยังได้บอกให้คนจะขายรถรู้อีกว่า รวมค่าเสาแล้ว ตนเองหมดเงินไป 5,000 บาท มีใบเสร็จมายืนยันด้วย ครูบุญถิ่นให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า คนขายรถน่าจะต้องจ่ายค่าเสียหายตามความเป็นจริง เพราะเบิ้มลงทุนทำโรงเก็บรถกันแดดกันฝนไปแล้ว ส่วนผู้ใหญ่บ้านเห็นว่า เหตุผลของเบิ้มมีน้ำหนัก ถึงปล่อยให้มีการฟ้องร้องในศาล ศาลก็อาจจะพิจารณาแบบนี้ เลยขอฝ่ายคนขายรถว่า อย่าให้ต้องขึ้นโรงขึ้นศาลกันเลย ในเมื่อคุณเลือกที่จะไม่ทำตามสัญญา คุณต้องได้ประโยชน์คิดเป็นเงินมากกว่าเงิน 5,000 แน่ ๆ ไม่งั้นคุณก็ไม่เบียดจุก ในที่สุดเจ้าของรถโดยอมจ่ายเงินให้เบิ้ม 5,000 บาท

“ขอบใจมากครูถิ่น ขอขอบคุณครับครูสमान ครูกรรมิกา วันหน้าไปกินข้าวบ้านผมบ้างนะครับครู” เบิ้ม เชิญชวนด้วยความเต็มใจ

“ไม่เป็นไร วันหน้าพวกเราบุกบ้านแกแน่นอน” บุญถิ่น รับปาก

“ไม่มีปัญหา” เบิ้ม หยิบหมวกควาบอยมาสวม ยกมือตะเบ๊ะข้างหมวก ขับสามล้อมุ่งหน้ากลับบ้าน

“นี่ครูกรรม ฟีว้างดินะ ที่เบิ้มคิดว่าโรงเก็บรถนั้นมีมูลค่า 5,000 ” ครูสमान นึกอะไรขึ้นมาได้

“ทำไมละ ฟีคิดว่ามันแพงไปหรือ” ครูกรรมิกา สงสัย

“เปล่า ถูกเกินไปต่างหากจริงมัยครูถิ่น เห็นเบิ้มบอกว่าทำเองต่อเองกับเมีย นี่ถ้าไม่ทำเองแต่เสียเงินจ้างคนงาน 2 คน รวมค่าจ้างคนงานเข้าไปแล้ว โรงเก็บรถนั้นต้องเกินห้าพันบาท”

“จริงหรือเปล่าคะครูถิ่น” ครูกรรมิกา ไม่แน่ใจ

“ถูกครับ คนเราทำอะไรด้วยตนเองก็มีมูลค่าเหมือนกัน ต้องเอาค่าแรงของตนและเมียที่ควรจะได้บวกค่าซื้อของต่าง ๆ เข้าไปด้วย ถึงจะเป็นต้นทุนที่แท้จริงของโรงเก็บรถ”

“ยังไถ่ กรรมยังไม่เข้าใจ”

“พี่จะบอกให้ ครูถิ่นฟังด้วยนะ ผมอธิบายถูกหรือเปล่า ถ้าการต่อโรงเก็บรถให้เสร็จในสองวัน ใช้คนงาน 2 คน ค่าจ้างวันละ 300 บาทต่อคน การทำโรงเก็บรถจะเสียค่าใช้จ่าย 5,000 บวกกับอีก 1,200 ถึงแม้ เบิ้มกับเมียจะช่วยกันทำเองโดยไม่จ้างใคร โรงเก็บรถก็ยังมีมูลค่า 6,200 อยู่ดี เพราะที่ถูกต้องนั้น เขา ต้องรวมค่าแรงตนเองกับเมียควรจะได้ใส่เข้าไปด้วย” ครูสมาน อธิบาย

“ใช่ พี่หมานยกตัวอย่างได้ดีมาก แต่ก็ถือว่าคุ้มแล้วละ ดีกว่าได้มาแค่ 2,000”

“แต่ครูถิ่น พี่ยังงออยู่ว่า ทำไมเบิ้มควรได้เงินชดเชย 5,000 ทั้งๆที่เบิ้มบอกว่า ไม่ได้ธมาก็เสียโอกาสได้ ประหยัดเงินถึง 20,000”

“เอาอีกแล้ว หลอกถามผมอีกแล้ว”

“ก็มันไม่เหมือนเรื่องที่เรายุ่งกันไง เรื่องเก่าแก่กับบริษัทน้ำมัน เบิ้มโดนเบี้ยว เสียโอกาสประหยัด เงินเงิน 20,000 ไม่ใช่เสียหายเท่ากับเงินลงทุนทำโรงเก็บรถ”

“อ้อ เงินที่เบิ้มคิดว่าตัวเองประหยัดเงินได้ถึง 20,000 แต่ก็อด เพราะคนขายรถเบี้ยวสัญญานั้น มัน พิสูจน์กันไม่ได้ว่า เบิ้มได้ประโยชน์คิดเป็นเงินมูลค่าตามนั้นจริงๆ แคเบิ้มได้เงินชดเชยเฉพาะค่าทำโรง เก็บรถ

ก็ถือว่า เหมาะสมแล้ว”

“อืม พอเข้าใจแล้ว เรื่องที่บริษัทน้ำมันต้องจ่าย 20 ล้าน เพราะเป็นรายได้ที่เก่าแก่จะได้มาแน่ๆ พิสูจน์ กันได้ หากได้น้ำมันมาผลิตสินค้าทันตามเวลาในสัญญา”

“ครับพี่”

“คุยอะไรกัน ไม่เห็นรู้เรื่องเลย” ครูภรรณิกาทำหน้าหงาย เมื่อก็เพิ่งคุยกกันเรื่องโรงเก็บรถ จนมาถึงเรื่อง น้ำมัน

“อ้อ พี่หมานเคยถามปัญหาคล้ายๆ เรื่องนี้”

“ภรรณียากรู้อย่างไร คนที่มาซื้อตัดหน้าพี่เบิ้ม เขาจะให้ราคาเท่าไรหรื”

“ลองเดาสิครับ เขาขายให้คนอื่น ราคาอย่างต่ำเท่าไร” บุญถิ่น ยิ้ม

“ไม่น่าถามเลย ต้องคิดอีกแล้ว นี่ครูถิ่นกับพี่หมาน ไม่คิดจะคุยกกันเรื่องอื่นกันบ้างเหอ เช่น ความสวย ความงาม แพชั่น อะไรพวกนี้” ครูภรรณิกา บ่น

บุญถิ่น หัวเราะ นึกขึ้นมาได้ว่า ตั้งแต่เป็นครูมานี้ คุยแต่เรื่องหนักหัว เลยพลอยทำให้เพื่อนร่วมงานอย่าง ครูภรรณิกา ครูสมาน ต้องปวดหัวไปด้วย

“พี่ว่า ต้องมากกว่า 40,000 แน่นอน” ครูสมาน เดา

“ใช่ ภรรณาว่า ต้องขายให้ให้ได้เกิน 45,000 ยิ่งดี ใช่มั้ยคะครูถิ่น”

“ทำไมล่ะ” บุญถิ่น แปลกใจ

“หนูว่าถ้ามีคนอื่นมาขอซื้อ 45,000 เขาอาจจะขายหรือไม่ขายให้ก็ได้นะ”

“ถ้าเขาขาย จะได้เงินมากกว่าขายให้เบ้ม 5,000 เสียวนา ไม่ขายเหอ” ครูสมาน แย้ง

“เขาได้มากกว่าเดิมห้าพันก็จริง แต่ก็ต้องเอามาจ่ายให้พี่เบ้มเป็นค่าเบี้ยวสัญญาก็ไม่เหลืออะไร ถ้าจะให้ดีก็ต้องขายในราคามากกว่า 45,000 ใช่มั้ยคะครูถิ่น” ครูกรรณิกา หันไปทางครูบุญถิ่น

บุญถิ่นพยักหน้า นึกชื่นชมครูกรรณิกาและครูสมาน ในใจอยากจะพูดให้ทั้งคู่เข้าใจมากกว่านี้ แต่อีกใจหนึ่งก็กลัวเพื่อนร่วมงานจะเบื่อ จึงตัดสินใจเงียบไว้ดีกว่า

.....

คำถามสำหรับนักศึกษา

1. ถ้าสุดท้ายศาลตัดสินให้บริษัทน้ำมันจ่ายเงินชดเชยให้แก้แค้นเท่ากับวงเงินมัดจำค่าสินค้าที่ได้มา แต่แล้วต้องคืนไปเพราะไม่ได้น้ำมันมาเพื่อใช้ผลิตสินค้าตามเวลา ท่านคิดว่าคำตัดสินอย่างนี้จะมีผลกระทบอย่างไร เพราะเหตุใด
2. จงเปรียบเทียบกรณีแก้แค้นซื้อน้ำมัน กับ กรณีศึกษาต่อไปนี้

นายสมุย จองแสงสำหรับขายสินค้าเครื่องหวายในงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นในตลาด เมื่อชนของไปถึงเวลา 8.00 น. ปรากฏว่า เจ้าหน้าที่ของผู้จัดงานยังเดินสายไฟฟ้าในแผงนั้นไม่เสร็จ ทำให้บริเวณร้านของนายสมุย ดมมืด และไม่สามารถใช้เครื่องขยายเสียงโฆษณาเหมือนร้านอื่นได้ ทั้งๆที่ในสัญญาระบุว่า ทุกอย่างจะเรียบร้อยตั้งแต่เวลา 8.00 น. นายสมุยรอเจ้าหน้าที่เดินสายไฟจนเสร็จเวลา 10.00 น. ระหว่างที่รออยู่นั้น มีผู้มาชมงานหลายร้อยคนเดินผ่านร้าน นายสมุยไปทุกคน เนื่องจากเห็นว่ายังไม่เปิดขาย นายสมุยจึงเรียกร้องขอค่าชดเชยความเสียหายจากผู้จัดงานเป็นเงิน 5,000 บาทโดยให้เหตุผลว่าการเปิดร้านช้าไป 2 ชั่วโมง ทำให้เขาขาดโอกาสได้รายได้เป็นเงิน 5,000 บาท แต่ผู้จัดงานยืนยันว่า คงทำได้แต่เพียงลดค่าเช่าแผงหรือไม่ก็ช่วยออกค่าใช้จ่ายในการขนส่งเท่านั้นเอง

ถ้าท่านเป็นผู้พิพากษา ท่านมีแนวทางการพิจารณาและตัดสินคดีนี้อย่างไร